

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

Development of Elephant Villages as a Tourist Attraction in
South Isan

โดย สมภาพร คล้ายวิเชียร และคณะ

15 พฤษภาคม 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

Development of Elephant Villages as a Tourist Attraction in South Isan

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. สมพร คล้ายวิเชียร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2. เกษสุดา บุณพั่นศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
3. กัญธิมา นาคนินชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ชุดโครงการ

ธนาคารข้อมูลเพื่อพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

กลุ่มจังหวัดอีสานใต้

(นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ)

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ เป็นส่วนหนึ่งของชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ชัยภูมิ)

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยคณะผู้วิจัยได้รับคำแนะนำและช่วยเหลือในการพัฒนาโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์จาก ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณคณะทีมงานเจ้าหน้าที่บริหารโครงการวิจัยที่เป็นผู้ติดต่อประสานงาน กับคณะผู้วิจัยในการพัฒนางานวิจัย ให้ดำเนินไปตามขั้นตอนสุดท้ายนี้ขอขอบคุณ รศ.วิสุทธิ์ ภิญญะวานิชกะ นายนิธิตล วงศ์ศิริกุล และนายศีกฤทธิ์ ขาวละมัย ที่ได้ให้ความรู้โดยการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องการวิจัย และผู้ให้ข้อมูลการวิจัยทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการตอบข้อคำถามที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

สมภาพร คล้ายวิเชียร และคณะ

15 พฤษภาคม 2550

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการศึกษา แนวทางแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์อยู่ 4 ประการ คือ ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ และศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

วิธีการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเชิงลึกในการสำรวจที่อยู่ที่มา และจำนวนเชือกของช้างในอีสานใต้ 6 จังหวัด และส่วนที่ 2 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของอำเภอที่มีหมู่บ้านช้าง ซึ่งมีอยู่ 9 อำเภอ 3 จังหวัด และใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 400 ชุด และบริษัทนำเที่ยว จำนวน 20 ชุด นอกจากนี้ยังใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ความรู้ช้าง จำนวน 100 ชุด และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 3 ชุด โดยมีจุดประสงค์เพื่อทราบข้อมูลในด้านความพร้อมของพื้นที่ที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างได้ และทราบข้อมูลเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ผลจากการศึกษาพบว่า

1. จากการสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับที่อยู่ที่มา และจำนวนเชือกของช้างพบว่า มีช้างอยู่ที่ อ.เขวาสีอุไทย และอ.เมือง จ.ชัยภูมิ จำนวน 6 เชือก อ.จอมพระ อ.เขวาสีอุไทย อ.เมือง อ.ชุมพลบุรี และอ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ จำนวน 84 เชือก อ.สตึก และอ.เมือง จ.บุรีรัมย์ จำนวน 84 เชือก รวมทั้งสิ้นจำนวน 175 เชือก

2. ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเรื่องการไม่มีพื้นที่เลี้ยงช้าง เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลาย ป่าไม้ที่มีบางส่วนก็เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล จึงเป็นสาเหตุให้มีอาหารช้างไม่เพียงพอ ทำให้ออกเร่ร่อนตามเมือง บ้างก็ออกรับงานแสดงตามปางช้างต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็มีจุดแข็งในด้านของความโดดเด่นของวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และจากการสอบถามประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว ความรู้ช้างมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ซึ่งกล่าวว่าทำให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคโครงสร้างพื้นฐาน ฐานเศรษฐกิจ และการเกิดอาชีพที่หลากหลายจากการมีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตนเองโดยตรงเพิ่มมากขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ เสนอออกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้คือ

3.1 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

3.2 แนวทางการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว

3.3 แนวทางการพัฒนาด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว

4. สำหรับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมียุทธศาสตร์ทั้งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในภาคอีสานตอนใต้ มีสายสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่นกับสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย โดยแสดงให้เห็นได้จากเส้นทางสัญจรทางบกที่เชื่อมโยงระหว่างกัน ดังนั้นจึงขอนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวโดยใช้เส้นทางที่เชื่อมโยงกับสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยกับภาคอีสานใต้ของประเทศไทย ดังนี้

4.1 การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสัญจรโบราณของชาวเขมร ซึ่งในสมัยโบราณพาหนะที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ ได้แก่ วัว ม้า และช้าง

4.2 การเดินทางท่องเที่ยวตามรอยการโจรกรรมโบราณวัตถุเขมร ซึ่งเป็นการจำลองเส้นทางขบวนส่งโบราณวัตถุเขมรออกนอกประเทศ ดังที่ทราบภาคอีสานใต้ของประเทศไทยถือว่าเป็นเส้นทางหนึ่งที่นักโจรกรรมนิยมลักลอบขโมยโบราณวัตถุผ่านทางมา

4.3 การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ ซึ่งปรากฏศาสนสถานที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันระหว่างศาสนสถานในภาคอีสานใต้ของประเทศไทยกับศาสนสถานในสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. ควรมีการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยจับประเด็นเอกลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่มาเป็นแกนหลักในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

2. ควรจัดกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมแล้ว ได้เห็นกิจวัตรประจำวัน และวิถีชีวิตของคนกับช้างตั้งแต่เช้าจรดค่ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาเที่ยวชมเกิดความรู้สึกประทับใจและรู้สึกเต็มอิ่มกับการได้เข้าสัมผัส จนอยากเข้ามาเที่ยวชมในครั้งต่อไป

3. ควรมีแนวทางการปฏิบัติเพื่อจัดการช้างในธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น การทำสำมะโนประชากรช้างเลี้ยง ในด้านของจำนวน โครงสร้างของประชากร ความเกี่ยวโยงกันทาง พันธุกรรม ประวัติการเลี้ยงดู การใช้งาน ประวัติการสืบพันธุ์และการให้ลูก ฯลฯ การตรวจสอบตัวรูปพรรณของช้าง ทำการฝังไมโครชิปในช้างเพื่อระบุหมายเลขประจำตัวของช้าง เก็บตัวอย่างเลือด อูจจาระ ขน ฯลฯ เพื่อตรวจสอบสุขภาพ รวมถึงกำหนด แผนทางพันธุกรรม วางแผนการผสมพันธุ์และการปรับปรุงสายพันธุ์ของในปางช้าง ควรมีสัตวแพทย์ที่มีความรู้ และความสามารถเกี่ยวกับช้าง เป็นที่ปรึกษาและให้บริการดูแลสุขภาพช้าง

4. ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร เช่น ผู้จัดการปางช้าง ควาญช้าง มัคคุเทศก์ ฯลฯ ในด้านต่างๆ

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4950073

ชื่อโครงการ : แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

ชื่อนักวิจัย : สมภาพร คล้ายวิเชียร, เกษสุตา บุรณพันธ์ศักดิ์, กัญธิมา นาคินชาติ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail Address : Kobclayvichine@Hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 มิถุนายน พ.ศ.2549 - 31 พฤษภาคม พ.ศ.2550

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์อยู่ 4 ประการ คือ ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ และศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

วิธีการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเชิงลึกในการสำรวจที่อยู่ ที่มา และจำนวนเชือกของช้างในอีสานใต้ 6 จังหวัด และส่วนที่ 2 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของอำเภอที่มีหมู่บ้านช้าง ซึ่งมีอยู่ 9 อำเภอ 3 จังหวัด และใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 400 ชุด และบริษัทนำเที่ยว จำนวน 20 ชุด นอกจากนี้ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ความรู้ช้าง จำนวน 100 ชุด และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 3 ชุด โดยมีจุดประสงค์เพื่อทราบข้อมูลในด้านความพร้อมของพื้นที่ที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างได้ และทราบข้อมูลเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง

เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ผลจากการศึกษาพบว่า

1. จากการสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับที่อยู่ ที่มา และจำนวนเชือกของช้างพบว่า มีช้างอยู่ที่ อ.เขวาสีอุบล และอ.เมือง จ.ชัยภูมิ จำนวน 6 เชือก อ.จอมพระ อ.เขวาสีอุบล อ.เมือง อ.ชุมพลบุรี และอ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ จำนวน 84 เชือก อ.สตึก และอ.เมือง จ.บุรีรัมย์ จำนวน 84 เชือก รวมทั้งสิ้นจำนวน 175 เชือก

2. ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเรื่องการไม่มีพื้นที่เลี้ยงช้าง เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลาย ป่าไม้ที่มีบางส่วนก็เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล จึงเป็นสาเหตุให้มีอาหารช้างไม่เพียงพอ ทำให้ออกเร่ร่อนตามเมือง บ้างก็ออกรับงานแสดงตามปางช้างต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็มีจุดแข็งในด้านของความโดดเด่นของวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และจากการสอบถามประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว ความรู้ช้างมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ซึ่งกล่าวว่าทำให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคโครงสร้างพื้นฐาน ฐานเศรษฐกิจ และการเกิดอาชีพที่หลากหลายจากการมีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตนเองโดยตรงเพิ่มมากขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ เสนอออกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้คือ

3.1 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

3.2 แนวทางการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว

3.3 แนวทางการพัฒนาด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว

4. สำหรับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมียุทธศาสตร์ที่ ๓ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในภาคอีสานตอนใต้ 3 แนวทาง ดังนี้

4.1 การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสัญจรโบราณของชาวเขมร ซึ่งในสมัยโบราณพาหนะที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ ได้แก่ วัว ม้า และช้าง

4.2 การเดินทางท่องเที่ยวตามรอยการโจรกรรมโบราณวัตถุเขมร ซึ่งเป็นการจำลองเส้นทางการขนส่งโบราณวัตถุเขมรรอนอกประเทศ ดังที่ทราบภาคอีสานใต้ของประเทศไทย ถือว่าเป็นเส้นทางหนึ่งที่นักโจรกรรมนิยมลักลอบขโมยโบราณวัตถุผ่านทางมา

4.3 การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ ซึ่งปรากฏศาสนสถานที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันระหว่างศาสนสถานในภาคอีสานใต้ของประเทศไทยกับศาสนสถานในสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

คำหลัก : แนวทางการพัฒนา , แหล่งท่องเที่ยว , หมู่บ้านช้าง , อีสานใต้

Abstract

Project Code: RDG4950073

Project Title: Development of Elephant Villages as a Tourist Attraction in South Isan

Research Team: Samaporn Clayvichien, Kassuda Buraphansak, Kantima Nakinchat
Buriram Rajabhat University

Email Address: Kobclayvichine@hotmail.com

Project Duration: June 1, 2006 – May 31, 2007

The objectives of this research were to study elephant villages as a tourist attraction in South Isan (Southern Northeast), to study weaknesses, strengths, opportunities and obstacles to development of elephant villages as a tourist attraction in South Isan, and to study strategies in order to support area-based tourism development and management to sustainable tourism in South Isan by coordinating with neighboring countries.

The research instruments were 3 questionnaires. First questionnaire focused on living area, origin, and quantity of elephants in 6 provinces in South Isan. The second questionnaire was about general information of 9 elephant districts from 3 provinces and about attitude toward elephant villages in South Isan. This questionnaire was completed by two groups of samples: 400 tourists and 20 tour companies. The third questionnaire focused on attitude toward impact of tourism development in elephant villages in South Isan. This questionnaire was completed by samples of people from this area and elephant keepers, 100 copies, and by samples of tourism officers, 3 copies.

These questionnaires were created to examine readiness of this area for tourism development and to examine weaknesses, strengths, opportunities and obstacles to development of elephant villages as a tourist attraction in order to guide the tourism development in the elephant villages.

Results found were as follows:

1. There were six elephants in Khewa district and Muang district in Chaiyaphum and 84 elephants in Jompra district, Khewasinarin district, Muang district, Chumphonburi district

and Thatoom district in Surin, and 84 elephants in Satuk district and Muang district in Buriram. So there were 175 elephants totally.

2. Major problem was that there wasn't enough area for feeding the elephants because forests had been destroyed and some were private forests. Domesticated elephants then become roaming elephants. Some went to work in an elephant camp. Anyway, there was a chance to develop this area to a tourist attraction on account of outstanding life style, arts and culture of people in this area. According to the questionnaires, people living in this area, tourism officers and elephant keepers had positive attitudes toward the tourism development in elephant villages in South Isan. They said that the tourism development in their area would bring public utilities, various career fields and would, finally, lead to better economic condition.

3. Three sorts of development of Elephant Villages as a Tourist Attraction in South Isan were as follows:

3.1 Tourism Resource Development

3.2 Tourism Marketing Development

3.3 Tourism Readiness Development

4. For Area-based tourism development and management to sustainable tourism in South Isan by coordinating with neighboring countries, there were supporting strategies to improve the strength of this area. Then Cambodia was one of the neighboring countries which we had good relationship which shown from ways between each other as follows:

4.1 Tourism along ancient roads of Khmer (Cambodian). In the past, vehicles, mostly, were cows, horses and elephants.

4.2 Tourism along Khmer ancient thing robbery ways. This was an imitation of Khmer ancient thing transportation ways off the country. South Isan, it was well-known, was one of the ways that robbers usually used for transportation of the ancient things robbed.

4.3 Tourism along pilgrimage ways. There were religion places in Cambodia which had similar art to religion places in South Isan.

Key Words: development, tourist attraction, elephant village, South Isan

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
คำถามการวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	4
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	4
สรุป	4
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
บทนำ	5
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	5
ข้างในประเทศไทย	5
ข้างเลี้ยงในประเทศไทย	6
ปัญหาของข้างเลี้ยง	7
แนวทางการปฏิบัติสำหรับข้างในธุรกิจท่องเที่ยว	8
พื้นที่ท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างในประเทศไทย	8
พื้นที่เลี้ยงข้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้	15
แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม	18
แนวความคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	20
แนวความคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
สรุป	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	34
บทนำ	34
กรอบแนวคิดการวิจัย	34
ระเบียบและวิธีการดำเนินการวิจัย	35
สรุป	43
บทที่ 4 ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	44
บทนำ	44
ผลการศึกษา	44
อภิปรายผล	99
ข้อเสนอแนะ	131
สรุป	132
บทที่ 5 บทสรุป	134
บทนำ.....	134
ภูมิหลัง ความเป็นมา.....	134
ข้อเสนองานวิจัยครั้งต่อไป	144
สรุปภาพรวม	145
บรรณานุกรม	148
บุคลากร	151
ภาคผนวก	152
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ และหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ	153
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	158
แบบสอบถามความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างสำหรับนักท่องเที่ยว	159
ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างสำหรับนักท่องเที่ยว	167
แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	
หมู่บ้านช้าง สำหรับประชาชนในพื้นที่ ควบคู่ช้าง เจ้าหน้าที่ของแหล่ง	
ท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้.....	173
ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	
หมู่บ้านช้างสำหรับประชาชนในพื้นที่ และควบคู่ช้าง	176
ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	
หมู่บ้านช้างสำหรับเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้	179
แบบสอบถามความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างสำหรับบริษัทนำเที่ยว .	182
แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยว	186

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ค รูปกิจกรรม	193
ศูนย์คชศึกษา บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	194
วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	198
บทความ	200
ประวัตินักวิจัย	217

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยปี ต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง ระหว่างปี พ.ศ. 2543- 2568	9
ตารางที่ 2.2 การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างบ้านดากกลาง ระหว่างปี พ.ศ. 2543- 2568	10
ตารางที่ 2.3 การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างสวนป่าคลองท่อม-เขาพนม แบบจา ต.เพหลา อ.คลองท่อม ต.โคกยาง กิ่งอำเภอคลองเหนือ และอ.เขาพนม จ.กระบี่ ระหว่างปี พ.ศ. 2543- 2568	12
ตารางที่ 2.4 การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างสวนป่าเจ็ดคด จ.สระบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2549	13
ตารางที่ 2.5 การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวปางช้างทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2549	14
ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบใน จ.ชัยภูมิ	45
ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบใน จ.สุรินทร์	48
ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบใน จ.บุรีรัมย์	67
ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านที่พบการเลี้ยงช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้	87
ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ของ จ.ชัยภูมิ	103
ตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้าน ช้างในอีสานใต้ ของ จ.ชัยภูมิ	105
ตารางที่ 4.7 เมทริกซ์การประเมินให้น้ำหนักสภาพแวดล้อมภายนอก จ.ชัยภูมิ	106
ตารางที่ 4.8 เมทริกซ์การประเมินให้น้ำหนักสภาพแวดล้อมภายใน จ.ชัยภูมิ	108
ตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้าน ช้างในอีสานใต้ ของ จ.สุรินทร์	113
ตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้าน ช้างในอีสานใต้ ของ จ.สุรินทร์	115
ตารางที่ 4.11 เมทริกซ์การประเมินให้น้ำหนักสภาพแวดล้อมภายนอก จ.สุรินทร์	116
ตารางที่ 4.12 เมทริกซ์การประเมินให้น้ำหนักสภาพแวดล้อมภายใน จ.สุรินทร์	118
ตารางที่ 4.13 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้าน ช้างในอีสานใต้ ของ จ.บุรีรัมย์	121
ตารางที่ 4.14 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้าน ช้างในอีสานใต้ ของ จ.บุรีรัมย์	123

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.15 เมทริกซ์การประเมินให้น้ำหนักสภาพแวดล้อมภายนอก	124
ตารางที่ 4.16 เมทริกซ์การประเมินให้น้ำหนักสภาพแวดล้อมภายใน	126

ภาคผนวก

ตารางที่ 1	การวิเคราะห์ค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ของกลุ่ม ตัวอย่างประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว	169
ตารางที่ 2	การวิเคราะห์ค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับทัศนคติในด้านผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นประชาชน ในพื้นที่ และความอยู่ดีของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง	177
ตารางที่ 3	การวิเคราะห์ค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับทัศนคติในด้านผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้างในอีสานใต้ของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ ของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง	180

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย	34
ภาพที่ 4.1 แผนที่แสดงแหล่งที่พบการเลี้ยงช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ สำรวจใน พ.ศ. 2549	85
ภาพที่ 4.2 ศูนย์ศึกษา บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	86
ภาพที่ 4.3 แผนที่แสดงแหล่งที่พบการเลี้ยงช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ สำรวจใน พ.ศ. 2549	99
ภาพที่ 4.4 กราฟ SWOT การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ของ จ.ชัยภูมิ	109
ภาพที่ 4.5 กราฟ SWOT การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ของ จ.สุรินทร์	119
ภาพที่ 4.6 กราฟ SWOT การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ของ จ.บุรีรัมย์	127

ภาคผนวก

ภาพที่ 1 ทางเข้าศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	194
ภาพที่ 2 ทางเข้าศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	194
ภาพที่ 3 ร้านขายสินค้าที่ระลึก ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	194
ภาพที่ 4 การให้อาหารลูกช้าง ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	194
ภาพที่ 5 การถ่ายรูปคู่กับช้าง ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	194
ภาพที่ 6 ศาลปะกำ ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	194
ภาพที่ 7 แผนที่แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านเลี้ยงช้าง	195
ภาพที่ 8 ตู้แสดงซากช้างน้อย ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	195
ภาพที่ 9 พื้นที่กำลังก่อสร้างแสดงบ้านควาญช้าง ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	195
ภาพที่ 10 แสดงอุปกรณ์คล้องช้าง ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	195
ภาพที่ 11 ลานแสดงช้าง ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	195
ภาพที่ 12 ลานแสดงช้าง ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	195
ภาพที่ 13 ลานแสดงช้าง ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	196
ภาพที่ 14 ร้านขายเครื่องดื่มและลานจอดรถ	196
ภาพที่ 15 ครอบครวเลี้ยงช้าง ศูนย์ศึกษา จ.สุรินทร์	196
ภาพที่ 16 ควาญกับช้าง	196

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 17 ช้างแม่ลูกอ่อน	196
ภาพที่ 18 เจ้าของช้าง	196
ภาพที่ 19 การแสดงของช้าง ศูนย์คชศึกษา จ.สุรินทร์	197
ภาพที่ 20 การแสดงของช้าง ศูนย์คชศึกษา จ.สุรินทร์	197
ภาพที่ 21 การพาช้างเดินชมหมู่บ้าน ศูนย์คชศึกษา จ.สุรินทร์	197
ภาพที่ 22 การกินอาหารของช้าง ศูนย์คชศึกษา จ.สุรินทร์	197
ภาพที่ 23 ช้างทำงาน ศูนย์คชศึกษา จ.สุรินทร์	197
ภาพที่ 24 ที่พักของช้าง ศูนย์คชศึกษา จ.สุรินทร์	197
ภาพที่ 25 ที่พักช้าง วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	198
ภาพที่ 26 โรงเรือนช้างแห่งที่ 1 วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	198
ภาพที่ 27 โรงเรือนช้างแห่งที่ 2 วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	198
ภาพที่ 28 โรงเรือนช้างแห่งที่ 3 วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	198
ภาพที่ 29 ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	198
ภาพที่ 30 บ้านพักควาญช้าง วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	198
ภาพที่ 31 ผลิตภัณฑ์มูลช้างอัดเม็ด วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	199
ภาพที่ 32 ผลิตภัณฑ์มูลช้างอัดเม็ด วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	199
ภาพที่ 33 การให้อาหารช้าง วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	199
ภาพที่ 34 การให้อาหารช้าง วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	199
ภาพที่ 35 การอาบน้ำให้ช้าง วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	199
ภาพที่ 36 การล่อห้อยช้าง วังช้าง แลเพนียด ต. สวนพริก จ.พระนครศรีอยุธยา	199

บทที่ 1 บทนำ

1.1 บทนำ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้มีเป้าหมายในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ เพื่อให้เกิดภาพรวมของการวิจัยเรื่องดังกล่าว ในบทนี้จะกล่าวถึง หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย คำถามการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ขอบเขตของการวิจัย ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ และแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.2 หลักการและเหตุผล

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย และมีบทบาทสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ แก่ประชาชนในท้องถิ่นให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายสนับสนุนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นมหานครการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย โดยจัดโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น มหกรรมภาพยนตร์นานาชาติ เมืองไทยเมืองแฟชั่น เทศกาลตรุษจีน อาหารเยาวราช เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เมื่อมีผู้มาเยือนเพิ่มมากขึ้นเท่าใด กระแสหมุนเวียนและการสร้างงานเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งช่วยยกระดับมาตรฐานชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ได้แก่ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี นครราชสีมา กำหนดว่าควรสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจ MICE การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมู่บ้านช้าง และกิจกรรมประเพณีต่างๆ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้หมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตในการคล้องช้างป่า ผักช้างและเลี้ยงช้าง ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีเชื้อสาย "กูย" หรือ "ส่วย" จะตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่นในบริเวณจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี และจังหวัดนครราชสีมาเป็นบางส่วน การกระจายตัวของชุมชนกูยในจังหวัดต่างๆ ก็เนื่องมาจากนิสัยชอบย้ายถิ่นฐานจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง เมื่อลูกหลานในครอบครัวเติบโต ก็จะแยกย้ายออกจากหมู่บ้านไปหาที่อยู่ใหม่ใกล้หมู่บ้านเก่า ในบริเวณกว้างที่ยังไม่มีใครยึดครอง ด้วยเหตุนี้จึงพบหมู่บ้านช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ดังนี้ จ.บุรีรัมย์พบที่ ต.สตึก ต.นิคม ต.หนองใหญ่ ต.ท่าม่วง และต.หนองคู จ.สุรินทร์ พบที่ต.เมืองสิงห์ ต.กระโพ ต.ศรีณรงค์ ต.เขวาสินรินทร์ ต.แกใหญ่ ต.ในเมือง และที่จ.ชัยภูมิพบที่ ต.ตลาดแร้ง ต.บ้านค่าย

แต่พบว่า ช้างและควาญช้างอยู่ในพื้นที่น้อยมาก เช่น บ้านโพนเงิน ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ มีจำนวน 120 เชือก อยู่ที่บ้านโพนเงิน 53 เชือก ควาญช้างนำไปรับจ้างตามแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง

เช่น พัทธยา หัวหิน พังงา และภูเก็ต 60 เชือก นอกจากนั้นยังนำช้างไปเร่ร้อน ตามเมืองใหญ่เพื่อรับบริจาคค่าอาหารช้าง และที่ จ.สุรินทร์มีช้างทั้งหมด 491 เชือก อยู่ที่อ.ท่าตูม เพียง 87 เชือก เข้ากรุงเทพมหานคร 35 เชือก ไปรับจ้างที่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ 189 เชือก และไม่ระบุแหล่งอีก 180 เชือก (การปกครองจังหวัดสุรินทร์, Online, 2 กันยายน 2549)

จากจำนวนช้างที่พบในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ประมาณ 600 กว่าเชือก สะท้อนให้เห็นว่าช้างมีความสำคัญกับวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่นี้อย่างมาก และเป็นจุดเด่นทางทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการช่วยช้างและความรู้ให้ได้กลับบ้านเกิดอันนำไปสู่การแก้ปัญหาช้างเร่ร้อนตามเมืองใหญ่ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนกับช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ และเสนอทางเลือกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นการขานรับนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อให้ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างที่ใดบ้าง มีจุดอ่อน จุดแข็ง และอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างอย่างไร เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.3.1 ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

1.3.2 ศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

1.3.3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

1.3.4 ศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ในอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.4 คำถามการวิจัย

1.4.1 แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้มีอยู่ที่ใดบ้าง

1.4.2 การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้มีจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคเป็นอย่างไร

1.4.3 แนวทางพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างใน อีสานใต้ควรเป็นอย่างไร

1.4.4 ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ในกลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ควรเป็นอย่างไร

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านช้างมีความเจริญก้าวหน้า และมีประสิทธิภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการดำเนินการเพื่อให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับที่เหมาะสม

1.5.2 หมู่บ้านช้าง หมายถึง พื้นที่พบการเลี้ยงช้างซึ่งมี 3 จังหวัด 9 อำเภอ ในอีสานใต้ ได้แก่ จังหวัดแรกจ.ชัยภูมิ ใน อ.บ้านแซว อ.เมือง จังหวัดที่สอง จ.สุรินทร์ ใน อ.จอมพระ อ.เขวาสินรินทร์ อ.ท่าตูม อ.เมือง อ.ชุมพลบุรี และจังหวัดที่สาม จ.บุรีรัมย์ อ.สตึก อ.ลำปลายมาศ

1.5.3 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง หมายถึง นักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ศึกษา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง และควาญช้าง

1.5.4 นักท่องเที่ยว หมายถึงผู้ที่เข้ามาแวะพักหรือหยุดอยู่เพื่อการท่องเที่ยว จับจ่ายซื้อของ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งในหมู่บ้านช้าง

1.5.5 ช้าง หมายถึง ช้างที่เลี้ยงไว้ใช้งาน เช่น ธุรกิจท่องเที่ยว แสดงละครเร่ เร่ร่อนในเมืองใหญ่

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

1.6.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ มีทั้งหมด 6 จังหวัด ประกอบด้วย นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยทำการคัดเลือกพื้นที่ ใน 6 จังหวัดดังกล่าวมาข้างต้น ที่มีการเลี้ยงช้าง วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับช้าง และการท่องเที่ยว

1.6.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดครอบคลุมด้านต่างๆ ขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ดังนี้

1.6.2.1 สภาพกายภาพและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่

1.6.2.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม

1.6.2.3 ตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาของนักท่องเที่ยว พาหนะที่ใช้เดินทาง กิจกรรมการเข้ามา ฤดูกาล ทักษะคน และความต้องการ

1.6.2.4 ความพร้อมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐาน การบริการ ข้อมูลข่าวสาร สถานที่/สิ่งแวดล้อม

1.6.2.5 การเข้าถึง ประกอบด้วย ระบบเส้นทางคมนาคม ความสะดวก ระยะทางใกล้ไกล

1.7 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทราบถึงที่มา ที่อยู่ และจำนวนของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

1.7.2 ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

1.7.3 ทราบถึงแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

1.7.4 ทราบยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

1.8.1 ทราบสภาพกายภาพและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ในอีสานใต้ เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง

1.8.2 ทราบทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ของหมู่บ้านในอีสานใต้

1.8.3 ทราบตลาดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านในอีสานใต้

1.8.4 ทราบความพร้อมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านในอีสานใต้

1.8.5 ทราบลักษณะการเข้าถึงหมู่บ้านในอีสานใต้

1.9 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

นำศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

1.10 สรุป

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ที่ได้นำเสนอถึงหลักการและเหตุ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย คำถามการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ขอบเขตของการวิจัย ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการและแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์มาแล้วข้างต้น ดังนั้นเพื่อให้สามารถดำเนินการวิจัยได้ในบทต่อไปผู้วิจัยจึงทำการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการศึกษา

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บทนำ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ มุ่งศึกษาถึงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของหมู่บ้านช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ เพื่อวิเคราะห์ เสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวความคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ช้างในประเทศไทย

ช้างไทยอยู่ในตระกูล Indian Elephant หรือ Asian Elephant มีถิ่นกำเนิดและที่อยู่อาศัยในป่าโปร่งชื้นที่มีน้ำและอาหารอุดมสมบูรณ์ทุกจังหวัด โดยกระจายตัวอยู่ทางด้านเหนือ ด้านตะวันตก ด้านใต้และเขตติดต่อกับประเทศพม่า ในประเทศไทยมีการแบ่งแยกช้างตามสถานะ และความเป็นอยู่ ที่แตกต่างกันออกเป็น 2 ประเภท คือ ช้างป่า และช้างเลี้ยง (บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด. 2543:7)

2.2.1.1 ช้างป่ามีถิ่นฐานอยู่ตามป่าเมืองร้อน ป่าดงดิบเขตร้อน ชายฝั่งทะเลและบริเวณเทือกเขา สภาพการดำรงชีวิตในขณะที่ยังอยู่ในป่า สีของมันจะกลมกลืนไปกับสิ่งแวดล้อมซึ่งสังเกตเห็นได้ยาก แต่ช้างจะทำเสียงต่ำๆ เบาๆ อยู่ในลำคอเป็นสัญญาณติดต่อกันตลอดเวลา เพื่อบอกตำแหน่ง ซึ่งกันและกัน ช้างสามารถสื่อสารกันได้ดีด้วยการส่งเสียงอินฟราซาวด์ ซึ่งเป็นคลื่นเสียงความถี่ต่ำ การหาถิ่นของช้างจะมีขนาดกว้างและสามารถหมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี จากการที่ช้างกินอาหารจึงมีการขับถ่ายมาก มูลช้างจะเป็นจุดอ่อนอย่างหนึ่งโดยเป็นเครื่องชี้ให้บรรดานายพราน สามารถติดตามล่าช้างได้สะดวกยิ่งขึ้น

2.2.1.2 ช้างเลี้ยง ในอดีตจะแบ่งช้างเลี้ยงออกเป็น 3 พวกใหญ่ๆ คือ

(1) ช้างภาคอีสาน เลี้ยงเพื่อเป็นสัตว์เลี้ยงใช้งานบ้างเล็กน้อย ถ้ามีลักษณะดีจะใช้เป็นช้างต่อในการจับช้าง (โดยวิธีโพนช้าง) ที่ประเทศลาว เขมร เมื่อได้ช้างป่าก็จะทำการฝึกและคัดช้างที่ดีเก็บไว้ ส่วนที่ไม่สวยฝึกไม่ได้ก็จะขายไปลากไม้ที่ภาคเหนือหรือภาคใต้

(2) ช้างภาคเหนือ เลี้ยงเพื่อเป็นสัตว์ใช้งาน ใช้ในการทำไม้เป็นหลัก มักไม่จับช้างเองแต่จะไปซื้อช้างที่ใช้งานได้แล้วจากภาคอีสานและจากกระเหรี่ยงบริเวณชายแดน

(3) ช้างกระเหรี่ยง เลี้ยงเพื่อเป็นสัตว์ใช้งานชักลากไม้และบรรทุกสิ่งของส่วนมากจะจับช้างเองโดยใช้เพี้ยดเล็ก หลุมพราง ฯลฯ มักจะขายช้างในหมู่บ้านเดียวกันหรือไม่ก็ขายให้กับคนทางภาคเหนือ แต่ในปัจจุบันมีการจำแนกช้างเลี้ยงแตกต่างจากในอดีต

2.2.2 ช้างเลี้ยงในประเทศไทย

สถานภาพช้างเลี้ยงตามกฎหมายนั้น อยู่ภายใต้การควบคุมและดูแลของกระทรวงมหาดไทย เพราะตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 กำหนดให้ช้างเลี้ยงซึ่งเป็นช้างที่ถูกนำมาใช้งานอยู่ในสถานภาพเดียวกับ วัว ควาย ม้า ลา และล่อ ต้องมีการจดทะเบียนกับหน่วยงานในสังกัดกรมการปกครองของกระทรวงมหาดไทย คือ ที่ว่าการอำเภอของแต่ละอำเภอ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าในประเทศไทยมีการนำช้างมาใช้งานอย่างน้อย 700 ปี ดังนั้นในปัจจุบันจึงพบเห็นช้างเลี้ยงได้ทั่วไปทุกภาค มีจำนวนประมาณ 2,910 เชือก แต่พบมากที่สุดทางภาคเหนือ และแถบ จ.สุรินทร์ ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวกูย ซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีความสามารถในการจับช้างป่ามาฝึกใช้งานและยังมีการเลี้ยงช้างสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน (กองทุนสัตว์ป่าโลก, 2543:24) ลักษณะการใช้งานช้างเลี้ยงนั้น เนื่องจากรัฐบาลออกพระราชกำหนดยกเลิกสัมปทานไม้ป่าบก ในปีพ.ศ. 2532 โดยไม่มีมาตรการรองรับช้างทำให้เจ้าของช้างส่วนใหญ่ที่เคยทำงานในอุตสาหกรรมป่าไม้ต้องหาอาชีพใหม่เพื่อหารายได้ ปัจจุบันจึงเกิดอาชีพใหม่แก่ช้างเลี้ยงในประเทศไทย 6 กลุ่มคือ

2.2.2.1 ช้างทำไม้ผิดกฎหมายช้างกลุ่มนี้จะถูกใช้งานเกี่ยวกับธุรกิจการทำไม้ผิดกฎหมาย เจ้าของช้างจะบังคับใช้ช้างทำงานแข่งกับเวลาเพื่อหลบหลีกเจ้าหน้าที่รัฐ ช้างบางเชือกต้องทำงานในเวลากลางคืน และบางครั้งเจ้าของช้างจะให้ช้างกินยาบ้า ใช้ไฟจี้ก้น ใช้มัดหรือหอกแทง

2.2.2.2 ช้างในธุรกิจท่องเที่ยว มักเป็นการให้นักท่องเที่ยวนั่งชมธรรมชาติบนหลังช้าง บางเชือกอาจมีกิจกรรมการแสดงคล้ายกับคณะละครสัตว์ โดยการแสดงของช้างจะแตกต่างกันไปตามความสามารถของผู้ประกอบการหรือเจ้าของช้างแต่ละคน แหล่งที่ใช้ช้างลักษณะนี้มักเป็นแหล่งที่มีทั้งช้าง ควาญช้างและเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่สนใจและชอบความแปลกใหม่ ความน่ารักฉลาดแสนรู้ของช้าง โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี จ.สุรินทร์ เป็นจังหวัดแรกของประเทศไทยที่มีการใช้ช้างในธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการชัดเจน ในปี พ.ศ. 2498

2.2.2.3 ช้างแสดงละครเร่ นอกจากจะถูกฝึกโดยชาวกูยที่มีอาชีพจับช้างและฝึกช้างแล้ว ยังมีชาวลาวแถบ ต.บ้านค่าย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ ที่มีความรู้ความสามารถในการฝึกช้างให้แสดงในละครสัตว์ด้วยการใช้ช้างที่มีอายุระหว่าง 2-9 ปี เพราะมีขนาดเล็กฝึกง่าย จะถูกฝึกให้แสดงในท่าที่ผิดธรรมชาติ เมื่อฝึกให้แสดงตามที่ต้องการได้แล้ว จึงนำออกเดินทางไปเปิดทำการแสดงยังสถานที่ต่างๆ

2.2.2.4 ช้างเร่ร่อนในเมืองใหญ่ เป็นช้างที่มาจากภาคอีสานได้ คือ จาก จ.สุรินทร์ และ จ.บุรีรัมย์ ควาญช้างในกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นชาวกูย โดยจะนำช้างเข้ามาในกรุงเทพฯ หรือตามเมืองใหญ่ เพื่อหารายได้ สาเหตุของการนำช้างมาเดินเร่ร่อนเนื่องมาจากในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา สภาพป่าธรรมชาติที่เคยใช้เลี้ยงช้างในเขต จ.สุรินทร์ และ จ.บุรีรัมย์ ได้ถูกทำลายลงบางส่วนนำไปปลูกต้นยูคาลิปตัสไม่สามารถให้เป็นที่เลี้ยงช้างได้อีกต่อไป

2.2.2.5 ลูกช้างเล็กตามโรงแรมและรีสอร์ท เพื่อใช้ในการต้อนรับและดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มช้างที่มีอายุตั้งแต่ 4 เดือนถึง 3 ปี ลูกช้างส่วนใหญ่จะเป็นป่าที่ถูกลักลอบจับมาอย่างผิดกฎหมายโดยชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้ๆ ป่าที่มีช้างอาศัยอยู่ กลุ่มช้างดังกล่าวบางเชือกยังไม่หย่านม(ลูกช้างหย่านมอายุประมาณ 3 ปี) ทำให้ลูกช้างเหล่านี้มักมีปัญหาด้านสุขภาพและมีโอกาสรอดชีวิตน้อย ลูกช้างบางเชือกที่รอดชีวิตเมื่อโตขึ้น จะถูกขายต่อไปยังกลุ่มทำไม้ผิดกฎหมาย เนื่องจากไม่มีความน่ารักแล้ว

2.2.2.6 ช้างในสวนสัตว์ ช้างกลุ่มนี้จะได้รับการดูแลอย่างดี เพื่อประโยชน์ทางด้านการศึกษา โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ซึ่งช้างกลุ่มนี้มีจำนวนไม่มากนัก

2.2.3 ปัญหาของช้างเลี้ยง

การเลี้ยงช้างประเศไทยนั้น พบปัญหาอยู่ 2 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้ (กองทุนสัตว์ป่าโลก, 2543:41)

2.2.3.1 ปัญหาด้านการผสมพันธุ์ ช้างมีอัตราการเกิดต่ำมากเนื่องจากหลายสาเหตุ ดังนี้คือ

(1) ช้างไม่มีโอกาสจับคู่ผสมพันธุ์ เนื่องจากความดุช้างมักเลี้ยงช้างแยกจากช้างตัวอื่นๆ เพราะไม่ต้องการให้แย่งอาหารกันเอง อันจะก่อให้เกิดช้างหลุดมาทำร้ายกันเอง นอกจากนี้ในบางพื้นที่ไม่นิยมเลี้ยงช้างเพศผู้ เพราะเมื่อตกมันจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการนำช้างออกไปเร่ร่อนและทำงานหนัก

(2) สุขภาพช้างไม่สมบูรณ์ เนื่องจากช้างได้รับการเลี้ยงดูไม่ดี ถูกใช้งานหนัก รับประทานอาหารไม่พอเพียง อีกทั้งการที่ไม่ต้องการใช้ช้างเพศผู้ตกมัน

(3) ค่าใช้จ่ายในการผสมพันธุ์ มีค่าน้ำเชื้อ 5,000-7,000 บาทต่อครั้ง แต่ไม่รับรองผลการผสมพันธุ์ว่าจะตั้งท้องได้หรือไม่

(4) ความสามารถในการผสมพันธุ์ของช้างเพศผู้มีน้อย เนื่องจากในปัจจุบันการเลี้ยงมีมักแยกช้างออกจากกัน ดังนั้นช้างจึงไม่มีโอกาสได้เรียนรู้พฤติกรรมจากช้างเพศผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า

(5) การตายของลูกช้างแรกคลอด เนื่องจากสาเหตุการเลี้ยงที่มักแยกช้างออกจากกัน ช้างเพศเมียที่เรียกว่าแม่รับจะมาช่วยเลี้ยงลูกช้างตั้งแต่แรกเกิดจึงหายไป จึงไม่มีแม่ช้างที่มีประสบการณ์ทำให้ส่งผลถึงอัตราการตายของลูกช้างแรกคลอด

2.2.3.2 ปัญหาการใช้งานช้างเลี้ยงอย่างไม่เหมาะสม

- (1) การใช้ช้างประกอบธุรกิจทำไม้ผิดกฎหมาย
- (2) การใช้ช้างเดินเร่ร่อนในเมืองใหญ่
- (3) การใช้ช้างแสดงละครเวที
- (4) การฆ่าช้างตกมัน
- (5) การส่งช้างออกนอกประเทศ

2.2.4 แนวทางการปฏิบัติสำหรับช่างในธุรกิจท่องเที่ยว

2.2.4.1 การทำสำมะโนประชากรช่างเลี้ยงในประเทศไทยที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในแหล่งต่างๆ ซึ่งโดยทั่วไปกรมปศุสัตว์ของแต่ละพื้นที่จะทำการสำมะโนประชากรช่างทั้งจำนวนและโครงสร้างของประชากร รวมไปถึงความเกี่ยวโยงกันทางพันธุกรรม ประวัติการเลี้ยงดู การใช้งาน ประวัติการสืบพันธุ์ และการให้ลูก ฯลฯ

2.2.4.2 ตรวจสอบตัวรูปพรรณของช่างให้ถูกต้องชัดเจน และเมื่อช่างตายต้องทำการแจ้งตายอีกด้วย

2.2.4.3 ทำการฝังไมโครชิปในช่างเพื่อระบุหมายเลขประจำตัวของช่าง

2.2.4.4 เก็บตัวอย่างเลือด อุจจาระ ขน ฯลฯ เพื่อตรวจสอบสุขภาพ รวมถึงกำหนดแผนทางพันธุกรรม

2.2.4.5 วางแผนการผสมพันธุ์และการปรับปรุงสายพันธุ์ของในปางช่าง

2.2.4.6 ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร เช่น ผู้จัดการปางช่าง ควาญช่าง มัคคุเทศก์ ฯลฯ ในด้านต่างๆ

2.2.4.7 รณรงค์ให้มีการใช้งานช่างให้เหมาะสม

2.2.4.8 ปางช่างทุกแหล่งต้องมีสัตวแพทย์ที่มีความรู้และความสามารถเกี่ยวกับช่าง เป็นที่ปรึกษาและให้บริการดูแลสุขภาพช่าง

2.2.4.9 รณรงค์ไม่ให้มีการนำช่างป่ามาแสดงเพื่อใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว

2.2.5 พื้นที่ท่องเที่ยวหมู่บ้านช่างในประเทศไทย

พื้นที่ท่องเที่ยวหมู่บ้านช่างในประเทศไทยที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้คัดเลือกเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในการพัฒนาเป็นศูนย์อนุรักษ์ช่างมีจำนวน 5 พื้นที่ ดังนี้ (บริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2543:2-6)

2.2.5.1 สวนทุ้งเกวียนและศูนย์อนุรักษ์ช่างไทย ต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง เป็นพื้นที่ที่มีสภาพป่าสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการปล่อยช่างที่มีสุขภาพดีให้หากินเองตามธรรมชาติและพื้นที่ที่รับเลี้ยงช่างพิการและช่างชรา พื้นที่รวมประมาณ 391,685.25 ไร่ จากการคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวศูนย์อนุรักษ์ช่างไทยปี พ.ศ. 2543-2568 ของบริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ที่ทำรายงานเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 : การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวสวนทุ่งเกวียน ต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง
ระหว่างปี พ.ศ. 2543- 2568

ปีพ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยวสวนอนุรักษ์ช้างไทย (คน)		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวมทั้งหมด
2543	83,209	8,735	91,944
2544	85,497	9,500	94,996
2545	88,335	9,815	98,150
2546	91,268	10,141	101,409
2547	105,222	11,691	116,914
2548	142,577	15,842	158,419
2549	205,619	22,847	228,466
2550	296,788	32,976	329,765
2551	418,682	46,520	465,202
2552	432,582	48,065	480,647
2553	446,944	49,660	496,604
2554	461,783	51,309	513,092
2555	477,114	53,013	530,126
2556	492,954	54,773	547,727
2557	509,320	56,591	565,911
2558	526,229	58,470	584,699
2559	543,700	60,411	604,111
2560	561,751	62,417	624,168
2561	580,401	64,489	644,890
2562	599,671	66,630	666,301
2563	619,580	68,842	688,422
2564	640,150	71,128	711,277
2565	661,403	73,489	734,892
2566	683,361	75,929	759,290
2567	706,049	78,450	784,499
2568	729,490	81,054	810,544

ที่มา : บริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2543:19

2.2.5.2 หมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ เป็นที่รวมสังคมของคนกับช้าง เป็นศูนย์ข้อมูลและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีกิจกรรมต่างๆ ให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น การแสดงความซาบซึ้งของช้าง บริการนั่งช้างเดินชมรอบๆ หมู่บ้าน จากการคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2568 ของบริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ที่ทำรายงานเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 : การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2543- 2568

ปีพ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง (คน)		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวมทั้งหมด
2543	10,889	2,746	13,635
2544	10,977	2,768	13,745
2545	11,066	2,791	13,857
2546	14,682	3,702	18,384
2547	25,465	6,421	31,886
2548	43,588	10,991	54,579
2549	69,227	17,457	86,684
2550	102,563	25,863	128,426
2551	144,589	35,444	180,033
2552	145,760	35,731	181,491
2553	146,940	36,020	182,960
2554	148,131	36,312	184,443
2555	149,330	36,606	185,936
2556	150,540	36,902	187,442
2557	151,759	37,201	188,960
2558	152,989	37,503	190,492
2559	154,228	37,806	192,034
2560	155,477	38,113	193,590
2561	156,736	38,421	195,157
2562	158,006	38,733	196,739
2563	159,286	39,046	198,332
2564	160,576	39,363	199,939

ตารางที่ 2.2(ต่อ) : การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม
จ.สุรินทร์ ระหว่างปี พ.ศ.2543- 2568

ปีพ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง (คน)		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวมทั้งหมด
2565	161,877	39,682	201,559
2567	163,188	40,003	203,191
2568	164,510	40,327	204,837

ที่มา : บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2543:20

2.2.5.3 สวนป่าคลองท่อม-เขาพนมเบญจา ต.เพหลา อ.คลองท่อม ต.โคกยาง กิ่งอำเภอ คลองเหนือ และอ.เขาพนม จ.กระบี่ จะเน้นการวิจัยพัฒนาและรักษาช้างในส่วนของการท่องเที่ยวได้ จัดกิจกรรม เช่น ศูนย์แสดงนิทรรศการและประวัติศาสตร์เกี่ยวกับช้าง ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ นั้งช้าง หมู่บ้านควาญช้าง จากการคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวสวนป่าคลองท่อม-เขาพนมเบญจา ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2568 ของบริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ที่ทำรายงานเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 : การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างสวนป่าคลองท่อม-เขาพนมเบญจา
 ต.เพขลา อ.คลองท่อม ต.โคกยาง กิ่งอำเภอคลองเหนือ และอ.เขาพนม จ.กระบี่
 ระหว่างปี พ.ศ. 2543- 2568

ปีพ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างจ.กระบี่ (คน)		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวมทั้งหมด
2543	na	na	na
2544	na	na	na
2545	na	na	na
2546	na	na	na
2547	12,165	9,096	21,261
2548	25,731	19,242	44,973
2549	40,700	30,435	71,136
2550	57,072	42,677	99,749
2551	74,845	55,968	130,814
2552	94,021	70,308	164,329
2553	98,228	73,453	171,681
2554	102,435	76,599	179,034
2555	106,642	79,745	186,387
2556	110,848	82,891	193,739
2557	115,055	86,036	201,092
2558	119,262	89,182	208,444
2559	123,469	92,328	215,797
2560	127,676	95,474	223,149
2561	131,882	98,620	230,502
2562	136,089	101,765	237,855
2563	140,296	104,911	245,207
2564	144,503	108,057	252,560
2565	148,710	111,203	259,912
2566	152,916	114,348	267,265

ที่มา : บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2543:21

2.2.5.4 สวนป่าเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ต.ทับกวาง อ.แก่งคอย จ.สระบุรี มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีธรรมชาติที่สมบูรณ์ อาทิเช่น ป่าไม้ ลำธาร และสัตว์ป่านานาชนิด จากการคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวสวนป่าเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2568 ของ บริษัท ทีเอ็ม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ที่ทำรายงานเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 : การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างสวนป่าเจ็ดคต จ.สระบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2549

ปีพ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยวปางช้างเจ็ดคต จ.สระบุรี (คน)		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวมทั้งหมด
2543	7,769	182	7,951
2544	7,940	186	8,126
2545	8,032	273	8,305
2546	8,123	364	8,487
2547	29,025	1,621	30,646
2548	50,394	3,382	53,776
2549	72,230	5,106	77,336
2550	94,533	5,219	99,752
2551	117,304	5,333	122,637
2552	140,993	5,451	146,444
2553	144,095	5,571	149,666
2554	147,265	5,693	152,958
2555	150,505	5,818	156,323
2556	153,816	5,946	159,762
2557	157,200	6,077	163,277
2558	160,658	6,211	166,869
2559	164,193	6,348	170,541
2560	167,805	6,487	174,292
2561	171,496	6,630	178,186
2562	175,269	6,776	182,045
2563	179,125	6,925	186,050
2564	183,066	7,077	190,143
2565	187,094	7,233	194,327
2566	191,210	7,392	198,602

ที่มา : บริษัท ทีเอ็ม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2543:22

2.2.5.5 ส่วนป่าทองผาภูมิ ต.ห้วยเขย่ง อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี มีเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าข้าง จากการคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวป่าข้างทองผาภูมิ ของบริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ที่ทำรายงานเสนอต่อ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีรายละเอียดดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.5 : การคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวป่าข้างทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2549

ปีพ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยวป่าข้างทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี (คน)		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวมทั้งหมด
2543	na	na	na
2544	na	na	na
2545	na	na	na
2546	na	na	na
2547	33,704	5,446	39,150
2548	59,444	9,605	69,048
2549	62,223	10,054	72,277
2550	65,002	10,503	75,505
2551	67,781	10,952	78,733
2552	70,560	11,401	81,961
2553	73,339	11,850	85,189
2554	76,118	12,299	88,417
2555	78,897	12,748	91,645
2556	81,676	13,197	94,873
2557	84,455	13,646	98,101
2558	87,234	14,095	101,329
2559	90,014	14,544	104,558
2560	92,793	14,993	107,786
2561	95,572	15,442	111,014
2562	98,351	15,891	114,242
2563	101,130	16,340	117,470
2564	103,909	16,789	120,698
2565	106,688	17,238	123,926
2566	109,467	17,687	127,154

ที่มา : บริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2543:23

อาจสรุปได้ว่า ช้างเป็นสัตว์ที่มีความผูกพันกับคนไทยมาตั้งแต่อดีต ทั้งในด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และเศรษฐกิจ โดยมีการใช้เป็นพาหนะในการทำศึกสงคราม ต่อมาใช้ช้างในงาน ชักลากไม้ จนกระทั่งพื้นที่ป่าไม้ลดลงในปี พ.ศ. 2540 ช้างจำนวนมากออกมาเร่ร่อนในเมืองใหญ่ที่เป็น แหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ รวมทั้งการนำช้างมาทำงานในธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งก็ได้รับความสนใจ และสงสารจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2549 มีนักท่องเที่ยวได้เข้าไปเที่ยวในหมู่บ้านช้าง บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ชาวไทยจำนวน 107,314 คน ชาวต่างชาติจำนวน 5,884 คน (ศูนย์ศึกษา, 2550)

2.2.6 พื้นที่เลี้ยงช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ได้แก่ บริเวณ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี ชัยภูมิ และนครราชสีมา ซึ่งจากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าหมู่บ้านในอีสานใต้ที่มีการเลี้ยงช้าง และ มีวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เกี่ยวพันกับช้าง ดังนี้คือ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และชัยภูมิ

2.2.6.1 จ. ชัยภูมิ

(1) สถานภาพทางกายภาพ มีที่ตั้งและอาณาเขตอยู่บนสันขอบที่ราบสูง อีสาน ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับ ภาคกลางและภาคเหนือ ชัยภูมิมีอารยธรรมซ้อนทับกันหลายสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี สมัยเขมร จนถึงอิทธิพลลาวล้านช้าง ต่อมาปรากฏชื่อเป็นเมืองหน้าด่าน ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และมาปรากฏชื่ออีกครั้ง ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้นำชื่อ “แล” ซึ่งต่อมา ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองคนแรก ชัยภูมิอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 342 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 12,778 ตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขตทางทิศเหนือติดกับ จ.เพชรบูรณ์ และ จ.ขอนแก่น ทิศใต้ติดกับ จ.นครราชสีมา ทิศตะวันออกติดกับ จ.ขอนแก่นและ จ.นครราชสีมา ทิศตะวันตกติดกับ จ.เพชรบูรณ์และ จ.ลพบุรี ลักษณะภูมิประเทศมีทั้งภูเขา ที่ราบสูง และลุ่มน้ำ มีป่าไม้ถึงร้อยละ 50 ของพื้นที่ สภาพโดยทั่วไปมีความชุ่มชื้น เหมาะแก่การเพาะปลูก มีเทือกเขาพาดผ่านกลางพื้นที่ของ จังหวัด ได้แก่ ภูหยวก ภูอีเฒ่า ภูแล่นคา ภูพังเหย ต่อกับภูพระยาฝ่อ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาเพชรบูรณ์ ส่วนทรัพยากรธรรมชาติ แม่น้ำสำคัญของชัยภูมิ ได้แก่ แม่น้ำชี ซึ่งมีต้นกำเนิดใน ป่าดงดิบ อ.หนองบัวแดง และแม่น้ำพรม มีกำเนิดในป่าดงดิบ อ.คอนสาร นับเป็น แม่น้ำสายหลักของจังหวัดและของภาคอีสาน นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือเขื่อนจุฬาภรณ์ใน อ.คอนสาร และบึงละหาน อ.จัตุรัส

(2) ประวัติความเป็นมา จ.ชัยภูมิเป็นที่ตั้งของแหล่งอารยธรรมอันเก่าแก่ นับตั้งแต่สมัยทวารวดี สมัยขอม กระทั่งสมัยที่ได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรล้านช้าง และในสมัย สมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีฐานะเป็นเมืองขึ้นของเมืองนครราชสีมาคู่กับเมืองบุรีรัมย์ มีชื่อปรากฏในประวัติศาสตร์อีกครั้ง สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้มีชาวเมือง เวียงจันทน์มีนายแลเป็นหัวหน้าพากันมาตั้งหลักปักฐานในบริเวณที่เรียกว่า “โนนน้ำอ้อม” และคงให้ชื่อเมืองตามเมืองเดิมว่า “ชัยภูมิ” ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเจ้าอนุวงศ์

เวียงจันทน์ก่อนการกบฏยกกองทัพเข้ามาตีเมืองนครราชสีมาและหัวเมืองรายทาง นายแลเจ้าเมืองชัยภูมิ ได้ยกไพร่พลไปสมทบกับกำลังของคุณหญิงโม ตีทัพของเจ้าอนุวงศ์แตกพ่ายไปได้ สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงโมเป็นท้าวสุรนารี และให้นายแลเป็นพระยาภักดีชุมพล เจ้าเมืองชัยภูมิคนต่อมา ที่สืบเชื้อสายมาจากพระยาภักดีชุมพล (แล) ก็ยังคงใช้ราชทินนามว่าพระยาภักดีชุมพล ประชากรและการปกครอง แบ่งเป็น 15 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ อ.เมืองชัยภูมิ อ.บ้านเขว้า อ.คอนสวรรค์ อ.เกษตรสมบูรณ์ อ.หนองบัวแดง อ.จัตุรัส อ.ภูเขียว อ.บำเหน็จณรงค์ อ.บ้านแท่น อ.แก่งคร้อ อ.คอนสาร อ.เทพสถิต อ.หนองบัวระเหว อ.ภักดีชุมพล อ.เนินสง่า และกิ่ง อ.ชัยใหญ่

2.2.6.2 จ.สุรินทร์

(1) สถานภาพทางกายภาพ มีที่ตั้งระหว่างเส้นแวงที่ 103 องศา และ 105 องศาตะวันออก และระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา และ 16 องศาเหนือ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 450 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 8,124,056 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,077,535 ไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 4.8 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด และมีอาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับ จ.ร้อยเอ็ด และ จ.มหาสารคาม ทิศใต้ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จ.ศรีสะเกษ ทิศตะวันตกติดต่อกับ จ.บุรีรัมย์ มีลักษณะภูมิประเทศ ทางตอนใต้เป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาสลับซับซ้อนหลายลูก มีป่าดิบสลับป่าเบญจพรรณตามบริเวณแนวชายแดน เช่น อ.บัวเชด อ.สังขะ อ.กาบเชิง และกิ่งอ.พนมดงรัก ที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ถัดจากบริเวณภูเขาลงมาจะเป็นบริเวณที่ราบสูง ลุ่มๆ ดอนๆ ลาดเทมีลักษณะเป็นลูกคลื่น ดอนลาดมาก คือด้านทิศเหนือของ อ.ปราสาทและอ.สังขะ และจะค่อยๆ ลาดเทไปทาง ตอนกลางและตอนเหนือของจังหวัด ทางตอนกลางของจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม แต่มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ดอน สลับที่ลุ่มดอนลาดเช่นเดียวกัน คือบริเวณ อ.เมืองสุรินทร์ กิ่ง อ.เขวาสินรินทร์ อ.ศีขรภูมิ อ.ลำโรงท่า อ.ลำดวน และกิ่ง อ.ศีร์ษะณรงค์ แต่ไม่มากเท่าทางตอนใต้ของจังหวัด ทางตอนเหนือของจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ คือบริเวณ อ.จอมพระ อ.สนม และที่ราบลุ่ม อ.ชุมพลบุรี อ.ท่าตูม อ.รัตนบุรี และกิ่ง อ.โนนารายณ์พื้นที่ทางตอนเหนือจะมีป่าโปร่งและทุ่งใหญ่อยู่เป็นบางตอน ซึ่งอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลในเขตของ "ทุ่งกุลาร้องไห้" พื้นที่จะต่ำมากในเขต อ.ท่าตูม และ อ.ชุมพลบุรีทำให้มีน้ำท่วมในฤดูฝน สำหรับสภาพภูมิอากาศนั้น เป็นแบบร้อนชื้นอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน สภาพอากาศจะร้อนและแห้งแล้งจัด ส่วนฤดูฝนเริ่มในเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ปริมาณน้ำฝนมากจนเกิดภาวะน้ำท่วมในบางพื้นที่ของภาค และฤดูหนาวในเดือนพฤศจิกายน-มกราคม อากาศหนาวเย็นจัดและแห้งแล้ง ส่วนป่าไม้ นั้น มีไม้ที่มีค่าอยู่หลายชนิด เช่น ไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ตะเคียน ไม้ยาง และไม้พลอง เป็นต้น มีลำน้ำธรรมชาติที่สำคัญ 8 สายดังนี้คือ แม่น้ำมูล ลำน้ำชี ห้วยเสนง ลำห้วยพลับพลา ลำห้วยระวี ลำห้วยทับทัน ลำห้วยระหารและลำห้วยแก้ว เป็นลำน้ำที่ทำประโยชน์ให้แก่ จ.สุรินทร์ นอกจาก 8 แห่งนี้แล้ว ยังมีลำน้ำและหนองน้ำอีกมากมาย กระจายกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ

แต่แหล่งน้ำต่างๆ ดังกล่าวไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรได้มากนัก ในฤดูแล้งส่วนใหญ่ น้ำจะแห้ง เว้นแต่ลำน้ำมูลซึ่งมีน้ำไหลตลอดปี

(2) ประวัติความเป็นมาของเมืองสุรินทร์นั้น ถูกสร้างขึ้นสมัยเขมรมีอำนาจอยู่ในบริเวณนี้ เมื่อเขมรเสื่อมอำนาจลงเมืองสุรินทร์ได้ถูกทิ้งร้างจนกลายเป็นป่าดงอยู่ยาวนาน จนกระทั่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย พ.ศ. 2260 ชาวพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองว่า “ส่วยหรือกูย” ซึ่งอาศัยอยู่แถบเมืองอัตปือแสนแป แคว้นจำปาศักดิ์ซึ่งขณะนั้นเป็นดินแดนของไทยและเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจับช้างป่ามาเลี้ยงไว้ใช้งานเป็นอย่างมากได้พากันอพยพข้ามลำน้ำโขงมาสู่ฝั่งขวา โดยได้แยกย้ายกันไปตั้งชุมชนที่เมืองสิง(อ.จอมพระ) บ้านโคกลำดวน (อ.อุษันท์ จ.ศรีสะเกษ) บ้านอัจจะปะนึง (อ.สังขะ) และบ้านกุดปะไท(อ.ศีขรภูมิ) แต่ละบ้านจะมีหัวหน้าควบคุมอยู่ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2306 จึงปรากฏหลักฐานว่าหลวงสุรินทร์ภักดี (เชียงปุม) ซึ่งเดิมเป็นหัวหน้าหมู่บ้านเมืองที่ ได้ขอให้เจ้าเมืองพิมายกราบบังคมทูลขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ ย้ายหมู่บ้านจากบ้านเมืองที่ มาตั้งอยู่บริเวณบ้านคูประทาย บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสุรินทร์ในปัจจุบันนี้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นบริเวณที่มีชัยภูมิเหมาะสม มีกำแพงค่ายคูล้อมรอบ 2 ชั้น มีน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การประกอบอาชีพและอยู่อาศัย ต่อมาหลวงสุรินทร์ภักดีได้กระทำความดีความชอบเป็นที่โปรดปราน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านคูประทายเป็น “เมืองประทายสมันต์” และเลื่อนบรรดาศักดิ์หลวงสุรินทร์ภักดี เป็นพระสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง ให้เป็นเจ้าเมืองปกครองในปี พ.ศ. 2329 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ “เมืองประทายสมันต์” เป็น “เมืองสุรินทร์” ตามสร้อยบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง เมืองสุรินทร์มีเจ้าเมืองปกครองสืบเชื้อสายกันมารวม 11 คน จนถึงปี พ.ศ. 2451 ได้มีการปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินเป็นแบบเทศาภิบาลส่วนกลาง จึงได้แต่งตั้งพระภักดีศรีบุรีรักษ์ (สุข สุขามนต์) มาดำรงตำแหน่งเป็น ข้าหลวงประจำจังหวัด หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นคนแรก และมีการแบ่งการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ คือ อ.เมืองสุรินทร์ อ.ชุมพลบุรี อ.ท่าตูม อ.จอมพระ อ.ปราสาท อ.กาบเชิง อ.รัตนบุรี อ.สนม อ.ศีขรภูมิ อ.สังขะ อ.ลำดวน อ.บัวเชด อ.สำโรงทาบ

2.2.6.3 จ.บุรีรัมย์

(1) สถานภาพทางกายภาพ มีที่ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรืออีสานตอนล่าง มีเนื้อที่ประมาณ 10,321.885 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครทางรถยนต์ประมาณ 410 กิโลเมตร และทางรถไฟประมาณ 376 กิโลเมตร และมีอาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับ จ.ขอนแก่นและ จ.มหาสารคาม ทิศใต้ติดต่อกับ จ.ปราจีนบุรีและเทือกเขาพนมมาลย์ ซึ่งกั้นเขตแดนระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ทิศตะวันออกติดต่อกับ จ.สุรินทร์ ทิศตะวันตกติดต่อกับ จ.ครราชสีมา

(2) ประวัติความเป็นมาของ จ.บุรีรัมย์เป็นเมืองแห่งความรื่นรมย์ตามความหมายของชื่อเมือง แปลว่า เป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัยสำหรับคนในท้องถิ่น และเป็นเมือง

ที่นำมาเขียนสำหรับคนต่างถิ่น เพราะมีปราสาทหินใหญ่น้อยที่แสดงถึงความรุ่งเรืองมาแต่อดีต จากการศึกษาของนักโบราณคดีพบหลักฐานการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและที่สำคัญที่สุดพบกระจายอยู่ทั่วไปใน จ.บุรีรัมย์ คือ หลักฐานทางวัฒนธรรมของ เขมรโบราณ ซึ่งมีทั้งปราสาทอิฐและปราสาทหินเป็นจำนวนมากกว่า 60 แห่ง รวมทั้งได้พบแหล่ง โบราณคดีที่สำคัญ คือ เตาเผาภาชนะดินเผาและภาชนะดินเผาแบบที่เรียกว่า "เครื่องถ้วยเขมร" ซึ่งกำหนดอายุได้ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15-18 อยู่ทั่วไป หลังจากสมัยของวัฒนธรรมขอมหรือ เขมรโบราณแล้ว หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของบุรีรัมย์เริ่มมีขึ้นอีกครั้งตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยปรากฏชื่อว่าเป็นเมืองขึ้นของเมืองนครราชสีมา และปรากฏชื่อต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีถึงสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ บุรีรัมย์มีฐานะเป็นเมืองๆ หนึ่ง จนถึง พ.ศ. 2476 ได้มีการจัดระเบียบราชการบริหาร ส่วนภูมิภาคใหม่ โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ กับ 4 กิ่งอำเภอ คือ อ.เมืองบุรีรัมย์ อ.นางรอง อ.ลำปลายมาศ อ.ประโคนชัย อ.พุทไธสง อ.สตึก อ.กระสัง อ.บ้านกรวด อ.คูเมือง อ.ละหานทราย อ.หนองกี่ อ.ปะคำ อ.นาโพธิ์ อ.หนองหงส์ อ.พลับพลาชัย อ.ห้วยราช อ.โนนสุวรรณ อ.เฉลิมพระเกียรติ กิ่ง อ.บ้านด่าน กิ่ง อ.ชำนิ กิ่ง อ.บ้านใหม่ไชยพจน์ และกิ่ง อ.โนนดินแดง อำเภอที่อยู่ติดชายแดนได้แก่ อ.บ้านกรวดและ อ.ละหานทราย

2.2.7 แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

2.2.7.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมนั้น มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะไว้หลากหลาย ดังนี้คือ

สันติ เอื้อจงประสิทธิ์ (2549:63) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม เป็นการแสดงรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และได้ประยุกต์ปฏิบัติยึดถือสืบเนื่องมาตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น สถาปัตยกรรมแม่น้ำลำคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก งานเทศกาลประเพณี ศิลปะการแสดง

วิไลพรรณ แก้วสุริยะ (อ้างถึงใน รุ่งรัตน์ หัตถกรรม 2542:20) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมว่า หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวที่ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความรู้ความเข้าใจสภาพสังคม และวัฒนธรรม ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ จากการเดินทางเพื่อชมงาน ประเพณีต่างๆ ที่ท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้นควบคู่กับการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและ วัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542:5) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยว เพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่มุ่งเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของสังคม

พงษ์ธร เกษลาลี (2543:5) กล่าวว่า วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ได้แก่ โบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญทางศาสนา และงานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี งานศิลปหัตถกรรมสินค้า

ท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และอัตลักษณ์ไมตรีของคนไทย

Swarbrooke (1999 :306-308) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม เป็นการเดินทางเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาล งานประเพณีต่างๆ ทั้งที่มีมานานแล้วและที่จัดขึ้นเป็นกาลเฉพาะ

Inskeep (1991:80) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีหลายประเภท ได้แก่ แหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น ชนบทรรมนิยมประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย ศิลปหัตถกรรม กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ เช่น การปลูกชาหรือชาพารา ความแตกต่างระหว่างในเมืองกับชนบท พิพิธภัณฑ์ เทศกาลต่างๆ รวมถึงการบันเทิง และกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเป็นการเดินทางที่ได้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความรู้ความเข้าใจและได้สัมผัสกับรูปแบบของการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทางด้านสภาพสังคม ประเพณี ทัศนคติ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี

2.2.7.2 รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมที่ส่งเสริมทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดการแสดงออกทางวัฒนธรรม และอารยธรรมของมวลมนุษยกลุ่มต่างๆ แบ่งออกได้ดังนี้ (สมบัติ กาญจนกิจ ,2541:31)

(1) เทศกาล นักท่องเที่ยวสนใจเทศกาลต่างๆ เพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น เล่นเกมส์ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง แห่บั้งไฟพื้ใหม่ เทศกาลไหว้พระจันทร์ของชาวจีน เป็นต้น

(2) ศิลปะ นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปะ เช่น ภาพวาด รูปปั้น แกะสลัก ภาพเขียน สถาปัตยกรรม หรือแหล่งผลิตทางศิลปหัตถกรรม โดยจัดเป็นเทศกาล เพื่อดึงดูดความสนใจ เช่น เทศกาลดนตรีในนครเวียนนา สัปดาห์แห่งศิลปหัตถกรรม ศิลปอาชีพ

(3) งานหัตถกรรม เช่น งานหัตถกรรมของชาวเขา ชาวเกาะ เครื่องปั้นดินเผาของ ชาวมอญ งานแกะสลัก เครื่องเฟอร์นิเจอร์ เครื่องเงิน เครื่องประดับ อัญมณี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงทั่วโลก เพราะมีงานหัตถกรรมที่มีความละเอียดอ่อน วิจิตรพิสดาร ดังนั้นงานด้านหัตถกรรมจึงเป็นกิจกรรมวัฒนธรรมที่เป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนานาชาติเป็นต้น

(4) ประเพณีและวิถีชีวิตพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวต่างชาติและในประเทศมีความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการแต่งกายของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น หรืออาจเรียกว่า "ประเพณีและวิถีชีวิตพื้นบ้าน" เช่น วิถีชีวิตริมคลอง การแต่งกายของชาวเขา การเลี้ยงช้างของชาวกูย

Inskeep (1991:80) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมมีหลายประเภท ได้แก่ แหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น ชนบทรรมนิยมประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย ศิลปะ หัตถกรรม กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ เช่น การปลูกชาหรือชาพารา ความแตกต่างระหว่างในเมืองกับชนบท พิพิธภัณฑ์ เทศกาลต่างๆ รวมถึงความบันเทิงและกิจกรรม

พักผ่อนหย่อนใจด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ แหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ประเพณีและวิถีชีวิตพื้นบ้าน ศิลปะ หัตถกรรม เทศกาลต่างๆ

2.2.8 แนวความคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวและเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความสนใจ มีนักวิชาได้นำเสนอองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้คือ

วรรณ วทวณิช (2546) ได้เสนอองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวไว้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้คือ

(1) นักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของธุรกิจท่องเที่ยว ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภทว่าแต่ละประเภทมีลักษณะนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร โดยจำแนกตามลักษณะเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ เชื้อชาติหรือสัญชาติ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะนักท่องเที่ยวมีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวลักษณะต่างๆ ก็มีความสนใจที่จะท่องเที่ยวตามประเภทแหล่งท่องเที่ยวไม่เหมือนกัน ส่วนที่สอง การกระจายของนักท่องเที่ยวว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามานั้นมาจากประเทศใดบ้าง มีจำนวนมากน้อยเพียงใด และนิยมไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใด เพราะเหตุใด ส่วนที่สาม กิจกรรมต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเพราะเหตุใด ซึ่งอาจมีเหตุผล การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อการประชุม การพักผ่อนหย่อนใจ การแข่งขันกีฬา การเจรจาธุรกิจหรือเยี่ยมญาติ ส่วนที่สี่ ฤดูกาลท่องเที่ยวว่านักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวในฤดูใดมาก ฤดูใดน้อย เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ซึ่งสามารถนำข้อมูลมาส่งเสริมการท่องเที่ยวตรงตามความต้องการของ นักท่องเที่ยว และส่วนที่ห้า ทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวต่อประเทศที่ตนไปเที่ยวว่าเป็นอย่างไร ทั้งในแง่บวกและลบ เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

(2) สินค้าท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวต้องเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น มีลักษณะเฉพาะ มีสิ่งที่มีคุณค่าด้านต่างๆ หลากอย่างที่ทำให้ความรู้ ความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น มีสิ่งที่น่าสนใจด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมหรือการศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อนุสาวรีย์และสิ่งก่อสร้างใหม่ๆ ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศนั้นๆ เช่น ประเพณีขนบธรรมเนียม ศิลปะต่างๆ การละเล่นพื้นเมือง อาหารและหัตถกรรมต่างๆ ด้านพิภพทัศน์หรือทัศนียภาพต่างๆ เช่น ภูเขา แม่น้ำ น้ำตก ทะเล ป่าไม้ สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติ ด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่างๆ เช่น การแข่งขันกีฬา การแสดงต่างๆ สวนสนุก สวนสัตว์ ซิวติยามราตรี สวนเกษตร การป็นน้ำผาและกาสิโน และด้านความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ เช่น อากาศเย็นสบาย ไม่ร้อนจัดและหนาวจัด

(3) การคมนาคมขนส่ง นับเป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และธุรกิจการท่องเที่ยวดำเนินต่อไปได้ การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับเทคโนโลยีขนส่งที่ก้าวหน้า ไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ ต้องพิจารณาถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการท่องเที่ยว (Kaiser, 1978) ได้แก่ ประการแรก รูปแบบของการคมนาคมขนส่งตามลักษณะของการประกอบการและตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ประการที่สอง การคมนาคมขนส่งเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว สภาพการเดินทางสะดวก ปลอดภัย รวดเร็วและมีมาตรฐานดีมากน้อยเพียงใด ประการที่สาม การคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบและมาตรฐานของการคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น รถนำเที่ยวมีจำนวนเพียงพอหรือไม่ คุณภาพและมาตรฐานของยานพาหนะตลอดจนความสะดวกและปลอดภัย ประการที่สี่ แบบแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยว เช่น เป็นหมู่คณะกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ ยานพาหนะที่ใช้เป็นของส่วนตัว หรือของสาธารณะ ประการที่ห้า บริเวณหรือสถานที่ให้บริการแก่ผู้โดยสารหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการใช้ยานพาหนะประเภทนั้นๆ เช่น สถานีขนส่งหรือบริการต้นทาง ระหว่างทางและปลายทาง และประการที่หกสุดท้าย รูปแบบหรือปัญหาจราจรตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ กรุงเทพมหานครเป็นปัญหาสำคัญทั้งต่อคนในกรุงเทพมหานครและนักท่องเที่ยว

(4) ข้อมูลข่าวสารและการบริการ เพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้น เช่น หนังสือแนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว แผ่นพับ แผนที่และเอกสารแนะนำต่างๆ การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อชักจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว การส่งเสริมและให้ความรู้ใหม่ๆ อบรมการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ รายละเอียดเกี่ยวกับ นักท่องเที่ยวแต่ละแห่ง จัดทำแผนที่เส้นทางและแผนที่ท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่สุดของธุรกิจการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่งคือการบริการประกอบด้วย ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่สะอาด ปลอดภัย ราคาเหมาะสม อาหารและเครื่องดื่ม ห้องน้ำที่สะอาด สะดวกสบายและเหมาะสมกับสถานที่ ของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง

(5) ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกด้านการเข้าเมืองต้องมีการคำนึงถึงมากที่สุด อาจจะกระทำได้หลายอย่าง ได้แก่ การแนะนำเจ้าของท้องถิ่นให้ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เมื่อได้รับความเดือดร้อน การแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องการป้องกัน และระมัดระวังตน เพื่อมิให้ได้รับอันตรายในด้านต่างๆ การกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การจัดหน่วยงานพิเศษเพื่อช่วยเหลือและให้บริการด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว การระเบียบพิธีการ เข้าเมือง เช่น การทำวีซ่า และศุลกากร การขนส่งกระเป๋าของผู้โดยสาร การบริการขนส่งระหว่าง ท่าอากาศยานหรือสถานีขนส่งกับที่พัก และการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ผู้โดยสารที่สถานีขนส่งและท่าอากาศยาน

(6) องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐาน ต้องมีเพียงพอตามความจำเป็นที่จะสนับสนุน ความสะดวกและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งต้องเอื้อประโยชน์ต่อสาธารณชน จึงทำ

ให้ธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถดำเนินไปได้ด้วยดีและก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาศักยภาพเพิ่มขึ้น ได้แก่ การไฟฟ้า มีเพียงพอและใช้การได้ดี ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการและให้บริการรวมทั้งความปลอดภัยด้วย การประชาสัมพันธ์ถูกหลักอนามัยและมีปริมาณเพียงพอแก่การบริการ การสื่อสาร โทรเลข โทรสาร สะดวก รวดเร็วและปริมาณของหน่วยบริการเพียงพอ ความสามารถในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล ตลอดจนสถานพยาบาลและโรงพยาบาลต่างๆ ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย

(7) การสนับสนุนอื่นๆ เป็นการเพิ่มความสะดวกรวดเร็วแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเงิน การธนาคาร ระเบียบต่างๆ ของสถานที่หรือแหล่งค้นคว้า ความร่วมมือระหว่างประเทศ ตลอดจน ความสุภาพอ่อนโยนและมีไมตรีต่อกัน

ฐิติฤทธิ์ ฐาติ (2542:27) กล่าวถึง องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวว่า ประกอบไปด้วย

(1) สิ่งดึงดูดใจ ซึ่งเกิดจากสถานที่และเหตุการณ์

(2) สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ระบบขนส่ง ระบบการ สื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ตลอดจนการเข้าถึง ต้องมีระบบการขนส่งประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ และผู้ประกอบการ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542:45-46) กล่าวว่า การที่จะให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวใดๆ ก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

(1) ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจ เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

(2) ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นองค์ประกอบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวได้ประทับใจ เช่น บริการด้านน้ำประปา ไฟฟ้า การสื่อสาร การขนส่ง ที่พัก อาหาร น้ำดื่ม แลกเปลี่ยนเงินตรา สินค้าที่ระลึก เป็นต้น

(3) ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีเส้นทางคมนาคมเข้าถึง ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548:28) กล่าวว่า องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวประกอบด้วย

(1) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของทรัพยากร ท่องเที่ยวที่ต้องดึงดูดใจ อย่างใดอย่างหนึ่งให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมสถานที่นั้น ๆ

(2) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางขนส่งเข้าถึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว ที่ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

(3) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายัง แหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับความ

สะดวกสบายและประทับใจ

Swarbrooke (1999 :253-299) และ Mill and Morrison (1992:201) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบไปด้วย

- (1) สิ่งดึงดูดใจซึ่งเป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาในพื้นที่
- (2) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว

(3) สาธารณูปโภคและการขนส่งที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้

- (4) การต้อนรับอย่างมีไมตรี

McIntosh, Ritchies and Goelner (1989) กล่าวถึงองค์ประกอบการท่องเที่ยวว่ามีดังนี้

(1) นักท่องเที่ยว ที่ต้องการหาประสบการณ์และความพึงพอใจ โดยแสวงหาและเลือกแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อสนองความพึงพอใจ

(2) ธุรกิจที่จำหน่ายสินค้าและให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว นักธุรกิจจะเห็นว่านักท่องเที่ยวเป็นโอกาสในการหาผลประโยชน์จาก การจัดเตรียมผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

(3) หน่วยงานราชการในท้องถิ่นหรือในพื้นที่จะมองว่านักท่องเที่ยวช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ช่วยสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น

(4) ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นจะมองการท่องเที่ยวเป็นวัฒนธรรม และนำมาซึ่งการจ้างงาน การที่มียานักท่องเที่ยวเข้ามาในท้องถิ่นจำนวนมากอาจให้ทั้งผลประโยชน์และ ผลเสียต่อท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่จะช่วยรองรับหรือสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่ง ตลอดจนการต้อนรับและทรัพยากรทางวัฒนธรรม

Lundberg (1985) กล่าวว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวต้องประกอบด้วย

- (1) ร้านอาหาร
- (2) ที่พัก ประกอบด้วย โรงแรม รีสอร์ท คอนโดมิเนียม บ้านจัดสรร ฯลฯ
- (3) การขนส่ง ประกอบด้วย รถยนต์ เครื่องบิน รถเช่า รถบัส รถไฟและเรือ
- (4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การศึกษาตลาด การศึกษาความเป็นไปได้ ด้านสถาปัตยกรรม วิศวกรรมและสถาบันการเงิน

(5) การวิจัยทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ประชากร พฤติกรรม จิตวิทยา การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์

(6) ส่วนราชการ ประกอบด้วย สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งชาติ สำนักงานการท่องเที่ยวระดับภูมิภาคและสำนักงานการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

(7) นักการตลาดท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวแทนนำเที่ยว บริษัทนำเที่ยวและบริษัทนำเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล

(8) สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ของเมือง สวนและบ้านที่มีความยิ่งใหญ่และสวยงาม

(9) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านนันทนาการ ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติ สถานที่ตั้ง แคมป์ การแสดงดนตรี คอนเสิร์ตและโรงมหรสพ

(10) อื่นๆ ประกอบด้วย สถานบริการ ศูนย์บริการ ร้านขายของ ร้านเสื้อผ้า การถ่ายภาพ และอุปกรณ์กีฬา

Gee, Choy and Makens (1984) ได้แบ่งองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตามความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับธุรกิจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

(1) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อนักท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร บริษัทการบิน บริษัทขนส่งต่างๆ ตัวแทนนำเที่ยว ร้านค้าปลีก เป็นต้น

(2) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและทางอ้อมต่อนักท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจจักรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจผลิตสิ่งพิมพ์การท่องเที่ยว ธุรกิจวิจัยตลาดและข้อมูลตลาดการท่องเที่ยว เป็นต้น

(3) หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่พัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงและทางอ้อม ได้แก่ นักวางแผนและพัฒนา หน่วยงานของรัฐและเอกชน สถาบันการเงิน ธุรกิจก่อสร้าง สถาบันการศึกษาและฝึกอบรม เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นอาจจะสรุปได้ว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วย 1) สภาพกายภาพและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ได้แก่ ที่ตั้ง เขตการปกครอง สภาพภูมิศาสตร์ 2) ทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม 3) ตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยว ที่มาของนักท่องเที่ยว พาหนะที่ใช้เดินทาง กิจกรรมการเข้ามา ฤดูกาล ทักษะและความต้องการ 4) ความพร้อมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐาน การบริการ ข้อมูลข่าวสาร สถานที่สิ่งแวดล้อม 5) การเข้าถึง ได้แก่ ระบบเส้นคมนาคมขนส่ง ความสะดวกในการเข้าถึง

2.2.9 แนวความคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.2.9.1 ความหมายของการพัฒนาแหล่งเที่ยวนั้น ได้มีนักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวได้ให้ทัศนะไว้หลากหลาย ดังต่อไปนี้

มนัส สุวรรณ (2538:128) กล่าวว่าไว้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ มีสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาประเมินประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาได้แก่ ความปรารถนาของผู้ท่องเที่ยว ความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง และความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ ประกอบด้วยความสามารถที่จะรับได้เชิงกายภาพ ความสามารถที่จะรับได้เชิงสังคม และความสามารถที่จะรับได้เชิงนิเวศวิทยา

นิคม จารุมณี (2536:68) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวว่า การที่จะสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ที่ไม่น่าสนใจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องคำนึงถึงจุดสำคัญในด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งในแง่กายภาพหรือภูมิภาค ตำแหน่งที่ตั้ง หรือชื่อเสียงของสถานที่ที่กระจายไปสู่โลกภายนอก

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จต้องประกอบด้วยความสามารถในการให้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง และความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ ชื่อเสียงของสถานที่ที่กระจายไปสู่โลกภายนอก

2.2.9.2 การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักทางวิชาการนั้น ไม่ใช่เพียงการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีสภาพดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย จึงต้องมีขั้นตอนการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548:28)

- (1) ขั้นตอนการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว
- (2) ขั้นตอนการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยว
- (3) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว
- (4) ขั้นตอนการประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว
- (5) ขั้นตอนการให้การศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ทรัพยากรท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว
- (6) ขั้นตอนการจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้
- (7) ขั้นตอนการจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอ

การวางแผนเป็นลักษณะของการทำงานร่วมกันจากหลากหลายสาขาซึ่งเรียกว่า “สหสาขาวิชา” ทั้งนี้การวางแผนเป็นเรื่องที่มนุษย์ต้องการรู้ “อนาคต” จะเกิดขึ้นเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมให้มีความเหมาะสม สามารถรับมือกับผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจจะเป็นส่วนที่เป็นคุณประโยชน์หรืออาจเป็นการลดการเสียประโยชน์ก็ได้โดยการวางแผนนั้น มักปรากฏอยู่เสมอ แม้กระทั่งในชีวิตปกติประจำวันของมนุษย์ที่อาจมีการวางแผนสำหรับชั่วโมงข้างหน้า ในวันนี้ พรุ่งนี้ เดือนหน้า ปีหน้า เป็นต้น สำหรับการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก และเกี่ยวข้องกับผลได้ผลเสียขององค์กรขนาดใหญ่ การวางแผนก็จะมีกระบวนการและระยะเวลายาวนานขึ้น เพื่อที่จะมองอนาคตให้ยาวขึ้น ชัดเจนขึ้น เช่น การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชาติระยะต่าง ๆ ซึ่งกำหนดไว้ครั้งละ 5 ปี เป็นต้น เนื่องจากการวางแผนนั้นปรากฏอยู่ในทุกศาสตร์ทุกสาขา จุดประสงค์ต่างๆ ของการวางแผนจึงสามารถจำแนกได้ คือ ประการแรก การวางแผนเพื่อ

แก้ปัญหาที่มีอยู่ ประการที่สอง การวางแผนเพื่อกำหนดอนาคต และประการที่สาม การวางแผนที่เป็น การเรียนรู้และปรับตัวของสังคมให้เท่าทันกับสภาพสังคม มีความซับซ้อนมากขึ้นและมีการ เปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว (มานพ พงศทัต, 2545 : 21) จึงกล่าวได้ว่าการวางแผนนั้น เป็นการเตรียมการเดินทางสู่อนาคตบนเส้นทางที่เห็นพ้องต้องกันว่าดีที่สุด มีความเหมาะสมที่สุดกับ ทรัพยากร เทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม งบประมาณที่มีอยู่ โดยวิธีการที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการศึกษา "อดีต" เรียนรู้ "ปัจจุบัน" เพื่อสร้าง "อนาคต"

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในประเทศไทย ถูกจัดว่าเป็นสาขาทางเศรษฐกิจหลักสำคัญที่สร้างรายได้เข้าประเทศได้เป็นจำนวน มากก่อให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้สู่ภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลประโยชน์ สูงสุดทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผนการพัฒนาอย่างรอบคอบ ชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนสัมพันธ์กับทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้าน ธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี จนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวย่อม ส่งผลต่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จึงเป็น กระบวนการสำคัญและจำเป็นในการกำหนดกรอบทิศทางขั้นตอน และเป้าหมายการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปตามยถากรรม และส่งผลเสียต่อสังคม ในที่สุด

2.2.9.3 กระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีกระบวนการไม่ แตกต่างจากทฤษฎีการวางแผนทั่วไปนั้น ในที่นี้จะแบ่งกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

(1) การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการสำรวจภาคสนาม สามารถแบ่งออก เป็น 4 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ประเด็นที่หนึ่ง สภาพกายภาพและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ได้แก่ ที่ตั้ง และ เขตการปกครอง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะการใช้ที่ดิน ข้อมูล ด้านประชากร การจ้างงาน ประการที่สอง ทรัพยากรท่องเที่ยวประกอบด้วย ด้านธรรมชาติ ด้าน ประวัติศาสตร์ และด้านวัฒนธรรม ประการที่สาม ตลาดการท่องเที่ยวควรประกอบด้วย ผู้มาเยือน ที่มาของผู้มาเยือน พาหนะที่ใช้เดินทาง แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ โครงสร้าง ผู้เยี่ยมเยือน การกระจายตัวของผู้เยี่ยมเยือนในแต่ละช่วงเวลา แต่ละสถานที่ ประการที่สี่ ความพร้อม ทางการท่องเที่ยวควรประกอบด้วย ระบบโครงข่ายการคมนาคมในพื้นที่และพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ระบบขนส่ง ระบบสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ระบบกำจัดขยะ และ ความพร้อมของเมืองด้านต่างๆ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งข้อมูลทั้ง 4 ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นอาจมีวิธีการรวบรวมที่แตกต่างกันออกไปได้ นอกจากนี้ยังมีวิธีรวบรวม ข้อมูลโดยการสำรวจ การสังเกตการณ์ และการออกแบบสอบถาม เช่นการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การใช้แบบสอบถามด้านตลาดการท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ หรือการสังเกตการณ์พฤติกรรม

นักท่องเที่ยว เป็นต้น

(2) การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนการนำเอาข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้จากขั้นตอนแรกมาจัดทำเป็นคำบรรยาย แผนภูมิ แผนที่ ตาราง เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพพื้นที่ในแง่มุมต่างๆ และเนื่องจากการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับการวางแผนด้านกายภาพ ดังนั้น การวิเคราะห์โดยใช้แผนที่จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากข้อมูลดิบที่ถ่ายทอดลงแผนที่นั้น นอกจากจะบ่งบอกถึงความสัมพันธ์กันในแง่ของขนาดและจำนวนแล้ว ยังบอกถึงความสัมพันธ์ในแง่ของทิศทางที่ตั้ง การกระจายตัวอีกด้วย ซึ่งเทคนิคการวิเคราะห์อื่นๆ ไม่สามารถทำได้ สำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะนำไปสู่คำตอบหรือภาพรวมของพื้นที่ในแต่ละ หมวดว่า เป็นอย่างไร ได้แก่ หมวดสภาพกายภาพและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ หมวดทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งพิจารณาในแง่คุณค่า และความพร้อมในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ หมวดตลาดการท่องเที่ยว และหมวดความพร้อมทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

(3) การกำหนดประเด็นปัญหา เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้ผู้วางแผนมองเห็นภาพรวมในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ หรืออาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เช่น ปัญหาความไม่พร้อมของพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่ง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการขาดระบบกำจัดขยะหรือน้ำเสีย โดยในการกำหนดประเด็นปัญหาอาจมีเกณฑ์การพิจารณาอย่างกว้างๆ 5 ประการ คือ ขนาดของปัญหา ความร้ายแรงของปัญหา ความเร่งด่วนของปัญหา ขนาดของกลุ่มพื้นที่ หรือกลุ่มคนที่มีปัญหา รวมถึงการยอมรับประเด็นนั้นๆ ว่าเป็นปัญหา ทั้งนี้ ในการวางแผนในเรื่องใดๆ ก็ตามย่อมมีปัญหามากมายสิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ การมองหาความเชื่อมโยงของปัญหาแต่ละประเด็นว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ปัญหาที่ 1 ก่อให้เกิดปัญหาที่ 2 หรือส่งผลถึงปัญหาที่ 3 อย่างไร เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้วางแผน สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ได้ เมื่อทราบถึงประเด็นปัญหาแล้ว สิ่งที่ต้องวิเคราะห์ต่อไปคือการพิจารณาความได้เปรียบเสียเปรียบทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นการนำเอา จุดเด่น จุดด้อยของตนไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น โดยพิจารณาในภาพรวมว่าจะมีความสามารถในการแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวในที่อื่นๆ อย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนแนวทางกลยุทธ์ในการส่งเสริมด้านการตลาดต่อไป

(4) การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ในที่นี้ นโยบาย คือแนวทางในการพัฒนาอย่างกว้างๆ เป็นกรอบการดำเนินการที่จะ ไม่ระบุในรายละเอียด การกำหนดนโยบายคือการตอบคำถามว่า "จะทำอะไรในการพัฒนา การท่องเที่ยว" เช่น กำหนดนโยบายว่า "มุ่งเน้นการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและ รักษาเอกลักษณ์ชุมชน" ส่วนวัตถุประสงค์ คือความมุ่งหมายที่ต้องการหรือผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากนโยบายที่กำหนดไว้การกำหนดวัตถุประสงค์คือการตอบคำถามว่าตั้งนโยบายนั้นไว้ "เพื่ออะไร" เช่น กำหนดนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวว่า "มุ่งเน้นการรักษาสภาพแวดล้อมของ แหล่งท่องเที่ยว และรักษาเอกลักษณ์ชุมชน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

"ดึงดูดใจให้เกิดการเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่" และเป้าหมาย เป็นการถอดวัตถุประสงค์ซึ่งมีลักษณะค่อนข้างเป็นนามธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรมที่วัดได้ ซึ่งสามารถกำหนดได้ในหลายลักษณะ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย ในเชิงปริมาณเป็นการตอบคำถามว่า "เท่าไร" การกำหนดเป้าหมายที่เป็นพื้นที่หรือบริเวณ เป็นการตอบคำถามว่า "ทำที่ไหน" การกำหนดเป้าหมายที่เป็นกลุ่มคน เป็นการตอบคำถามว่า "ทำให้ใคร" การกำหนดเป้าหมายเป็นเวลา เป็นการตอบคำถามว่า "ทำเมื่อไหร่"

(5) การกำหนดแผนงาน หรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวางแผนเป็นขั้นตอนที่จะต้องกำหนดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาตามกรอบ นโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้วางไว้ โดยใช้ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รวบรวมไว้ให้เป็นประโยชน์ซึ่งจะเป็นการพิจารณาในรายละเอียดของโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ กล่าวโดยสรุป ประการแรกคือ ควรมีการกำหนดโครงการระยะสั้น ระยะยาว โครงการระยะสั้นเป็นโครงการในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง การลงทุนต่ำ และได้ผลเร็ว หรือเป็นโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับโครงการระยะยาวจะเป็นโครงการที่มีการลงทุนสูงให้ผลระยะยาว ประการที่สอง ควรมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งด้านตัวแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวซึ่งมีประเด็นสำคัญคือ การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ระบบการสื่อความหมายในแหล่งและการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรวมถึงแผนงานหรือโครงการด้านการพัฒนาการตลาด ประการที่สามควรมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ดั้งเดิมของพื้นที่ได้มาตรฐานและมีความเพียงพอต่อความต้องการในปัจจุบันและอนาคต และประการสุดท้าย ควรมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการต่างๆ ต้องเป็นการเพิ่มพูนคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในด้านอนุรักษ์และปรับปรุงให้ดีขึ้น รวมทั้งได้รับการยอมรับเห็นชอบจากประชาชนทุก ๆ ระดับ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประทีป นวลเจริญ (2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง "การศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติทางบกของ จ.ภูเก็ต พังงา และกระบี่" พบว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางบกของ จ.ภูเก็ต พังงา และกระบี่ ใน จ.ภูเก็ต มีศักยภาพสูง 8 ตำบล ใน จ.พังงา มีศักยภาพ สูง 17 ตำบล ใน จ.กระบี่ มีศักยภาพสูง 22 ตำบล จ.กระบี่มีศักยภาพในทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติทางบกสูงที่สุด ประชาชนในชุมชนมีความต้องการให้ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทางบกเป็นแหล่งท่องเที่ยวร้อยละ 100 ด้วยเหตุผลคือ ต้องการให้ชุมชนมีเศรษฐกิจดีขึ้น ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติทางบก ร้อยละ 91.33 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต้องการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติทางบกร้อยละ 62.25 โดยมีเหตุผลในการท่องเที่ยวที่เหมือนกันดังนี้ ได้มีโอกาสสัมผัสสัมผัสกับธรรมชาติที่คนส่วนใหญ่ไม่เคยพบเห็นความอุดมสมบูรณ์

ของพืช พืชหายาก ได้มีโอกาสเห็นสัตว์ป่า ได้เห็นสภาพพื้นที่ที่แปลกๆ ได้ชื่นชมกับภูมิทัศน์ทั้งงดงาม ได้พบกับนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวที่แปลก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และสะอาด มีความปลอดภัย และการเดินทางสะดวก ตามลำดับ

รศิกา อังกุลและคณะ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กำลังได้รับความนิยมจากชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ต้องการศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงดงามในศิลปวัฒนธรรมไทย สำหรับรูปแบบที่เป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นการเที่ยวชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน การเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และการเที่ยวชมความงดงามของศิลปหัตถกรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น แต่การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมาแต่ละจังหวัดได้แก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุงและการท่องเที่ยวของจังหวัด ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ปัญหาบุคลากรในอุตสาหกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว ปัญหาการบริหารจัดการในชุมชน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีและการลดคุณค่าดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรม ส่วนการเสนอแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเป็นแกนหลักในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว การกระจายอำนาจการบริหารจัดการแก่ชุมชนและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม ตลอดจนทบทวนศักยภาพขีดความสามารถและข้อจำกัดของการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยว

บริษัท ทิม คอนซัลติง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ได้ทำการศึกษาความเหมาะสมโครงการสร้างโลกใหม่ให้ช้างไทย (2543) ให้แก่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเสนอแนะแนวทางการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนี้คือ 1) การพัฒนาโครงสร้างด้านวิชาการและบริการเพื่ออนุรักษ์ช้างไทยควรมีศูนย์ข้อมูลและสถิติเกี่ยวข้องกับช้าง โรงเรียนช้าง โรงพยาบาลช้าง คลินิกช้างเคลื่อนที่หรือศูนย์บริการช้าง ศูนย์วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับช้าง พิพิธภัณฑ์ช้าง 2) การพัฒนาบุคลากรแบ่งออกเป็น 2 แนวทางคือ แนวทางแรกเป็นการศึกษาและฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะ ทักษะ ทักษะ เพื่อเพิ่มความตระหนัก ในความรับผิดชอบของคนต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ช้างไทย แนวทางที่สองเป็นการพัฒนาอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชนและแก้ไขปัญหา ช้างเร่ร่อน 3) การพัฒนาตลาดควรกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการศูนย์อนุรักษ์ช้าง จัดทำรายการท่องเที่ยวโดยเน้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างศูนย์อนุรักษ์ช้าง กับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง 4) การพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ควรพัฒนาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ และจัดวางแผนผังกำหนดพื้นที่สำหรับกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยคำนึงถึง ความเหมาะสมของผู้ใช้ กิจกรรมแต่ละประเภทและผลกระทบที่เกิดขึ้น อำนาจ

ความสะดวกและ ความปลอดภัยของผู้ใช้พื้นที่ทั้งคนและสัตว์ ตลอดจนควรพัฒนาพื้นที่แต่ละกิจกรรม ให้สามารถรองรับผู้ใช้ให้ได้จำนวนสูงสุด โดยมีผลกระทบต่องสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด 5) การพัฒนาโครงสร้าง ระบบพื้นฐาน

ประทีป ชุมพลและคณะ (2549) ได้วิจัยถึงศักยภาพและปัจจัยใน จ.สุรินทร์เพื่อส่งเสริม โครงการโลกใหม่ของชาวอย่างยั่งยืน พบว่า นโยบายของ จ.สุรินทร์ ต้องการบูรณาการหมู่บ้านช้าง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่เฉพาะหมู่บ้านช้างเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ เพราะว่าไม่มีศักยภาพและปัจจัยเพียงพอในการชักจูงใจนักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยวอย่างถาวรได้ ดังนั้นต้องศึกษาบริบทของชุมชนเพื่อที่จะเชื่อมโยงต่อยอดในปัจจุบัน เกื้อหนุนที่จะโน้มน้าวให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

ศรีไพร พริ้งเพระ (2547) ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชน:บูรณาการการจัดการแสดงของช้างในบ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ พบว่าพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านตากกลางแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา ช่วงแรกก่อนปี พ.ศ.2538 และช่วงที่สองปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน เป็นการพัฒนาเพื่อตอบรับกับนโยบาย ของรัฐที่ต้องการขยายแหล่งท่องเที่ยวและกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถฟื้นฟูวัฒนธรรม ให้คงความเป็นเอกลักษณ์ไว้ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้มีการจัดแสดงของช้างในหมู่บ้านมีทั้ง หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนและประชาชนท้องถิ่น ที่เห็นว่าหมู่บ้านมีศักยภาพในการจัด แสดงช้างได้ แบบการจัดการท่องเที่ยวมี 2 แบบคือ 1) การแสดงของช้างเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยว ชาวไทยและชาวเอเชีย 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวตะวันตก การพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมโดยเฉพาะระหว่างคนในชุมชนและระหว่างนักท่องเที่ยว กับคนในชุมชน การย้ายถิ่นของช้างจำนวนมากเพราะปัญหาเศรษฐกิจและอาหารของช้าง รวมทั้งเกิด ปัญหาอาชญากรรมประเภทลักทรัพย์ ด้านเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงรายได้และการกระจายรายได้ สู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพิ่มโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพ ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นและสินค้าที่ จำหน่ายหลากหลายขึ้น รวมทั้งมีการบริโภคสินค้าของชุมชนเพิ่มขึ้น ทางด้านวัฒนธรรมทำให้เกิดการ นำวัฒนธรรมมาเป็นสินค้า ทำให้สูญเสียรูปแบบที่แท้จริง มีการเลี้ยงช้างแบบทุนนิยมเพิ่มขึ้น มีค่านิยม เปลี่ยนไปจากเดิม รวมทั้งการคลายกฎระเบียบในการปฏิบัติตนและการเคารพผู้นำในการเลี้ยงช้าง

สิน ศรีสวัสดิ์ (2529) ได้ทำวิจัยเรื่องการเลี้ยงช้างของชาวไทย-กูย(ส่วย) ใน จ.สุรินทร์ พบว่ามีช้างอยู่ที่บ้านโคก บ้านสามโคก อ.เมือง บ้านตากกลาง อ.ท่าตูม บ้านท่าลาด บ้านกระเบื้องใหญ่ อ.ชุมพลบุรีและบ้านโคกไทร์ บ้านขบ อ.สังขะ โดยเป็นชาวไทย-กูย(ส่วย) ซึ่งเดิมเป็นกลุ่มชนอิสระ ที่มีอาณาจักรเป็นของตนเอง ทางตอนใต้ของอาณาจักรสุทนต์นาตนเอง ในช่วงศตวรรษที่ 18-20 และมีความผูกพันกับช้าง ตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งอพยพเข้ามาอยู่ทาง อีสานตอนใต้ของประเทศไทย ก็ได้นำช้างเขามาด้วย โดยมีการเลี้ยงดูช้างในฐานะที่เป็นสัตว์เลี้ยง ในบ้านมีความผูกพันต่อช้าง 3 ลักษณะคือ 1) มรดกทางวัฒนธรรม 2) ทรัพย์สินที่มีค่า 3) สมาชิกในครัวเรือน การประเพณีปฏิบัติต่อ

ช้างจึงต้องระมัดระวังและให้ความสำคัญต่อช้างเสมอ การใช้ประโยชน์จากช้างก็มีตั้งแต่ขายช้างทั้งตัว ขายงา ขนหาง ขนหางช้าง ขนหางช้าง นํ้ามันช้าง นํ้าช้างไปแสดงในงาน และสถานที่ต่างๆ ทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ ตลอดจนออกมารับจ้างให้คนขี่ และทำให้เจ้าของช้าง มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 6,000-12,000 บาท แต่ผลการวิจัยที่สำคัญคือพบว่า จำนวนช้างใน จ.สุรินทร์ได้ลดลง อย่างรวดเร็วจาก 361 เชือก ในปี 2522 เหลือ 101 เชือก ในปี 2529 และสภาพการเลี้ยงช้างปัจจุบัน ก็ประสบกับปัญหาการขาดแคลนที่เลี้ยงดูทำให้เป็นภาระในการเลี้ยงดูมาก จึงมีการขายช้าง ไปในต่างถิ่นปีละหลายเชือก

ทองใบ ศรีสมบัติ (2535) วิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเลี้ยงช้างและการประกอบอาชีพเลี้ยงช้างของหมู่บ้านช้าง จ.สุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า บ้านตากกลางตั้งมาแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน ทราบจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในหมู่บ้านว่าบรรพบุรุษมาจากเมืองอัตปือ แดนปาง แขวงจำปาศักดิ์ ประเทศลาว บรรพบุรุษมีการเลี้ยงช้างและคล้องช้างป่าเป็นอาชีพ จึงได้ปฏิบัติสืบต่อมาจนปัจจุบัน บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านตากกลางเหมาะแก่การเลี้ยงช้าง เพราะตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำมูลและลำชี ทิศตะวันออกของหมู่บ้านคือป่าดงสายทอล ทิศตะวันตกของคือป่าดงภูดิน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือการทำนา ทำไร่และการเลี้ยงช้าง สภาพทางสังคมมีความเป็นเอกภาพสูง เศรษฐกิจพึ่งพาอาศัยกันมีความเคร่งครัดในประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการเลี้ยงช้าง ซึ่งเลี้ยงแบบสมาชิกในครอบครัวของตน วิธีการเลี้ยงช้างในอดีตได้อาศัยป่าใกล้หมู่บ้านปล่อยช้างไปหากินเองตามธรรมชาติ เมื่อต้องการใช้งานจึงไปตามช้างของตนเองกลับมา การที่ช้างได้อาศัยอยู่เป็นโขลงจึงมีการผสมพันธุ์กันตามธรรมชาติทำให้ประชากรช้างเพิ่มขึ้น ในด้านการคล้องช้างนั้นเป็นอาชีพที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว โดยการนำช้างมาฝึกเพื่อขาย

รุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนามูลบ้านทอผ้าไหม ต.นาโพธิ์ อ.นาโพธิ์ จ.บุรีรัมย์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีแนวทางการพัฒนามูลบ้านทอผ้าไหมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ 4 แนวทาง คือ 1) การพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 2) การจัดองค์การทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชน 3) การพัฒนาความพร้อมด้านบุคลากร 4) การจัดรายการนำเที่ยวของชุมชน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นประชาชนในชุมชนยินดี ให้ใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ด้วยเหตุผลคือต้องการให้ชุมชนมีเศรษฐกิจดีขึ้น นักท่องเที่ยวชาว ต่างประเทศต้องการได้มีโอกาสมาสัมผัสกับธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของพืช พืชหายาก ได้มี โอกาสเห็นสัตว์ป่า ได้เห็นสภาพพื้นที่ที่แปลกๆ ได้ชื่นชมกับภูมิทัศน์ที่งดงาม มีสิ่งอำนวยความสะดวก และสะอาด มีความปลอดภัย และการเดินทางสะดวก และพบว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นกำลังได้รับความนิยมจากชาวไทย และชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในกลุ่ม ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิถีชีวิตและความงาม ในศิลปวัฒนธรรมไทย สำหรับปัญหาของการดำเนินการท่องเที่ยวที่ผ่านมามักพบปัญหา

ในด้านความเสื่อมโทรม ของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ด้านการขาดแคลนงบประมาณ ด้านบุคลากรในอุตสาหกรรม การบริการ ด้านการบริหารจัดการในชุมชน ด้านการ เปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ในส่วนของแนวทางการพัฒนานั้น ได้เสนอแนะแนวทาง คือ ประการแรก การพัฒนาโครงสร้าง ด้านวิชาการและบริการ ประการที่สอง การพัฒนาบุคลากร ประการที่สาม การพัฒนาตลาด ประการที่สี่ การพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ และประการที่ห้า การพัฒนาโครงสร้าง ระบบพื้นฐาน และจากการศึกษาศักยภาพและปัจจัยใน จ.สุรินทร์เพื่อส่งเสริม โครงการโลกใหม่ของช้างอย่างยั่งยืน พบว่า นโยบายของ จ.สุรินทร์ ต้องการบูรณาการหมู่บ้านช้าง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่เฉพาะหมู่บ้านช้างเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาเป็น แหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ เพราะขาดศักยภาพและปัจจัยเพียงพอในการชักจูงใจนักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยวอย่างถาวรได้ ดังนั้นต้องศึกษาบริบทของชุมชนเพื่อที่จะเชื่อมโยงต่อยอดในปัจจัยเกื้อหนุนที่จะโน้มน้าว ให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

2.4 สรุป

การศึกษาแนวความคิดทฤษฎีพบว่า ช้างในประเทศไทยอยู่ในตระกูล Indian Elephant หรือ Asian Elephant มีถิ่นกำเนิดและที่อยู่อาศัยในป่าโปร่งชื้นที่มีน้ำและอาหารอุดมสมบูรณ์ทุกจังหวัด ในประเทศไทยมีการแบ่งแยกช้างตามสถานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกเป็น 2 ประเภท คือ ช้างป่า และช้างเลี้ยง มีลักษณะการใช้งานช้างเลี้ยงแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่มคือ 1) ช้างทำไม้ผิวดกฎหมาย 2) ช้างในธุรกิจท่องเที่ยว 3) ช้างแสดงละครเร่ 4) ช้างเร่ร่อนในเมืองใหญ่ 5) ลูกช้างเล็กตามโรงแรม และรีสอร์ท และ 6) ช้างในสวนสัตว์ ส่วนพื้นที่เลี้ยงช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ นั้นพบที่ จ.ชัยภูมิ ในพื้นที่ อ.บ้านเขว้า อ.เมือง จ.สุรินทร์ ในพื้นที่ อ.ท่าตูม อ.เขวาสินรินทร์ อ.ชุมพลบุรี อ.เมือง และที่ จ.บุรีรัมย์ ในพื้นที่ อ.สตึก และอ.ลำปลายมาศ สำหรับการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างถือว่าเป็นรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่เดินทางมา เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน หาความรู้ ความเข้าใจและได้สัมผัสกับรูปแบบของการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทางด้านสภาพสังคม ประเพณี ทัศนคติ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี โดยอาศัยองค์ประกอบของ แหล่งท่องเที่ยว คือ 1) สภาพกายภาพและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ได้แก่ ที่ตั้ง เขตการปกครอง สภาพภูมิศาสตร์ 2) ทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม 3) ตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยว ที่มาของนักท่องเที่ยว พาหนะที่ใช้เดินทาง กิจกรรม การเข้ามา ฤดูกาล ทัศนคติ และความต้องการ 4) ความพร้อมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐาน การบริการ ข้อมูลข่าวสาร สถานที่/สิ่งแวดล้อม 5) การเข้าถึง ได้แก่ ระบบคมนาคมขนส่ง ความสะดวกในการเข้าถึง เพื่อให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ ต้องประกอบด้วย ความสามารถในการให้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทาง

และการเข้าถึง และความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ชื่อเสียงของสถานที่ที่กระจายไปสู่โลกภายนอก โดยมีการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 5 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการสำรวจภาคสนาม ได้แก่ สภาพกายภาพและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ทรัพยากรท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว ความพร้อมทางการท่องเที่ยว 2) การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่คำตอบหรือภาพรวมของพื้นที่ในแต่ละหมวดว่าเป็นอย่างไร 3) การกำหนดประเด็นปัญหา 4) การกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ เป้าหมาย 5) การกำหนดแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว

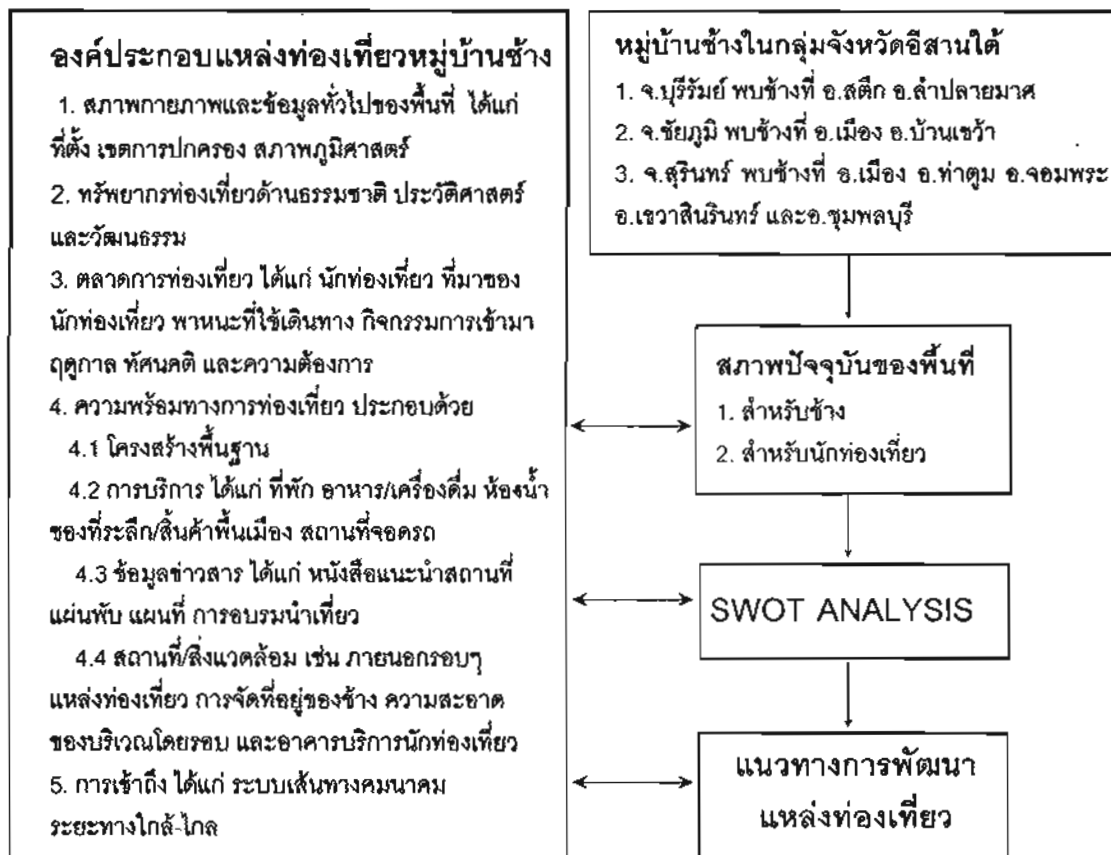
ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ในบทนี้ เพื่อดำเนินงานวิจัย และกรอบแนวคิดในบทต่อไป

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

3.1 บทนำ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ เป็นการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินงานวิจัยที่แตกต่างกัน เพื่อที่จะหาคำตอบให้ได้ตามที่ตั้งไว้ในแต่ละข้อของคำถามการวิจัย ดังนั้นเพื่อให้เกิดภาพรวมของวิธีการดำเนินงานวิจัย ในบทนี้จะกล่าวถึง กรอบแนวคิดการวิจัย ระเบียบและวิธีการดำเนินการวิจัย

3.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 3.1 แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

3.3 ระเบียบและวิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีคำถามการวิจัย 4 ข้อ เพื่อที่จะหาคำตอบให้ได้ตามที่ตั้งไว้ในแต่ละข้อ จึงมีวิธีการดำเนินการวิจัยที่แตกต่างกัน ดังนี้

3.3.1 คำถามการวิจัยข้อที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้มีอยู่ที่ใดบ้าง

3.3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ประชากร คือผู้เลี้ยงช้างที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งได้แก่ จ.นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

(2) กลุ่มตัวอย่าง คือผู้เลี้ยงช้างที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งได้แก่ จ.นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี เลือกศึกษาจากประชากรโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจาก ผู้เลี้ยงช้างที่มีช้างเป็นของตนเอง

3.3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) สำหรับผู้เลี้ยงช้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองข้อคำถามจะมีความสัมพันธ์กับประเด็นที่ศึกษา เพื่อให้ได้รายละเอียดของที่มา ที่อยู่ และจำนวนแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ตอนที่ 2 สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ตอนที่ 3 ตำนานความเชื่อ วรรณกรรมท้องถิ่น และตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะและแผนที่ตั้งของหมู่บ้าน

(2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อ ให้ครอบคลุมเนื้อหา การสื่อความหมายและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการเลือกแบบเจาะจงซึ่งมีคุณสมบัติ คือ เป็นนักวิชาการ ที่มีประสบการณ์การสอนในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 ท่าน และผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยวที่มีประสบการณ์นำเที่ยวไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

(3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วเขียนรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเขียนเชิงพรรณนา

3.3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้

(1) การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา และ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(2) การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ สํารวจพื้นที่ การสังเกต และการสัมภาษณ์
ทั้งแบบมีโครงสร้าง

3.3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากประเด็นในศึกษาเป็นการหารายละเอียดของ
ที่มา ที่อยู่ และจำนวนแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างในอีสานใต้ ดังนั้นจึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงเนื้อหา
(Content Analysis) แล้วเขียนรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเขียนเชิงพรรณนา

3.3.2 คำถามการวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างกลุ่มอีสานใต้
มีจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค เป็นอย่างไร

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของ
พื้นที่หมู่บ้านข้างในอีสานใต้ เพื่อศึกษาถึงความพร้อมของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
ส่วนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้าง และความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของ
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้าง

3.3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

(1) ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่หมู่บ้านข้างในอีสานใต้

(ก) ประชากร คือ พื้นที่พบการเลี้ยงช้างซึ่งมี 3 จังหวัด 9 อำเภอ
ในอีสานใต้ ได้แก่ 1) จ.ชัยภูมิ ใน อ.บ้านเขว้า อ.เมือง 2) จ.สุรินทร์ ใน อ.จอมพระ อ.เขวาสินรินทร์
อ.ท่าตูม อ.เมือง อ.ชุมพลบุรี และ 3) จ.บุรีรัมย์ อ.สตึก อ.ลำปลายมาศ

(ข) กลุ่มตัวอย่าง คือ พื้นที่พบการเลี้ยงช้างซึ่งมี 3 จังหวัด 9 อำเภอ
ในอีสานใต้ ได้แก่ 1) จ.ชัยภูมิ ใน อ.บ้านเขว้า อ.เมือง 2) จ.สุรินทร์ ใน อ.จอมพระ อ.เขวาสินรินทร์
อ.ท่าตูม อ.เมือง อ.ชุมพลบุรี และ 3) จ.บุรีรัมย์ อ.สตึก อ.ลำปลายมาศ ทำการศึกษาจากประชากร
โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

(2) ความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างในอีสานใต้ และความคิดเห็น
ที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างในอีสานใต้ จากการศึกษาพบว่า
ศูนย์คชศึกษา บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ พื้นที่เดียวที่มีความพร้อมของการเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ดังกล่าวมาทำการศึกษา

(ก) ประชากร คือนักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ และ
เจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านข้างหรือเข้ามาท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างในอีสานใต้

(ข) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จำแนกได้ดังนี้

นักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากผู้ที่มาเที่ยวหมู่บ้านข้างทั้งชาวไทย
และต่างชาติ ซึ่งในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้พบที่ศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์เพียงที่เดียว ทำการศึกษา
จากประชากรด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์
คือจำนวนนักท่องเที่ยวต่อปี ซึ่งมีนักท่องเที่ยวชาวไทยในปี พ.ศ. 2549 จำนวน 85,945 คนต่อปี

และนักท่องเที่ยวยาวต่างชาติในปี พ.ศ. 2549 จำนวน 4,589 คนต่อปี ใช้สูตรของยามาเน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อคำนวณหาค่าดังต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$$n = 90,534 / (1 + 85,945 \times (0.05)^2)$$

$$n = 400 \text{ ชุด}$$

บริษัทนำเที่ยว เลือกศึกษาจากประชากรโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากบริษัทนำเที่ยวที่มีการนำเที่ยวหมู่บ้านช้าง

ประชาชนในพื้นที่ เลือกศึกษาจากประชากรโดยสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ประกอบไปด้วยประชากรของหมู่บ้าน ในเขตปกครองของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยพิจารณาจากพื้นที่ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ พบที่ศูนย์ศึกษา จ. สุรินทร์เพียงที่เดียว ประชากรประกอบไปด้วย ต.เมืองสิงห์จำนวนประชากร 10,671 คน ต.เขวาสินรินทร์จำนวนประชากร 10,600 คน ต.กระโพจำนวนประชากร 21,008 คน ต.แกใหญ่จำนวนประชากร 9,089 คน ต.ในเมืองจำนวนประชากร 41,961 คน ต.ศรีณรงค์จำนวนประชากร 7,969 คน รวมจำนวนประชากรในพื้นที่ ที่มีการเลี้ยงช้างในเขตจังหวัดสุรินทร์ 101,298 คน ใช้สูตรของยามาเน ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 90 เพื่อคำนวณหาค่าดังต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$$n = 159,135 / (1 + 159,135 \times (0.1)^2)$$

$$n = 100 \text{ ชุด}$$

เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง เลือกศึกษาจากประชากรโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากบุคคลที่หน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง

3.3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) เครื่องมือที่ใช้ แบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

(ก) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยสร้างเอง จากการศึกษานโยบายด้านการท่องเที่ยวจากนักวิชาการ ทุกส่วนใช้คำถามแบบเลือกตอบ (Check list) เพื่อให้ทราบว่าการสำรวจในแต่ละพื้นที่มีหรือไม่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านต่างๆ

ดังนั้นคือ ด้านรายละเอียดเบื้องต้นประกอบด้วย ชื่อ ที่ตั้ง จุดเด่นงานประเพณีที่จัดของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสะดวก ลักษณะการเดินทาง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยวปัจจุบัน ด้านระบบการจัดการ ด้านสถานที่บริการที่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ด้านสิ่งดึงดูดใจที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เรื่องราวความเป็นมาของช้างที่สามารถศึกษาได้จาก หนังสือทั่วไป จากพื้นที่ พิพิธภัณฑ์ ความรู้ช้างอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ด้านผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือ และอุปกรณ์ ด้านสภาพปัจจุบันของพื้นที่ หมายถึง ความพร้อมของพื้นที่ ที่สามารถรองรับช้าง และสามารถดึงดูดความสนใจและความประทับใจของนักท่องเที่ยวได้ และด้านจำนวนนักท่องเที่ยว

(ข) แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว และส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว ทั้ง 2 ส่วนนี้เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) และคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended) สำหรับส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างและข้อเสนอแนะ คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านช้าง มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เป็นคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามีทางเลือก 5 ทาง โดยกำหนด คะแนนและความหมายระดับคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ สำคัญอย่างยิ่ง

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย หรือ สำคัญ

ระดับ 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ระดับ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่สำคัญ

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ ไม่สำคัญอย่างยิ่ง

(ค) แบบสอบถามสำหรับบริษัทนำเที่ยวผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และส่วนที่ 2 การดำเนินธุรกิจ ทั้ง 2 ส่วนนี้เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) และคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended) สำหรับส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างและข้อเสนอแนะ คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างมีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เป็นคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามีทางเลือก 5 ทาง โดยกำหนด คะแนนและความหมายระดับคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ สำคัญอย่างยิ่ง

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย หรือ สำคัญ

ระดับ 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ระดับ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่สำคัญ

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ ไม่สำคัญอย่างยิ่ง

(ง) แบบสอบถามสำหรับประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) ส่วนที่ 2 ความคิดเห็น

เห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างและข้อเสนอแนะ คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เป็นคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีทางเลือก 5 ทาง โดยกำหนด คะแนนและความหมายระดับคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ สำคัญอย่างยิ่ง

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย หรือ สำคัญ

ระดับ 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ระดับ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่สำคัญ

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ ไม่สำคัญอย่างยิ่ง

(2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อ ให้ครอบคลุมเนื้อหา การสื่อความหมายและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุง แก้ไขแบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีคุณสมบัติคือ เป็นนักวิชาการที่มีประสบการณ์การสอนในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 ท่าน และผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยวที่มีประสบการณ์นำเที่ยวไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน

(3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

(ก) ข้อมูลที่เป็นข้อคำถามลักษณะปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วเขียนรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเขียนเชิงพรรณนา

(ข) ข้อมูลที่มีลักษณะปลายปิด ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (SPSS / PC+, Statistical Package for the Social Sciences/ Personal Computer) ในการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

(ค) ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค ให้ค่าน้ำหนัก ดังนี้

สภาพแวดล้อมภายนอก

ด้านสังคม คะแนนเต็ม 1 คะแนน แบ่งเป็นรายละเอียดได้ดังนี้
 เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร มีน้ำหนักความสำคัญ 0.40 คะแนน
 ทำให้ประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน ทำให้เกิดการขัดแย้งขึ้นในชุมชน มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน ทำให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้น มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน
 คนต่างถิ่นมาแย่งงาน มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน

ด้านเศรษฐกิจ คะแนนเต็ม 1 คะแนน แบ่งเป็นรายละเอียดได้ ดังนี้ เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ มีน้ำหนักความสำคัญ 0.30 คะแนน คนในพื้นที่หันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน คนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมน้อยลง มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน คนในพื้นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพที่หลากหลาย มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน การท่องเที่ยวทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน

ด้านสิ่งแวดล้อม คะแนนเต็ม 1 คะแนน แบ่งเป็นรายละเอียดได้ ดังนี้ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน ทำให้เกิดมลภาวะด้านต่าง ๆ เช่น ชยะ น้ำเสีย มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพ มีน้ำหนักความสำคัญ 0.30 คะแนน ทำให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อสร้างต่างๆ เพื่อการท่องเที่ยว มีน้ำหนักความสำคัญ 0.30 คะแนน และเกิดชุมชนแออัดบริเวณแหล่งท่องเที่ยว มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน

ด้านการส่งเสริมสนับสนุน คะแนนเต็ม 1 คะแนน แบ่งเป็นรายละเอียดได้ ดังนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวน้อยเกินไป มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน การจัดการท่องเที่ยวได้รับความร่วมมือจากทั้งฝ่ายรัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น มีน้ำหนักความสำคัญ 0.30 คะแนน ขาดการส่งเสริมด้านการตลาดหรือมีน้อยเกินไป มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน การสนับสนุนจากภาคเอกชนไม่ต่อเนื่อง มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน และขาดการสนับสนุน ความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน

ด้านวัฒนธรรม คะแนนเต็ม 1 คะแนน แบ่งเป็นรายละเอียดได้ ดังนี้ เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีเป็นเชิงพาณิชย์ มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเป็นแบบคนเมือง เช่น การแต่งกาย การกิน และยานพาหนะ มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน ทำให้ภาษาท้องถิ่นลดความสำคัญลง ประชาชนในท้องถิ่นใช้ภาษาอื่นติดต่อด้านสัมพันธ์กัน มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน ขาดผู้นำเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวไม่ซึมซับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน ทำให้เกิดการเลี่ยนซ้างแบบทุนนิยม มีน้ำหนักความสำคัญ 0.10 คะแนน และทำให้คุณค่าของวัฒนธรรม ความเชื่อของการเลี่ยนซ้างลดคุณค่าไป มีน้ำหนักความสำคัญ 0.30 คะแนน

สภาพแวดล้อมภายใน

ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 1 คะแนน แบ่งเป็นรายละเอียดได้ ดังนี้ ด้านธรรมชาติ มีน้ำหนักความสำคัญ 0.40 คะแนน ด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับช้าง มีน้ำหนักความสำคัญ 0.30 คะแนน และด้านวัฒนธรรม มีน้ำหนักความสำคัญ 0.30 คะแนน

ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 1 คะแนน แบ่งเป็นรายละเอียดได้ ดังนี้ โครงสร้างพื้นฐาน มีน้ำหนักความสำคัญ 0.40 คะแนน การบริการ มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน ข้อมูลข่าวสาร มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน และสถานที่ / สิ่งแวดล้อม มีน้ำหนักความสำคัญ 0.20 คะแนน

ด้านการเข้าถึง คะแนนเต็ม 1 คะแนน แบ่งเป็นรายละเอียดได้ ดังนี้ ความสะดวกในการเข้าถึง มีน้ำหนักความสำคัญ 0.40 คะแนน เข้าถึงได้ทุกฤดู มีน้ำหนักความสำคัญ 0.30 คะแนน บริการรถสาธารณะ มีน้ำหนัก ความสำคัญ 0.30 คะแนน

3.3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้

(1) การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(2) การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ สํารวจพื้นที่ การสังเกต และแบบสอบถาม ในการ ทำวิจัยครั้งนี้ได้ออกสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นประชาชนในพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 100 ชุด แต่เก็บได้เพียง 95 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95 จากกลุ่มประชากรที่เป็นประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด

ในส่วนของนักท่องเที่ยวได้ออกสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมดจำนวน 400 ชุด แต่เก็บได้เพียง 380 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95 นอกนั้นพบว่าบางชุดมีข้อบกพร่อง จึงไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

สำหรับบริษัทนำเที่ยวเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างที่ไม่เก็บ ข้อมูล ไม่มีบริษัทนำเที่ยวพานักท่องเที่ยวมาเที่ยว และอีกประการเส้นทางนี้ไม่ได้เป็นเส้นทางการท่องเที่ยว จึงไม่มีบริษัทนำเที่ยวมาเข้าชม จึงไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้

เจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ใน อีสานได้เก็บรวบรวมข้อมูลได้จำนวน 3 ชุด

3.3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

(1) ส่วนของข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการหาข้อมูลจากการ สํารวจ ด้วยคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) เพื่อให้ทราบว่าการสำรวจในแต่ละพื้นที่มีหรือ ไม่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้ว เขียนรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเขียนเชิงพรรณนา

(2) ในส่วนของแบบสอบถามผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (SPSS / PC+, Statistical Package for the Social Sciences/ Personal Computer) ในการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

(ก) ข้อมูลส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบ และวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอ

(ข) ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวของผู้ตอบ แบบสอบถาม

นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบ และวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอ

(ค) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง และความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ โดยให้คำตอบตามอัตราการประมาณค่า ซึ่งมีสเกล 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับมาตรวจให้คะแนนในแต่ละข้อ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง และความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ โดยวิเคราะห์นำเสนอข้อมูลทีละข้อที่ได้ทั้งหมด การแปลความหมายของคะแนนที่ได้จากคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แปลความหมายโดยถือเกณฑ์ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ สำคัญอย่างยิ่ง

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย หรือ สำคัญ

ระดับ 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ระดับ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่สำคัญ

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ ไม่สำคัญอย่างยิ่ง

3.3.3 คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างใน อีสานใต้ควรเป็นอย่างไร

3.3.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ประชากร คือนักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ ความรู้ช้าง และเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านช้างหรือเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านช้าง

(2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ ความรู้ช้าง และเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านช้างหรือเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านช้าง

3.3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ คือ การบันทึกแบบ จดบันทึก

3.3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำผลวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และ ข้อที่ 2 จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกับ ประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ความรู้ช้าง ครอบครัวยุวบ้านตากกลาง ผู้จัดการวังช้าง แลเพนียด ผู้ประกอบการมัคคุเทศน์ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ดังนี้คือ

(1) วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2549 ที่ศูนย์ศึกษา บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์

(2) วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2550 ที่วังช้าง แลเพนียด จ.อยุธยา

(3) วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2550 ที่วังช้าง แลเพนียด จ.อยุธยา

3.3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วเขียน รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเขียนเชิงพรรณนา

3.3.4 คำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับ กลุ่มประเทศเพื่อนบ้านควรเป็นอย่างไร

ในตอบคำถามการวิจัยในข้อนี้้น ผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถาม การวิจัยทั้ง 3 ข้อ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อแนวทางพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่ม อีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

3.4 สรุป

จากการออกแบบดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างใน อีสานใต้ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือต่างๆ ไปศึกษาในพื้นที่ และจะนำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 4 ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.1 บทนำ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ ผลการศึกษา การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.2 ผลการศึกษา

4.2.1 คำถามการวิจัยข้อ 1 แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้มีอยู่ที่ใดบ้าง โดยการศึกษาจากกลุ่มประชากร คือผู้เลี้ยงช้างที่อาศัยอยู่ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัด นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี เลือกศึกษาจากประชากร โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากผู้เลี้ยงช้างที่มีช้างเป็นของตนเอง เครื่องมือที่ใช้แบ่งเป็น 2 แบบคือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้เลี้ยงช้าง เพื่อให้ได้รายละเอียดของที่มา ที่อยู่ และจำนวนแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ และ2) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบแนวคิดขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยว (ดูกรอบแนวคิดจากบทที่ 3) แล้วเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสำรวจพื้นที่พบที่อยู่ของหมู่บ้านช้างในอีสานใต้มี 3 จังหวัด คือ จ.ชัยภูมิ จ.สุรินทร์ และ จ.บุรีรัมย์ แล้วนำเสนอทั้ง 3 จังหวัดที่พบหมู่บ้านเลี้ยงช้าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(2) แสดงสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจของประชากรของหมู่บ้าน / ชุมชนที่พบว่า มีการเลี้ยงช้างของ จ.ชัยภูมิ

การปกครอง

ต.ตลาดแร้ง อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ มีประวัติความเป็นมา ของชุมชนเริ่มเมื่อประมาณ 200 กว่าปีที่ผ่านมานายเพชร ได้เข้ามาก่อตั้งชุมชนขึ้นที่บ้านกุดม่วง และตั้งตามชื่อของต้นไม้คือต้นยางที่มีอยู่เยอะ จากนั้นได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนปัจจุบัน ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,003 คน เป็นเพศหญิง 503 คน และเพศชาย 500 คน ซึ่งมีจำนวน ครัวเรือนทั้งหมด 208 ครัวเรือน ประชากรมีเชื้อสายไทยอีสาน ภาษาในท้องถิ่นจะใช้ภาษาอีสาน

ต.บ้านค่าย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ ในปีพ.ศ. 2523 ประมาณ 26 ปีมาแล้ว ต.บ้านค่าย เป็นชื่อมาจากเมื่อสถานที่แห่งนี้เคยเป็นค่ายทหาร ค่ายกองช้างหลวงของเจ้าพ่อพระยาแล และได้แยกออกมาจากหมู่ที่ 1 โดยมีนายสุรตน์ เต็มศักดิ์เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก มีจำนวนประชากร ทั้งหมด 1,300 คน เป็นเพศหญิง 900 คน และเพศชาย 400 คน ซึ่งมีจำนวน ครัวเรือนทั้งหมด 280 ครัวเรือน ประชากรมีเชื้อสายไทยอีสาน ภาษาในท้องถิ่นจะใช้ภาษาอีสาน

สรุปได้ว่าการพบช้างในจังหวัดชัยภูมิอยู่ 2 แหล่งคือที่ อำเภอบ้านเขว้า และอำเภอเมือง จำนวน 6 เชือก ซึ่งจะมีการเลี้ยงช้างในสัดส่วนช้าง 1 เชือกต่อคนเลี้ยง 1 คน

สภาพแวดล้อม

ต.ตลาดแร้ง อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ มีสภาพพื้นที่เป็นเนินมีเนื้อที่ ประมาณ 416 ไร่ มีลักษณะดินเป็นดินแดง และดินทราย สถานที่ตั้งในชุมชนประกอบไปด้วยวัด โรงเรียน ประถมศึกษา และสถานื่อนามัย มีแม่น้ำชีไหลผ่านรอบหมู่บ้าน ตลอดจนมีพื้นที่ป่าเป็นป่าสาธารณะจำนวน 1 แห่ง สำหรับการเดินทางนั้นเดินทางโดยทางรถยนต์ใช้เส้นทางสายชัยภูมิ-หนองบัวระเหว

ต.บ้านค่าย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ประมาณ 150 ไร่ มีลักษณะดินเป็นดินดำปนดินเหนียว สถานที่สำคัญในชุมชนประกอบไปด้วยวัด โรงเรียน ประถมศึกษา และการประปาส่วนภูมิภาค มีแหล่งน้ำสำหรับใช้ในพื้นที่เป็นฝายน้ำ และสระน้ำสาธารณะ 2 แห่ง เพื่อใช้ในการปลูกพืชผัก สวนครัว และนำไปใช้อุปโภคบริโภค การเดินทางนั้นเดินทางโดยทางรถยนต์ใช้เส้นทางสายโคราช-ชัยภูมิ

สภาพเศรษฐกิจ

ต.ตลาดแร้ง อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ ในพื้นที่นี้มีชื่อเสียงในการ ทอผ้าไหม ดังนั้นจึงพบว่ามีการทอผ้าไหมเป็นอุตสาหกรรมในท้องถิ่น ด้านการเกษตรมีการทำนา ทำไร่เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ยูคาลิปตัส ส่วนการเลี้ยงสัตว์พบว่าการเลี้ยงสัตว์จำพวก วัว ควาย ไก่ ช้าง เป็ด หมู ปลา

ต.บ้านค่าย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ พบว่าไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม ในพื้นที่นี้ ส่วนใหญ่พบ การทำนา ทำไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ยูคาลิปตัส พบการเลี้ยงสัตว์จำพวก วัว ช้าง

หมู เป็ด ไก่ และมีการทำประมงน้ำจืด เพราะมีลำน้ำชีไหลผ่านรอบหมู่บ้าน

(3) ตำนานความเชื่อ และวรรณกรรมท้องถิ่นของประชากรของหมู่บ้าน / ชุมชนที่พบว่า มีการเลี้ยงช้าง

ตำนานความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี

ต.ตลาดแร้ง อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ มีประเพณีที่เรียกว่า "งานฉลองกุ่มแดง" นิยมทำกันในเดือนเมษายน ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำของทุกปี โดยมีมหรสพ ทำบุญตักบาตร จุดบั้งไฟ แห่ภู แห่นางสงกรานต์ รอบหมู่บ้านแล้วไปลงน้ำที่ภู เพื่อเป็นการสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน ให้อยู่ดีมีสุข มีความเจริญในหมู่บ้าน

ต.บ้านค่าย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ มีประเพณีที่เรียกว่า "โรงปะกำช้าง" โดยมีความเชื่อว่าจะก่อนที่จะไปไหนก็ตาม ต้องมีการเซ่นไหว้มีประกำช้างให้ช่วยคุ้มครองช้างและนำเอาเชือกและหนังไปไหว้ไว้ในโรงมีประกำ เพื่อเอาไ้ผูกช้างให้ปลอดภัย

วรรณกรรมท้องถิ่น ต.ตลาดแร้ง อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ มีการร่ำผีฟ้า เล่นนางอึ่ง นางมวญ นางดั่ง

(4) ปัญหาและอุปสรรคของประชากรของหมู่บ้านหรือชุมชนที่พบว่า มีการเลี้ยงช้าง

ปัญหา

ต.ตลาดแร้ง อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบก็คือ ไม่มีสถานที่เลี้ยงช้าง อาหารไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเลี้ยงช้าง และรายได้ไม่เพียงพอในการเลี้ยง

ต.บ้านค่าย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ ไม่มีสถานที่เลี้ยงช้าง อาหารไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเลี้ยงช้าง

อุปสรรค

ต.ตลาดแร้ง อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ ทำเลสถานที่ไม่เหมาะกับการเลี้ยงช้าง
ต.บ้านค่าย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ พื้นที่ในการเลี้ยงช้างไม่เพียงพอ ทำเลเลี้ยงช้างไม่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะหรือข้อมูลเพิ่มเติม

ประการแรก ต้องการให้มีทำเล สถานที่ในการเลี้ยงช้างที่เหมาะสม
ประการที่สองต้องการให้มีที่ทำงานให้ช้างเพื่อจะได้ไม่ต้องพาช้าง เข้าไปทำงานที่ต่างจังหวัด
ประการที่สาม ต้องการให้มีสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ปางช้าง สวนช้าง ศูนย์ช้าง โกดังบ้านเพื่อจะได้มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัว และประการที่สี่ ต้องการให้มีแหล่งอาหาร ในการเลี้ยงช้างที่เพียงพอเพื่อจะได้ไม่ต้องพาช้างออกเร่ขออาหาร

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าพื้นที่ จ.ชัยภูมิ มีทำเลสถานที่ไม่เหมาะกับการเลี้ยงช้าง ทำให้ช้างมีอาหารไม่เพียงพอต่อประชากรช้างทำให้คนเลี้ยงช้างต้องนำช้างออกไปหากินนอกพื้นที่

4.2.1.2 จ. สุรินทร์

(1) ตารางแสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้
 ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ (เดือน)	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
จอมพระ	นางเนอะ สุขจิต 56 หมู่ 1 ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์	ทอดผ้า ไหม	เลี้ยงช้าง	10,000	บิดา	2535	14	ใช้ในการท่องเที่ยวอยู่ที่จังหวัด ภูเก็ต	1
	นายยอด สุขจิต 231 หมู่ 3 ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 044-576209	ทำนา	เลี้ยงช้าง	6,000	บิดา	2523	15	จะนำช้างไปอยู่ที่จังหวัดชลบุรี พักยาเพื่อใช้ในการท่องเที่ยว ทำ สัญญากับบริษัท 5 ปี นมด สัญญาที่จะทำสัญญาต่อ	1 (ตาย เมื่อปี 2538)
	นายตอม สุขจิต 233 หมู่ 1 ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	บิดา มารดา	2495	54	ใช้ในการท่องเที่ยวอยู่ที่จังหวัด ภูเก็ต (อยู่ภูเก็ตตลอดไม่ได้กลับ บ้าน 3 ปีแล้ว)	1
	นายกองพัฒนา สุขจิต 14 หมู่ 1 ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	10,000	บิดา	2530	19	ใช้ในการท่องเที่ยวอยู่ที่จังหวัด ภูเก็ต	1
	นายเหลื่อม สุขจิต 96 หมู่ 1 ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	10,000	บิดา	2516	53	ใช้ในการท่องเที่ยวอยู่ที่จังหวัด ภูเก็ต ไม่ค่อยได้ให้น้ำท่องเที่ยว	2
	นางเหลื่อม สุดโสม ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	30,000	ญาติที่บ้าน ตากลง	2541	8	ใช้ในการท่องเที่ยวอยู่ที่จังหวัด ภูเก็ต และมีกำลังไปแสดงใน ละครพระนครที่พัทยา	1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของข้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ (เดือน)	การเรียนรู้อัตโนมัติ เลขชี้กำลัง	ประกอบอาชีพ เลขชี้กำลัง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ข้าง
		ค้าขาย	เลี้ยงช้าง ทอผ้า					
เขวาสินรินทร์	นางเจียน นันต์เกิด 133/1 หมู่ 1 ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์	ค้าขาย	เลี้ยงช้าง ทอผ้า	7,000	บรรพบุรุษ 2547	2	ใช้ในการท่องเที่ยวที่จังหวัด กาญจนบุรี	1
	นายเชียว เรียงเงิน 136 หมู่ 4 ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 06 - 2314118	ทำนา	เลี้ยงช้าง	7,000	การไปรับ ช้างฝึกช้าง 2528	21	ใช้ช้างรับจ้างรับทัวร์ที่จังหวัด กาญจนบุรี	1
	นางอรสา ใบพลทอง 49 หมู่ 4 ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 09 - 8459163	ค้าขาย	เลี้ยงช้าง ทำนา	5,000	บรรพบุรุษ 2543	5	ใช้ในการท่องเที่ยวที่จังหวัด เชียงใหม่	1
	นายสนั่นศักดิ์ เรียงเงิน 199 หมู่ 2 ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 09 - 2622283	เลี้ยงช้าง	ทำนา	60,000	บรรพบุรุษ พี่ชาย 2531	18	ใช้ในการท่องเที่ยวที่จังหวัด เชียงใหม่	10
	นายเวียน เรียงเงิน 80 หมู่ 4 ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 01 - 7750054	ทำนา	เลี้ยงช้าง	20,000	สูงเขียว 2531	18	ใช้ในการท่องเที่ยวที่อำเภอแม่ หินทร์ จังหวัดเชียงใหม่	2
	นายเชียว เรียงเงิน 49 หมู่ 4 ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	20,000	บรรพบุรุษ 2528	21	ใช้ในการท่องเที่ยวที่จังหวัดภูเก็ต	2
	นายสนั่นเกียรติ เรียงเงิน 49 หมู่ 4 ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	12,000	พี่ชาย 2531	18	ใช้ในการท่องเที่ยวที่จังหวัดภูเก็ต	1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของห้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรือนครัวมีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
ท่าตูม	นายเครือชัย ศาลางาม 68 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 05 - 7760125	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2529	20	ใช้ในการท่องเที่ยว	1
	นางคำจันทน์ เพชรกล้า 31 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	16,000	บรรพบุรุษ	2517	32	ใช้เพื่อการ ท่องเที่ยว	2
ท่าตูม	นายไพรัช มาสีงาม 33/1 หมู่ 1 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บรรพบุรุษ	2536	13	ใช้ในการท่องเที่ยว แสดงโชว์ที่ศูนย์ ศึกษา ต.กราวโง อ. ท่าตูม จ.สุรินทร์	1
	นางอนันญา นอมนวน 59 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 09-2332035	ทำนา	เลี้ยงช้าง	5,000	บรรพบุรุษ	2534	15	ใช้ในเชิงการ ท่องเที่ยวที่จังหวัด กาญจนบุรี	1
	นางคง จงใจงาม 61 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	บรรพบุรุษ	2509	40	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่จังหวัดพิจิตร	2
	นายมิล ศาลางาม 64 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2481	68	อยู่ศูนย์ควาศึกษา ใช้ในการท่องเที่ยว	-

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช่างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ดังเคย			
	นายสัมพันธ์ ศาลางาม 90/1 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 06-1717548	ทำนา	เลี้ยงช้าง	-	บรรพบุรุษ	2499	50	นำช้างออกส่งจร ขายกล้วย ขาย แหวน	-
	นายสุรชัย สายทะเล 6/2 หมู่ 1 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 01-0743631	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บิดา	2549	4 เดือน	แสดงโชว์ใน ศูนย์ศึกษา ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ทุกวัน เสาร์-อาทิตย์	1
	นายยา นิธานาน 60 หมู่ 7 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	16,000	บรรพบุรุษ	2517	32	เข้าอู่เป็นศูนย์โคช ศึกษาฝึกแสดง โชว์ ใช้ในการ ท่องเที่ยว	-
	นายไธยา ศาลางาม 28/1 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	16,000	บรรพบุรุษ	2524	25	เข้าอู่เป็นศูนย์โคช ศึกษา ใช้ในการ แสดงโชว์ และให้ นักท่องเที่ยวมา เฝ้าดูช้าง	-

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของข้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรือนครัวเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
	นายยา ศาลางาม 16 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	บรรพบุรุษ	2486	63	เป็นช้างเฝ้าเรือน ขายกล้วย ขาย แหวน	1
ท่าตูม	นายสมยศ แสนดี 37 หมู่ 13 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บิดา	2531	18	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	1
	นายพร ผายสุวรรณ 125 หมู่ 14 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	-	บิดา มารดา	2525	24	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	1
	นายสมจิต สำนานใจ 35 หมู่ 11 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บิดา	2527	22	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ต. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรือนครัวเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ดังแต่ปี			
	นายทองสุข มะลิงาม 24/2 หมู่ 14 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บิดา	2517	32	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ค. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1
	นางเทียม ยางงาม 24 หมู่ 14 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บิดา	2507	42	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ค. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1
	นางเกลียว หอมหวาน 64 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บิดา มารดา	2547	1 ปี 4 เดือน	นำช้างเข้าศูนย์คช ศึกษา เพื่อนำ แสดงโชว์ในงาน ของหมู่บ้าน	1
	นางสมพร ยายรัมย์ 7 หมู่ 8 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บิดา	2511	38	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ค. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
	นางบัว แตนดี 51 หมู่ 2 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บิดา	2507	42	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ค. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1
ท่าตูม	นางสุมาลัย กังกร 33 หมู่ 8 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บิดา มารดา	2531	18	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ค. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1
	นายยา จำเริญดี 23/2 หมู่ 8 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บิดา	2481	58	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ค. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1
	นายทองคำ ทองโพ 48/2 หมู่ 11 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บิดา	2502	47	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ค. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเริ่มปฏิบัติเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
	นายคง ศาลางาม 25/1 หมู่ 11 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บิดา	2508	41	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ต. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1
	นายเจริญพร เสาแค้น 101 หมู่ 7 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บิดา มารดา	2519	30	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ต. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1
	นายมาก สุขศรี 1 หมู่ 11 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บิดา มารดา	2508	41	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ต. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1
	นายคำ แสงดี 22 หมู่ 1 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บรรพบุรุษ	2515	34	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา ต. กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรือนครัวเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแคปี			
ท่าตูม	นายบุญเกิด สายทะเล 62 หมู่ 1 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2526	23	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ศูนย์ศึกษา กระโพ อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์	1
	นายเมอะ ทรัพย์มาก 43 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2514	35	ใช้แสดงโชว์ และ รับจ้างทั่วไป	-
	นายดาว อินสำราญ 27 หมู่ 7 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2531	19	เดินหิ้วที่พิทยาให้ นักท่องเที่ยวเช่า	-
	นายสมยศ สุขมันึง 33 หมู่ 8 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2536	13	รับหิ้วและรับจ้าง	-
	นายดาว มะลิงาม 59 หมู่ 7 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2499	50	แสดงโชว์ และ รับจ้างทั่วไป	-
	นางปู ศาลางาม 132 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	6,000	บรรพบุรุษ	2488	52	ทำการแสดงโชว์ และให้ นักท่องเที่ยวเช่า	1
	นายปิยะพงศ์ จงใจงาม 39 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	100,000	-	2546	3	ขายกล้วย	-

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของข้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรือนครัวเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งเคปี			
	นายสุริยา ทัมมาค 39 หมู่ 14 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2534	15	รับจ้างทั่วไป และ ทำการแสดง	1
	นายสุรรัตน์ จันทร์คณา 18/1 หมู่ 10 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2523	26	รับจ้างและรับจ้าง ทั่วไป	-
	นายมานิข รุ่งเรือง 123 หมู่ 13 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2529	20	แสดงโชว์ และนำ เที่ยวให้ นักท่องเที่ยว	-
	นางแสงตะวัน บันเทิงจันทร์ 12/1 หมู่ 8 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2542	10	เลี้ยงไถ้อยๆ เพราะแก่แล้ว	1
ท่าตูม	นางสาวณิรัตน์ จันลา 15 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บิดา มารดา	2535	14	นำเที่ยว	-
	นายสวัสดิ์ โยนก 23 หมู่ 5 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2524	25	นำเที่ยวและแสดง โชว์	-
	นางสมพร ศิริจัน 68 หมู่ 11 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2506	43	แสดงโชว์ นำเที่ยว ให้นักท่องเที่ยว	-

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของข้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรียนรู้วิถีชีวิตเจ้าของข้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ดังแต่ปี			
	นางสาวเย็น ศาลางาม 69 หมู่ 14 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2534	15	แสดงโชว์ และนำ เที่ยวให้ นักท่องเที่ยว	-
	นายยา จำเริญดี 23/2 หมู่ 8 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2500	49	แสดงโชว์ ให้ นักท่องเที่ยว	-
	นายวินัย งามสง่า 48 หมู่ 2 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2522	27	แสดงโชว์ และนำ เที่ยวให้ นักท่องเที่ยว	-
	นายจักริช สร้อยจิต 24 หมู่ 5 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2539	10	แสดงโชว์	-
	นายบรรณ จงใจงาม 13/2 หมู่ 8 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2516	33	นำเที่ยว	-
	นายลา ศาลางาม 117 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2479	70	เดินทัวร์อยู่พักงา ให้นักท่องเที่ยวเช่า	1
	นายนิศร เสาวะโร 107 หมู่ 8 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2514	35	แสดงโชว์	-

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรียนรู้วิถีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
	นางมา จงใจงาม 50 หมู่ 13 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	-	-	นำเที่ยว	-
	นายสุด ผาสุก 32 หมู่ 4 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	-	-	นำเที่ยว และให้ นักท่องเที่ยวที่ แสดงโชว์	-
ท่าตูม	นายหลอด อินทร์สำราญ 29/1 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	-	-	ฝึกช้างให้แสดงโชว์	-
	นายพร เกื้อจันทร์ 71 หมู่ 11 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 01 - 5343427	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2518	20	เลี้ยงไปแสดงตาม หมู่บ้าน เช่น ให้ ลวดท้องช้าง ให้ คนนั่ง	2
	นางแดงจันทร์ มะลิงาม 24/2 หมู่ 14 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 07 - 2602547	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	สามี	2549	3 เดือน	ทำการแสดงโชว์ และรับจ้างทั่วไป	3
	นายมา ศาลางาม 28/1 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2483	30	ไปตามหมู่บ้าน เช่น ไปโชว์ให้คน นั่ง ให้คนลวดท้อง ช้าง	2

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของข้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การยื่นบัญชีเสียค่า		ประกอบอาชีพ เสี่ยงค่า (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ข้าง
		หลัก	รอง		จาก	ดังเดิม			
	นางลฤทธิย์ จงใจงาม 88 หมู่ 14 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2517	25	รับทำรับจ้าง ทั่วไป	-
	นายชัยเจริญ สุขศรี 50 หมู่ 13 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2502	47	แสดงโชว์ นำเที่ยว ให้นักท่องเที่ยว	-
	นายสุช ทรัพย์มาก 18 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2536	49	ให้นักท่องเที่ยว	-
	นายมาด ศาลางาม 18/1 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	-	บรรพบุรุษ	2500	49	ใช้กับนักท่องเที่ยว	1
	นายดวง ก้านอินทร์ 50 หมู่ 11 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 09-2875185	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บรรพบุรุษ	2531	18	รับแขก แสดงโชว์	1
	นายทองสุข มะสิงาม 24/2 หมู่ 14 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 07-2602547	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2512	37	ทำการแสดงโชว์ และรับจ้างทั่วไป	-
	นายบุญธรรม ศาลางาม 64 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2516	33	ไว้ทำการแสดง	1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของข้างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรียนรู้อื่นได้สิ่งข้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
	นางทองจันทร์ ศาลางาม 25/1 หมู่ 11 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2514	34	ใช้กับนักท่องเที่ยว	1
	นายนิลพัทธ์ แสนดี 51 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	7,000	บรรพบุรุษ	2527	22	รับจ้างทั่วไป เช่น ไปอยู่ทุกเกิด หัตถยา แต่ไม่ได้เงิน สัญญา	1
	นายสำราญ ศาลางาม 82 หมู่ 14 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	4,000	บรรพบุรุษ	2528	21	เดินทัวร์อยู่ที่หัตถยา ให้นักท่องเที่ยวเช่า	-
	นายเอี่ยม ศาลางาม 3/1 หมู่ 9 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2516	33	นำเที่ยว แสดงโชว์	1
	นายอิ ขอมนวน 190 หมู่ 1 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	9,000	บิดา มารดา	2526	23	นำเที่ยว	2
	นายสงฆ์ เจริญจันทร์ 17 หมู่ 17 ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2497	52	แสดงโชว์	3
เมือง	นายชอบ เรียงเงิน ต.เกาะใหญ่ อ.เมือง จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 01-5798843	รับราชการ	เลี้ยงช้าง	18,000	บรรพบุรุษ พี่ชาย	2531	18	ใช้ในภากรท่องเที่ยว ที่จังหวัดเชียงใหม่	5

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช่างที่พบในจังหวัดสุรินทร์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/ เดือน	การเรือนวัสดุสิ่งสร้าง		ประกอบอาชีพ สิ่งสร้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช่าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแคบ			
	นายวัน เวียงเงิน ต.ในเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 09-9497527	ค้าขาย	เลี้ยงช้าง	26,000	บรรพบุรุษ	2529	20	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่ภูเก็ต และกระบี่	2
	นายวิรัตน์ เวียงเงิน ต.แกใหญ่ อ.เมือง จ.สุรินทร์ โทรศัพท์ 09-3819417	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ พี่ชาย	2531	18	ใช้ในการท่องเที่ยว ที่จังหวัดเชียงใหม่	1
ชุมพล บุรี	นายทองหล่อ ดีเวียง 23 หมู่ 2 ต.ศรีณรงค์ อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	30,000	บรรพบุรุษ	2529	30	ใช้จ้างแสดง เช่น เป่ามโหรี ใช้นั่ง	1
	นางสาวประเทือง พรรณดี 23 หมู่ 14 ต.ชุมพล อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์	เลี้ยงช้าง	ทำนา	8,000	บิดา	2546	3	แสดงโชว์	1
	นายชัย สังขิตมา 222 หมู่ 4 ต.หนองหิน อ.เมืองสงขรา จ.สุรินทร์	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	บรรพบุรุษ	2542	6	รับจ้างทั่วไป และ ทำการแสดง	2

(2) แสดงสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจของประชากรของหมู่บ้าน / ชุมชนที่พบว่า มีการเลี้ยงช้างของ จ.สุรินทร์

การปกครอง

ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 10,513 คน เป็นเพศหญิง 5,240 คน และเพศชาย 5,273 คน ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,228 ครัวเรือน ประชากรมีเชื้อสาย ไทย ภาษาในท้องถิ่นจะใช้ภาษา ไทย เขมร ลาว และส่วย

ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 10,560 คน เป็นเพศหญิง 5,416 คน และเพศชาย 5,090 คน ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,509 ครัวเรือน ประชากรมีเชื้อสายไทย และเขมร นับถือศาสนาพุทธ โดยในหมู่บ้านใช้ภาษาพูด 4 ภาษา คือ ไทย เขมร ลาว และส่วย

ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 15,787 คน เป็นเพศหญิง 7,954 คน และเพศชาย 7,853 คน ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,192 ครัวเรือน ประชากรมีเชื้อสาย ไทย เขมร กวย หรือส่วย ชนกลุ่มน้อยที่เรียกว่าชาวกวยหรือส่วย ตามตำราของชาวฮอลแลนด์จะ มีการฝึกช้างให้ภษัตริย์ทำศึกสงครามตั้งแต่สมัยสุโขทัยตอนกลางไปถึง สุโขทัยตอนปลาย จึงมีการจัดตั้งศูนย์รวมของช้างขึ้นในสมัยนั้น และมีการสืบทอดการเลี้ยงช้าง มาจนถึงปัจจุบัน ในหมู่บ้านตากกลาง จึงตั้งศูนย์ศึกษาเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมช้างในหมู่บ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า หมู่บ้านช้าง

ต.แกใหญ่ อ.เมือง จ.สุรินทร์ เป็นตำบลเก่าแก่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของ จังหวัดสุรินทร์ จำนวนประชากรในเขต อบต. 9,089 คน ประชากรส่วนใหญ่ พูดภาษาพื้นเมืองภาษา เขมรสุนทร ส่วนต. ในเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ เป็นชุมชนเมือง มีพื้นที่ 11.39 ตารางกิโลเมตร มีชุมชน 25 ชุมชน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 41,961 คน เป็นชาย 19,954 คน หญิง 22,007 คน

ต.ศรีณรงค์ และต.ชุมพลบุรี อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ ต.ศรีณรงค์ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2487 โดยมีพื้นที่แยกจากตำบลชุมพลบุรี มีกำนันปกครองคนแรก คือ นายทองปาน บริบูรณ์ และเป็นผู้ตั้งตำบลโดยตั้งตามชื่อหมู่บ้านที่ตน ได้ปกครองอยู่ คือ ศรีณรงค์ จำนวนประชากรในเขต อบต. 7,969 คน ส่วน ต.ชุมพลบุรีนั้นมีการรวมกลุ่มตั้งบ้านเรือนใกล้ลำน้ำมูล ใกล้ลำน้ำพลพลา ใกล้บริเวณห้วยหนองและบึงต่าง ๆ โดยอาศัยพื้นที่ของทุ่งกุลาร้องไห้เป็นที่ทำกิน เมื่อมีจำนวน ครัวเรือนหนาแน่น จึงย้ายครัวเรือนไปอยู่ที่ต่างๆ ซึ่งง่ายแก่การไปมาหาสู่ จนมีบ้านเรือนอยู่ทั่ว ทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งอยู่ในระหว่างแม่น้ำลำพลพลาและแม่น้ำมูล จำนวนประชากรในเขต อบต. 10,444 คน

สภาพแวดล้อม

ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์ เป็นที่ราบสูง เนื้อที่ตั้งชุมชนจะตั้งริมถนน ทั้งสองข้างทางของหมู่บ้าน ไม่มีทางแยกเข้าไปอีก บ้านแต่ละหลังจะไม่ติดกัน ระยะทางที่ตั้งบ้านแต่ละ หลังตามริมถนนยาวประมาณ 3 กิโลเมตรที่สุดทางของหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่นา ชุมชนจะ

ตั้งอยู่ตามท้องนา และบ้านแต่ละหลังจะอยู่ติดนาเป็นชุมชนไม่แออัด อยู่ห่างไกลความเจริญ มีศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสิ่งจรรโลงใจของคนในชุมชน ส่วนแหล่งน้ำมีลำน้ำชีที่ชาวบ้านใช้ในการเกษตร และจะมีสระน้ำประจำหมู่บ้านเป็นขนาดเล็ก ชื่อสระยายเผือกซึ่งชาวบ้านในชุมชน จะใช้ในการปลูกพืชผักสวนครัว และนำไปใช้อุปโภคบริโภค สำหรับพื้นที่ป่าจะเป็นป่าเบญจพรรณ และส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ป่าสวนบุคคล ไม่มีพื้นที่ป่าสำหรับเลี้ยงช้าง เพราะส่วนใหญ่จะเป็นทุ่งนา แต่มีป่าของตำบลจำนวน 30 ไร่ เป็นป่าป้องกันการบุกรุกห่างจากตัวหมู่บ้าน 3 กิโลเมตร

ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ เป็นที่ดอน เป็นชุมชน ที่มีความเจริญและพัฒนาแล้วสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่อุดมสมบูรณ์ดี มีสระน้ำกลางหมู่บ้าน และมีวัด ประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง ที่ตั้งของชุมชนตั้งอยู่ในกิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ ส่วนแหล่งน้ำมีสระน้ำกลางหมู่บ้าน คือสระน้ำแรด และห้วยประจำหมู่บ้าน และบ่อน้ำ 2 บ่อที่หมู่บ้านใช้ดื่มกิน พื้นที่ป่าไม่มีป่าไม้ยืนต้น ส่วนใหญ่เป็นป่าละเมาะ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นทุ่งนา

ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ เนื่องจากมีลำน้ำชี กับ ลำน้ำมูลไหลผ่านในฤดูฝนน้ำมักจะท่วมทุกปี ส่วนสภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์ดี ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่นา ใช้ในการเกษตร ส่วนแหล่งน้ำมีลำน้ำชี กับลำน้ำมูล พื้นที่ป่าไม้ในหมู่บ้านจะเป็นป่าเบญจพรรณ ซึ่งแต่ก่อนจะเป็นป่าดงดิบ คือป่าดงภูดิน ส่วนมากเป็นป่าเบญจพรรณ หรือป่าโปร่งแสง และจะเป็นพื้นที่ป่าสวนบุคคลและจะปลูกต้นยูคาลิปตัสแทน

ต.แกใหญ่ อ.เมือง จ.สุรินทร์ พื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินเป็น ดินร่วนปนทราย มีพื้นที่ทั้งหมด 46,928 ตร.กม. หรือประมาณ 75,085 ไร่ เส้นทางหลักที่ผ่านตำบล คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 214 จาก จ.สุรินทร์ไปทางทิศเหนือตอนสุรินทร์ - จอมพระ ช่วง กิโลเมตรที่ 4 ถึงกิโลเมตรที่ 10 สำหรับต.ในเมือง มีเส้นทางเดินทางมีรถไฟสายกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ผ่านสถานีรถไฟสุรินทร์ ส่วนเส้นทางรถยนต์จากกรุงเทพฯ สายมิตรภาพ (2) ถึง อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา เลี้ยวขวาสายโชคชัย-เดชอุดม (24) ถึง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ เลี้ยวซ้าย 28 กิโลเมตร ถึงเทศบาลเมืองสุรินทร์ ด้านระบบสาธารณูปโภคมีไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ทั่วถึง ตลาดสดเทศบาล 3 แห่ง และสวนสาธารณะ 6 แห่ง

ต.ศรีณรงค์ และต.ชุมพล อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ ที่ตั้ง ต.ศรีณรงค์ตั้งอยู่ ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ จ.สุรินทร์ ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 97 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร เนื้อที่ 70 หรือ 43,750 ไร่ ส่วน ต.ชุมพลบุรี มีการ รวมกลุ่มตั้งบ้านเรือนใกล้ลำน้ำมูล ใกล้ลำน้ำพลับพลา ใกล้บริเวณห้วยหนองและบึงต่าง ๆ โดยอาศัยพื้นที่ของทุ่งกุลาร้องไห้เป็นที่ทำกิน เมื่อมีจำนวนครัวเรือนหนาแน่น จึงย้ายครัวเรือน ไปอยู่ที่ต่างๆ ซึ่งง่ายแก่การไปมาหาสู่ จนมีบ้านเรือนอยู่ทั่วทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งอยู่ในระหว่างแม่น้ำ ลำพลับพลาและแม่น้ำมูล ไหลผ่านทางทิศเหนือจดลำพลับพลาทางทิศใต้จดลำน้ำมูล

สภาพเศรษฐกิจ

ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์ ชาวบ้านจะทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กิน ไม่ได้ปลูกเพื่อขาย การปลูกข้าวจะปลูกข้าวเหนียวไว้ทำ

ข้าวเหนียวสังขยา ส่วนการเลี้ยงสัตว์พบว่าการเลี้ยงเลี้ยงโค กระบือ และสุกรมีการเลี้ยงเป็นส่วนใหญ่

ด.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำนา เพราะสภาพภูมิศาสตร์เอื้ออำนวย ส่วนการเลี้ยงสัตว์พบว่ามีเลี้ยงโค กระบือ และจะมีสุกรบ้างเล็กน้อย

ด.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา มีทำไร่บ้าง ก็คือไร่ย่อยไว้สำหรับเป็นอาหารช้าง และมีศูนย์ศึกษาเป็นศูนย์รวมของช้าง ซึ่งคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจะนำช้างเข้าฝากเลี้ยงในศูนย์ศึกษา ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านจะมีรายได้จากการนำช้างมาฝากที่ศูนย์ประมาณ 8,000 บาทต่อเชือก การเลี้ยงสัตว์ส่วนมากจะเลี้ยงกระบือ โค แต่จะเลี้ยงมากที่สุด คือกระบือ เพราะจะนำหนังไปใช้ในการทำหนังปะก่า เพื่อใช้ในการคล้องช้างหรือทำพิธีกรรมตามความเชื่อของชุมชน

ด.แกใหญ่ อ.เมือง จ.สุรินทร์ อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริมทำหัตถกรรม ทอผ้า ส่วน ด.ในเมือง ประกอบอาชีพหลัก ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ งาน บริการ อาชีพเสริม งาน หัตถกรรม

ด.ศรีณรงค์ และด.ชุมพลบุรี อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ อาชีพหลักทำนา อาชีพเสริม เลี้ยงโค กระบือ รับจ้าง และทอผ้า

(3) ด้านความเชื่อ และวรรณกรรมท้องถิ่นของประชากรของหมู่บ้าน / ชุมชนที่พบว่า มีการเลี้ยงช้าง

ด้านความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี

ด.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์ มีการเซ่นปะก่า เลี้ยงผีปู่ย่าตายาย ในพิธีเกี่ยวกับช้าง จะใช้ไก่ต้มเป็นตัว ปลาย่าง ไช้ต้ม เช่น ให้อาหารพรพบุรุษ จะทำในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี และจะมีการเสี่ยงทายดูกับไช้ต้ม เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของคนในชุมชน คนในครอบครัวว่าอยู่ดีมีความสุข จะเกิดโรคภัยไข้เจ็บหรือไม่ ในการทำพิธีเซ่นปะก่าแล้วแต่ความเชื่อของแต่ละบุคคล ใครมีความเชื่อก็จะมีการทำพิธีนี้ขึ้น เช่น ถ้าลูกหลานจะแต่งงานก็ต้องทำพิธีเซ่นให้อาหารพรพบุรุษ เสียก่อน

ด.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ มีพิธีการแห่นางแมว ซึ่งเป็น ประเพณีประจำหมู่บ้านจะจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายน เพื่อทำพิธีขอฝนก่อนถึงฤดูการทำนา มีการการเซ่นผีพรพบุรุษ การทำพิธีนี้จะทำให้ช่วงที่มีคนไม่สบายในหมู่บ้าน และการเซ่นปะก่าเฉพาะ ครอบครัวที่มีการเลี้ยงช้าง

ด.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ชาวบ้านจะนับถือผีและจะต้องปฏิบัติ ตามประเพณีอย่างเคร่งครัดก่อน ที่ความเชื่อช้างจะออกไปคล้องช้างในป่าจะต้องมีการเซ่นให้อาหารพรพบุรุษ ที่ล่องลับไปแล้ว โดยใช้ไก่ หัวหมู ผ้าขาว 1 วา เงิน 24 บาท เหล้า 1 ขวด และขนมหวาน เมื่อได้ช้าง กลับมาก็มีการเลี้ยงอีกครั้ง การไปคล้องช้างสามีภรรยาต้องตัดผมก่อนออกจากบ้าน กลับมาก็ต้องตัดเช่นกัน และเวลากวาดบ้านไม่ให้กวาดออกไปข้างนอก แต่ให้กวาดกองไว้ในบ้าน และถ้าญาติมาเยี่ยมเยียนห้ามนอนค้างอ้างแรมที่บ้าน และจะมีพิธีการเซ่นไว้ศาลปะก่า

ประจำหมู่บ้าน ซึ่งจะมีหมอช้างทำพิธีในการสวดปะกำ การทำหนังปะกำใช้ควาย 3 ตัว ตัวละเส้น คือตัวผู้ 2 ตัว ตัวเมีย 1 ตัว นำหนังมาพันกันซึ่งเรียกว่าหนังปะกำยาวประมาณ 10 เมตร เพื่อนำไปใช้ในการคล้องช้างตามป่า

วรรณกรรมท้องถิ่น จ.สุรินทร์ จะมีการรำที่ชาวบ้านเรียกว่า “รำแม่มด หรือรำผีฟ้า”

(4) ปัญหา และอุปสรรคของประชากรของหมู่บ้านหรือชุมชนที่พบว่า มีการเลี้ยงช้าง

ปัญหา

ด.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์ ไม่มีอาหารเพียงพอที่จะใช้ในการเลี้ยงช้างเพราะไม่มีป่าให้ช้างอยู่ ชาวบ้านบางคนจึงต้องนำช้างออกไปเร่ร่อน

ด.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ ขาดพื้นที่ป่าในการเลี้ยงช้าง เพราะส่วนใหญ่จะเป็นไร่นาไม่เหมาะแก่การเลี้ยงช้าง จึงจำเป็นต้องนำช้างไปอยู่ต่างจังหวัดเพื่อใช้ในการท่องเที่ยว เพราะถ้าอยู่ที่บ้านก็ไม่มีรายได้ และอาหารช้างไม่เพียงพอ

ด.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ไม่มีพื้นที่ป่าในการเลี้ยงช้าง เพราะส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ป่าสวนบุคคล เมื่อไม่มีป่าไม้ก็ไม่มีอาหารให้ช้าง ชาวบ้านจึงต้องปลูกกล้วย ปลูกอ้อย ปลูกหญ้าไว้ให้ช้างกิน แต่ก็ไม่เพียงพอ ชาวบ้านบางคนก็ต้องนำช้างออกไปเร่ร่อน

ด.แกใหญ่ อ.เมือง จ.สุรินทร์ ทำเลเลี้ยงช้างไม่ดี ช้างป่วยบ่อย

ด.ศรีณรงค์ และด.ชุมพลบุรี อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ อาหารช้างไม่เพียงพอ

อุปสรรค

ด.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จ.สุรินทร์ พื้นที่ในการเลี้ยงช้างไม่มี เพราะป่าส่วนใหญ่เป็นป่าสวนบุคคล

ด.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ ไม่มีพื้นที่ป่าในการเลี้ยงช้าง

ด.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ อาหารช้างไม่เพียงพอ ในการท่องเที่ยวมาก จะไม่นำช้างพลายมาให้นักท่องเที่ยวชม เพราะถ้าช้างพลายตกมันจะทำร้ายนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะฝึกแสดงโชว์และ ใช้งาน

ด.แกใหญ่ อ.เมือง จ.สุรินทร์ ทำเลเลี้ยงช้างไม่ดี ช้างป่วยบ่อย

ด.ศรีณรงค์ และด.ชุมพลบุรี อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ อาหารช้างไม่เพียงพอ

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมา จ.สุรินทร์ ประชากรมีเชื้อสาย ไทย เขมร กูย หรือส่วย ส่วนใหญ่พูดภาษาพื้นเมืองภาษาเขมรสุนทร สามารถศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับช้างได้จากเอกสาร ตำราจากพื้นที่ ควาญช้างอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้าน สิ่งแวดล้อม และขยายตัวของสังคมเมืองทำให้สภาพพื้นที่ป่าลดลง จึงทำให้ประสบปัญหาขาดอาหารในการเลี้ยงช้าง

4.2.1.3 จ.บุรีรัมย์

(1) ตารางแสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้
ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรือนผู้เลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
1.สตึก	1. นายชัย ยิ้มรัมย์ อายุ 39 บ้านเลขที่ 8/3 หมู่ที่ 15 ต.สตึก อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	ปู่	2525	24	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	2. นายสุราษฎร์ ครอบ อายุ 15 บ้านเลขที่ 10/1 หมู่ที่ 5 ต.นิคม อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9694-9685	กำลัง ศึกษา	ขกมวย	9,000	ตา	2539	10	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	3. นายสุรินทร์ แสนดี อายุ 15 บ้านเลขที่ 12/3 หมู่ที่ 6 ต.สตึก อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	กำลัง ศึกษา	เลี้ยงช้าง	8,000	พ่อ	2540	9	1. แหนาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	4. นายพรม หอมเนียม อายุ 78 บ้านเลขที่ 85 หมู่ที่ 7 ต.หนองใหญ่ อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-8529-5804-6	ทำนา	แสดงช้าง	2,000	พ่อ แม่	2519	30	แห่นาค	1
	5. นายสมคิด คำเลิศ อายุ 45 บ้านเลขที่ 173 หมู่ที่ 7 ต.หนองใหญ่ อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	รับจ้าง ทั่วไป	30,000	พ่อ แม่	2519	30	1. แหนาค 2. งานกฐิน	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของข้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ/ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรียนรู้อื่นที่เกี่ยวข้อง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่นั้น			
1.สตึก	6. นางศ้อย เจริญรัมย์ อายุ 32 บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 1 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-5916-6902	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	พ่อ	2533	16	1. แห่นาค 2. เร่	1
	7. นางชุติมา ชัยรัมย์ อายุ 40 บ้านเลขที่ 187 หมู่ที่ 1 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9939-6676	ธุรกิจ ส่วนตัว	ทำนา	50,000	เพื่อน ร่วมงาน	2544	5	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	8. นางสาวบุรณัฐ ชุบเสนา อายุ 50 บ้านเลขที่ 108/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9939-6676	กำลัง ศึกษา	ค้าขาย	20,000	เพื่อน	2545	4	แห่นาค	1
	9. นางนภาพร ทรัพย์มาก อายุ 43 บ้านเลขที่ 31/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-1639-4556	เลี้ยงช้าง	ทำนา	7,000	พ่อแม่	2518	31	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	10. นายอ่อนศรี รามนิลา อายุ 58 บ้านเลขที่ 91/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-6156-5108	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	พ่อแม่	2519	30	1. แห่นาค 2. เร่	1
	11. นายวร ทรัพย์มาก อายุ 48 บ้านเลขที่ 91/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7225-3102	ทำนา	เลี้ยงช้าง	15,000	ปู่ตาชาย	2545	4	บริการ นักท่องเที่ยว	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของข้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเวียนวีรสิทธิ์เสียงข้าง ข้าง		ประกอบอาชีพ เสียงข้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ข้าง
		หลัก	รอง		จาก	ข้าง			
1.สตึก	12. นายพิน ช่อนกลิ่น อายุ 49 บ้านเลขที่ 76/3 หมู่ที่ 1 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เสียงข้าง	8,500	ปู่ตาชาย	2540	9	1. แหน่ 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	13. นายสุกชัย บุญครอง อายุ 39 บ้านเลขที่ 206/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-5148-8746	ทำนา	เสียงข้าง	3,000	เพื่อน คนรู้จัก	2549	3 เดือน	เเร่	1
	14. นายสมบุญ ทรัพย์มาก อายุ 47 บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 2 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9515-9082	ทำนา	เสียงข้าง	7,000	ปู่ตาชาย	2543	6	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	15. นายสังวาล วงศ์เมือง อายุ 28 บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 2 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7083-2030	ทำนา	เสียงข้าง	15,000	ปู่ตาชาย	2539	10	1. แหน่ 2. เเร่	1
	16. นายดอน วงศ์เมือง อายุ 61 บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 2 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-6156-5108	ทำนา	เสียงข้าง	20,000	เพื่อนบ้าน	2545	5	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	17. นายฉลาม ศาลางาม อายุ 29 บ้านเลขที่ 85 หมู่ที่ 2 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-8993-7130-9	ทำนา	เสียงข้าง	7,000	พ่อ แม่	2542	7	1. แหน่ 2. บริการ นักท่องเที่ยว	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
1.สตึก	18. นายประสิทธิ์ บุญเสริม อายุ 64 บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 2 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	9,000	ปู่ตาชาย	2521	28	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	19. นายชำนาญ วงศ์สุนทร อายุ 29 บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 2 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	พ่อ แม่	2539	10	1. เฝ้า 2. แห่นาค	1
	20. นายศรี มงคล อายุ 42 บ้านเลขที่ 139 หมู่ที่ 3 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-5149-7603	ทำนา	เลี้ยงช้าง	20,000	ปู่ตาชาย	2547	2	1. แห่นาค 2. เฝ้า 3. แสดง	1
	21. นายบัณฑิต กาลอินทร์ อายุ 58 บ้านเลขที่ 182/3 หมู่ที่ 3 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	30,000	ปู่ตาชาย	2542	7	1. แห่นาค 2. บริการ นักท่องเที่ยวที่บ้าน ศาลากลาง	1
	22. นางสมจิตร์ ทรัพย์มาก อายุ 37 บ้านเลขที่ 178 หมู่ที่ 3 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7941-6447	ทำนา	เลี้ยงช้าง เลี้ยงไหม	10,000	ปู่ตาชาย	2541	8	บริการ นักท่องเที่ยวที่ พัทยา	1
	23. นายปิ่น ไผ่รัมย์ อายุ 32 บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 3 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	พ่อ แม่	2549	4	บริการ นักท่องเที่ยวที่ สวนช้าง จ.พิจิตร	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเลี้ยงดูช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	คั้งเคย			
1.สตึก	24. นายสมศักดิ์ สอนศรีดา อายุ 49 บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 2 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9630-0017	ทำนา	เลี้ยงช้าง	5,000	พ่อแม่ของ ภรรยา	2538	11	1. แห่นาค 2. เร่ 3. แสดง	1
	25. นายที ไปรัมย์ อายุ 64 บ้านเลขที่ 145 หมู่ที่ 2 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-6982-0810	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	ปู่ตาชาย	2545	4	1. บริการ นักท่องเที่ยว 2. แห่นาค	1
	26. นางลำไย ปรัมย์ อายุ 50 บ้านเลขที่ 139/3 หมู่ที่ 3 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7831-1392	ทำนา	ปลูกหมอน เลี้ยงไหม	20,000	ปู่ตาชาย	2539	10	1. แห่นาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	27. นายบุญเกิด ชัยรัมย์ อายุ 54 บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 3 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	ไม่ แน่นอน	พ่อแม่	2529	20	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	28. นางสาวพร ช่อนกลิ่น อายุ 45 บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 3 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-1428-7685	ทำนา	เลี้ยงช้าง	30,000	ปู่ตาชาย	2535	14	1. แห่นาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	29. นายต่อ ศาถางาม อายุ 56 บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 4 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	เลี้ยงช้าง	ทำนา	70,000	ปู่ตาชาย	2537	12	1. แห่นาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้		การเลี้ยงดูช้าง		ประเภทยุทธศาสตร์ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง	บาท/เดือน	จาก	ตั้งเตา	ตั้งเตา			
1.สตึก	30. นางบัวลิ้น ศาลางาม อายุ 47 บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 4 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	40,000	ปู่	2538		11	1. หน้ภาค 2. ไร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	31. นางป๋อน เกียมเลิศ อายุ 46 บ้านเลขที่ 71 หมู่ที่ 6 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7999-1308	ทำนา	เลี้ยงช้าง	3,000	พ่อ แม่	2539		10	1. หน้ภาค 2. ไร่ 3. แสดง	1
	32. นางแฉ้ว เหล็กศรี อายุ 23 บ้านเลขที่ 28/1 หมู่ที่ 6 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9775-7287	ทำนา	เลี้ยงช้าง	5,000	พ่อ แม่	2542		7	1. หน้ภาค 2. ไร่ 3. แสดง	1
	33. นายบาน สุทธิโส อายุ 45 บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 6 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	เพื่อน	2547		2	1. หน้ภาค 2. ไร่ 3. เจ้ากรุงเทพ 4. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	34. นายชื่น ยงรัมย์ อายุ 65 บ้านเลขที่ 30/2 หมู่ที่ 7 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	-	เพื่อน	2546		3	1. หน้ภาค 2. ไร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรือนผู้เลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งเต๊นท์			
1.สตึก	35. นางดวงดามพร อายุ 50 บ้านเลขที่ 79 หมู่ที่ 7 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	เพื่อนบ้าน	2541	8	1. แห่นาค 2. บริการ นักท่องเที่ยวที่ พามาได้ 3. เร่กรุงเทพ	1
	36. นายวิเชียร มิตรเจริญ อายุ 29 บ้านเลขที่ 156 หมู่ที่ 7 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-8708-6764-8	ทำนา	เลี้ยงช้าง	30,000	ความ สนใจ	2547	2	1. แห่นาค 2. เร่	1
	37. นางอัมย์ ธิงรัมย์ อายุ 54 บ้านเลขที่ 123/1 หมู่ที่ 8 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-5766-1960	ทำนา	รับจ้าง	5,000	ญาติ	2544	5	1. แห่นาค 2. เร่	1
	38. นายสร้าง กันเพชร อายุ 47 บ้านเลขที่ 127/1 หมู่ที่ 8 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-1996-5430	ทำนา	เลี้ยงช้าง	9,000	ญาติ	2542	7	1. แห่นาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	39. นางผิง ศรีสมบูรณ์ อายุ 65 บ้านเลขที่ 123 หมู่ที่ 8 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7258-7717	ทำนา	ปลูก หมอน เลี้ยงไหม	5,000	ญาติ	2509	40	1. แห่นาค 2. เร่ 3. รากไม้	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
สตึก	40. นายสมจิตร์ อาสาจิตร อายุ 58 บ้านเลขที่ 121/1 หมู่ที่ 8 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7873-4298	ทำนา	เลี้ยงช้าง	3,000	ปู่ตาชาย	2509	40	1. แหนาค 2. เร่	1
	41. นายวิชัย เรียบไรสง อายุ 56 บ้านเลขที่ 117 หมู่ที่ 8 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-6262-1378	ทำนา	เลี้ยงช้าง รับจ้าง ทั่วไป	2,000	ปู่ตาชาย	2489	60	1. แหนาค 2. เร่	1
	42. นายคำสิงห์ นาคลิ อายุ 62 บ้านเลขที่ 109 หมู่ที่ 8 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7877-6571	ทำนา	เลี้ยงช้าง	5,000	ญาติ พี่ น้อง	2542	7	1. แสดง 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	43. นายสว่าง บุญเจริญ อายุ 39 บ้านเลขที่ 72/1 หมู่ที่ 9 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	7,000	เพื่อน	2546	3	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	44. นายปรจักษ์ สาธาม อายุ 40 บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 9 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-6052-6265	ทำนา	เลี้ยงช้าง	4,500	พ่อแม่	2539	10	บริการ นักท่องเที่ยวที่ พิพิธา	1
	45. นายบัว สุทธิโต อายุ 60 บ้านเลขที่ 72/2 หมู่ที่ 9 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	15,000	เพื่อน	2545	4	บริการ นักท่องเที่ยว	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
1.สตึก	46. นายมานูเดช รื่นริง อายุ 25 บ้านเลขที่ 173/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-1072-2644	ทำนา	รับจ้าง ทั่วไป	2,000	ปู่ตาชาย	2545	4	1. เหน่าค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	47. นายหอม ว่องไว อายุ 44 บ้านเลขที่ 165 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	6,000	ปู่ตาชาย	2534	15	1. เหน่าค 2. เร่ 3. แสดงหนัง 4. บริการ นักท่องเที่ยวที่ พิทยา	1
	48. นายนิล ทรัพย์มาก อายุ 60 บ้านเลขที่ 172/3 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	17,000	ปู่ตาชาย	2547	2	บริการ นักท่องเที่ยว ที่ คำม้นสะดาก	1
	49. นายมี ศาลางาม อายุ 47 บ้านเลขที่ 173/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง เลี้ยงใหม่	2,000	ปู่ตาชาย	2529	20	1. เหน่าค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	50. นายคำ ศาลางาม อายุ 40 บ้านเลขที่ 165/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-6052-6265	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	ปู่ตาชาย	2545	4	บริการ นักท่องเที่ยวที่ พิทยา	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งเต๊ป			
จ.สตึก	51. นายสมพร ศาลางาม อายุ 39 บ้านเลขที่ - หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7237-1851	ทำนา	เลี้ยงช้าง	5,000	พ่อ แม่	2543	6	1. แห่นาค 2. เร่	1
	52. นายจันทร์ ทองโท อายุ 54 บ้านเลขที่ 173/2 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง เลี้ยงไหม	15,000	ปู่ตาชาย	2545	4	1. บริการ นักท่องเที่ยวที่ ราชบุรี 2. แห่นาค 3. เร่	1
	53. นายสมพงษ์ ส่วยงาม อายุ 35 บ้านเลขที่ 176 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9534-9288	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	ปู่ตาชาย	2546	3	1. บริการ นักท่องเที่ยว ที่ กรุงเทพ 2. เร่ 3. แห่นาค	1
	54. นายพวง ศาลางาม อายุ 76 บ้านเลขที่ 179 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	6,000	ปู่ตาชาย	2539	10	1. แห่นาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว พัทยา	1
	55. นายเฉลิม ศาลางาม อายุ 27 บ้านเลขที่ 171 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	12,000	ตา	2543	4	เร่	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช่างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ/ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเขียนประวัติเสียงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
1.สตึก	56. นายทรงสุข ทรัพย์มาก อายุ 35 บ้านเลขที่ 172 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7237-1851	ทำนา	เลี้ยงช้าง	2,000	ปู่ตาชาย	2548	1	1. เเ	1
	57. นายสุภาพร แสนกล้า อายุ 31 บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel.0-9077-1638	ทำนา	รับจ้าง	2,500	พ่อ แม่	2541	8	1. บริการ นักท่องเที่ยว 2. แหนาค 3. เเ	1
	58. นายกฤษณศักดิ์ ศาลางาม อายุ 35 บ้านเลขที่ 179/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-1967-4206	ทำนา	กิจการ สวน	30,000	ปู่ตาชาย	2535	14	บริการ นักท่องเที่ยวที่ หัวหิน	1
	59. นายทอง แสนดี อายุ 56 บ้านเลขที่ 182/2 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel.0-6879-9086	ทำนา	เลี้ยงช้าง	1,500	ปู่ตาชาย	2520	29	1. แหนาค 2. เเ	1
	60. นายศิริา ศาลางาม อายุ 27 บ้านเลขที่ 173/5 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง เลี้ยงไหม	2,500	ปู่ย่า	2544	5	1. แหนาค 2. เเ 3. เข้ายกรุงเทพ	1
	61. นายสุข รื่นรัง อายุ 54 บ้านเลขที่ 178 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-5074-2654	ทำนา	เลี้ยงช้าง	9,000	พ่อ	2532	17	1. แหนาค 2. บริการ นักท่องเที่ยว	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช่างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรือนผู้รับเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งเต๊นท์			
1.สตึก	62. นส.เสาวลักษณ์ ศาสดางาม อายุ 26 บ้านเลขที่ 173/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	2,000	ปู่ตาชาย	2545	4	1. บริการ นักท่องเที่ยว 2. แห่นาค 3. เร่	1
	63. นายอ่อนคา เพชรเพลา อายุ 39 บ้านเลขที่ 149 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	7,000	พ่อแม่	2541	8	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	64. นายทศ ศาสดางาม อายุ 64 บ้านเลขที่ 179/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-1967-4206	ทำนา	-	30,000	ปู่ตาชาย	2535	14	บริการ นักท่องเที่ยวที่ หัวหิน	3
	65. นางสงี่ยม เลือรัมย์ อายุ 28 บ้านเลขที่ 182/2 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	ปู่ตาชาย	2549	1	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	66. นายชู ศาสดางาม อายุ 57 บ้านเลขที่ 169/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9232-3200	ทำนา	เลี้ยงช้าง	7,000	พ่อ	2501	48	1. แห่นาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว 4. ลากจูง	1
	67. นายสุข รื่นเรือง อายุ 54 บ้านเลขที่ 178 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-5074-2654	ทำนา	เลี้ยงช้าง	9,000	พ่อ	2532	17	1. แห่นาค 2. บริการ นักท่องเที่ยว	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช่างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแคปี			
1.สตึก	68. นายโมะทองโท อายุ 50 บ้านเลขที่ 178/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9215-2662	ทำนา	เลี้ยงช้าง	2,000	ปู่ตาชาย	2545	4	1. บริการ นักท่องเที่ยว 2. แหนาค 3. เร่	1
	69. นายอ่อนดาเพชรเพลา อายุ 39 บ้านเลขที่ 149 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง เลี้ยงใหม่	10,000	ปู่ตาชาย	2544	5	1. บริการ นักท่องเที่ยวที่ เกาะช้าง 2. แหนาค	1
	70. นายพิชิต สว่างงาม อายุ 30 บ้านเลขที่ 176 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	10,000	ปู่ตาชาย	2546	3	1. แหนาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	71. นางสาลีทรัพย์มาก อายุ 40 บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-6876-1172	ทำนา	เลี้ยงช้าง	6,000	ปู่ตาชาย	2539	10	1. แหนาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	72. นางพร เขื่อนรัมย์ อายุ 49 บ้านเลขที่ 170/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	2,000	พ่อ	2544	5	1. แหนาค 2. เร่ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของห้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ/ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรียนรู้เสียงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
1.สตึก	73. นายบุญมาก โงรัมย์ อายุ 47 บ้านเลขที่ 174/1 หมู่ที่ 10 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-1549-9146	ทำนา	เลี้ยงช้าง เลี้ยงใหม่	2,000	ปู่ตาชาย	2539	10	บริการ นักท่องเที่ยวที่ พิทยา	1
	74. นายสมพงษ์ ใจวรินทร์ อายุ 33 บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 11 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-1071-1039	ทำนา	เลี้ยงช้าง	7,000	เพื่อนบ้าน	2544	5	1. บริการ นักท่องเที่ยว 2. เเ	1
	75. นายบุญเลิศ อินตรัมย์ อายุ 24 บ้านเลขที่ 90 หมู่ที่ 11 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-5015-5043	ทำนา	เลี้ยงช้าง	5,000	เพื่อนบ้าน	2539	10	1. แหนาค 2. เเ	1
	76. นายสวัสดิ์ รมริ่ง อายุ 49 บ้านเลขที่ 63 หมู่ที่ 11 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7144-8273	ทำนา	เลี้ยงใหม่	35000	เพื่อนบ้าน	2547	2	เเ	1
	77. นางทองพูน ช่วยรัมย์ อายุ 65 บ้านเลขที่ 73 หมู่ที่ 11 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-4478-4265	ทำนา	เลี้ยงช้าง	12,000	พ่อ พี่ชาย	2540	9	1. แหนาค 2. เเ 3. บริการ นักท่องเที่ยว	1
	78. นายกฤษณชัย งามพินา อายุ 33 บ้านเลขที่ 92 หมู่ที่ 11 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-9421-8569	ทำนา	เลี้ยงช้าง	2,000	พ่อ พี่ชาย	2546	3	1. แหนาค 2. แสดง	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ / ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ตั้งแต่ปี			
1. สตึก	79. นายแปลก สนิทนาม อายุ 50 บ้านเลขที่ 48 หมู่ที่ 11 ต.ท่าม่วง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	ปลูก หม่อน	1,500	เพื่อนบ้าน	2543	6	แพนาค	1
	80. นายบุญพล วงศ์เมือง อายุ 40 บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 4 ต.วังเหนือ อ.บ้านด่าน จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	8,000	ปู่	2525	24	บริการ นักท่องเที่ยว	1
	81. นายพรหม หอมเนียม อายุ 78 บ้านเลขที่ 85 หมู่ที่ 7 ต.หนองใหญ่ อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	2,000	พ่อแม่	2519	30	แพนาค	1
	82. นายสมคิด คำเลิศ อายุ 45 บ้านเลขที่ 175 หมู่ที่ 7 ต.หนองใหญ่ อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	รับจ้าง ทั่วไป	2,000	พ่อแม่	2519	30	แพนาค งานกรูม	1
2. ลำ ปลาย มาศ	83. นายสนิท ปัญญาพงศ์ศิริ อายุ 58 บ้านเลขที่ 41 หมู่ที่ 5 ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ Tel. -	ทำนา	เลี้ยงช้าง	9,000	พ่อ	2539	10	บริการ นักท่องเที่ยว จ. อยุธยา	1
	84. นายเกษม หอยโพธิ์ อายุ 56 บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 4 ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-7088-3650	ทำนา	เลี้ยงช้าง	20,000	ปู่ตาชาย	2519	30	บริการ นักท่องเที่ยวที่ สวนนกเกิด เกาะ ช้าง	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของห้างที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	รายชื่อ/ที่อยู่	อาชีพ		รายได้ บาท/เดือน	การเรียนรู้วิธีเลี้ยงช้าง		ประกอบอาชีพ เลี้ยงช้าง (ปี)	ลักษณะงาน	จำนวน ช้าง
		หลัก	รอง		จาก	ดังแต่ปี			
2. ลำ ปลาย นาศ	85. นายสนอง สารรัมย์ อายุ 55 บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 10 ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-4466-1283	ค้าขาย	เลี้ยงช้าง	60,000	ปู่ตาขาย	2509	40	บริการ นักท่องเที่ยวที่ สวนดำเนิน สะดวก จ.ราชบุรี สวนเกาะช้าง	1
	86. นางวรรณพร ปัญญาพงศ์ศิริ อายุ 39 บ้านเลขที่ 41 หมู่ที่ 5 ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ Tel. 0-6248-5861 0-4466-0019	ทำนา	ค้าขาย	12,000	พ่อ	2541	9	บริการ นักท่องเที่ยวที่ สวนช้าง	1

(2) แสดงสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจของประชากรของหมู่บ้าน / ชุมชนที่พบว่า มีการเลี้ยงช้างของ จ.บุรีรัมย์

การปกครอง

อ. สติ๊ก จ.บุรีรัมย์ จากการสำรวจพื้นที่ได้พบการเลี้ยงช้างใน อ.สตึก ที่ ต.หนองใหญ่ ต.สตึก ต.นิคมและต.ท่าม่วง ซึ่งประชากรมีเชื้อสายไทย เขมร ลาว ส่วย สถานที่ สาธารณะประโยชน์มีสถานีนอนมัย 1 แห่ง โรงเรียนประถม 4 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส 1 แห่ง และวัดพุทธ 7 แห่ง

ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ เดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ก่อตั้ง พร้อมกับการจัดตั้ง อ.ลำปลายมาศ เป็นหมู่บ้านเก่าแก่กว่า 100 ปี มีจำนวนประชากรทั้งหมด 10,631 คน เป็นเพศหญิง 5,448 คน และเพศชาย 5,183 คน ประชากรมีเชื้อสายไทย เขมร ลาว ส่วย สถานที่ สาธารณะประโยชน์มีสถานีนอนมัย 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 6 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส 1 แห่ง และวัดพุทธ 5 แห่ง

สภาพแวดล้อม

ต.สตึก ต.นิคม ต.หนองใหญ่ และต.ท่าม่วง จ.บุรีรัมย์ สภาพพื้นที่เป็นที่ดอนและพื้นที่ราบลุ่ม ด้านทิศเหนือของตำบลมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน ด้านทิศตะวันออกมีแม่น้ำชีไหลผ่าน และลำห้วยนกยูงซึ่งจะมีน้ำเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น ส่วนป่าไม้เป็นป่าเบญจพรรณ สามารถเดินทางทางรถยนต์ใช้เส้นทางกิ่งอำเภอบ้านด่าน-บุรีรัมย์ และสตึก-ท่าตูม

ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ มีสภาพทั่วไปของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำมูลไหลผ่าน สามารถเดินทางทางรถยนต์ได้เพียงทางเดียวใช้เส้นทางบุรีรัมย์-ลำปลายมาศ

สภาพเศรษฐกิจ

ต.สตึก ต.นิคม ต.หนองใหญ่ และต.ท่าม่วง จ.บุรีรัมย์ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำนา อาชีพเสริมปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รับจ้างทั่วไป ส่วนการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงพบว่ามีการเลี้ยงวัว กระบือ ช้าง ไก่ เป็ด หมู ปลา

ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำนา อาชีพเสริมค้าขายและรับจ้างทั่วไป ส่วนการเลี้ยงสัตว์การเลี้ยงพบว่ามีการเลี้ยงวัว กระบือ ช้าง ไก่ เป็ด หมู ปลา

(3) ด้านความเชื่อ และวรรณกรรมท้องถิ่นของประชากรของหมู่บ้าน / ชุมชนที่พบว่า มีการเลี้ยงช้าง

ด้านความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี

อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ มีประเพณีต่างๆ ในหมู่บ้านที่อาศัยตั้งนี้คือประเพณีที่เรียกว่า โคนตา นิยมทำในเดือน 10 ของทุกปี มีการทำขนมหวาน ข้าวต้มมัด และเครื่องเซ่น เช่น ไข่ต้ม ไข่ต้ม หมู อาหารคาวหวาน เหล้า น้ำจิ้ม ดอกไม้ธูปเทียน ฯลฯ ทำขึ้นเพื่อสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบูชาบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ให้ปกป้องรักษาคนในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข และประเพณีที่

เรียกว่า รำอันเร หรือ รำสาก คือการรตนน้ำดำหัวผู้ใหญ่ มีการตักบาตรตอนเช้า นิมนต์พระมาสวดตอนเย็น แล้วแห่ทรายเข้าในหมู่บ้าน พออีกวันในตอนเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร ตอนสายมีการหว่านกรวดหว่านทรายแต่ละหลังคาเรือน ทำสากที่ยาวมาตีกระทบกันเป็นจังหวะให้เข้ากับแคน ขลุ่ย กลอง และซอ ทำบุญให้ผู้ใหญ่ที่ล่วงลับไปแล้ว สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน เพื่อให้ปกป้องรักษาคนในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข

ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ มีประเพณีต่างๆ ในหมู่บ้านที่อาศัย ดังนี้คือ ประเพณีเลี้ยงศาลปู่ตา มีการจัดงานในช่วงเดือน 3 และเดือน 6 ของทุกปี ในตอนเช้าถึงตอนเที่ยงมีการนิมนต์พระมาสวดทำบุญกลางหมู่บ้านทุกปี โดยมีเครื่องเซ่น เช่น ไก่ต้ม อาหารคาวหวาน หัวหมู เหล้าขาว เปียรดอกไม้ ธูปเทียน และมีการตักบาตรในตอนเช้า ทำขึ้นเพื่อสักการบูชาบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ปกป้องรักษาคนในหมู่บ้านให้ร่มเย็นเป็นสุข ฝนตกตามฤดูกาลและประเพณีสงกรานต์ จะมีการเทศน์มหาชาติทำขึ้นในเดือน 3 ของทุกปี โดยมีการนำข้าวเปลือกมารวมกันแล้วนำไปถวายวัด แล้วมีอาหารคาวหวานถวายพระเลี้ยงคนในหมู่บ้าน

(4) ปัญหา และอุปสรรคของประชากรของหมู่บ้านหรือชุมชนที่พบว่า มีการเลี้ยงช้าง

ปัญหา

อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบก็คือ ไม่มีสถานที่เลี้ยงช้าง อาหารไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเลี้ยงช้าง แต่เมื่อช้างไปหาอาหารกินมักไปกินที่มีสารพิษหรือยาฆ่าแมลง จึงทำให้ช้างตายและช้างป่วย เช่น เป็นไข้ ท้องอืด ตัวแข็ง เท้าเปื่อย พยาธิ สุดท้ายขายได้ไม่เพียงพอในการเลี้ยง

ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบก็คือ อาหารไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเลี้ยงช้าง

อุปสรรค

อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ ทำเลสถานที่ไม่เหมาะกับการเลี้ยงช้าง ช้างป่วยเป็นโรค เช่น ท้องอืด ตาแดง เท้าเปื่อย ปวดท้อง ท้องเสีย

ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ พื้นที่ในการเลี้ยงช้างไม่เพียงพอ ทำเลเลี้ยงช้างไม่เหมาะสม และช้างป่วยเป็นโรคท้องร่วง ท้องอืด แก้มบวม แก้มอักเสบ ขาเจ็บ ท้องผูก ท้องเสีย เบื่ออาหาร พยาธิ

ข้อเสนอแนะหรือข้อมูลเพิ่มเติม

กลุ่มประชากรมีความต้องการให้มีทำเลสถานที่ในการเลี้ยงช้างที่เหมาะสม ต้องการที่ทำงานให้ช้างเพื่อจะได้ไม่ต้องพาช้างเข้าไปทำงานที่ต่างจังหวัด ต้องการให้มีสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ปางช้าง สวนช้าง ศูนย์ช้าง ไกล่บ้าน เพื่อจะได้มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัว และต้องการให้มีแหล่งอาหารในการเลี้ยงช้างที่เพียงพอ เพื่อจะได้ไม่ต้องพาช้างออกเร่ขออาหาร

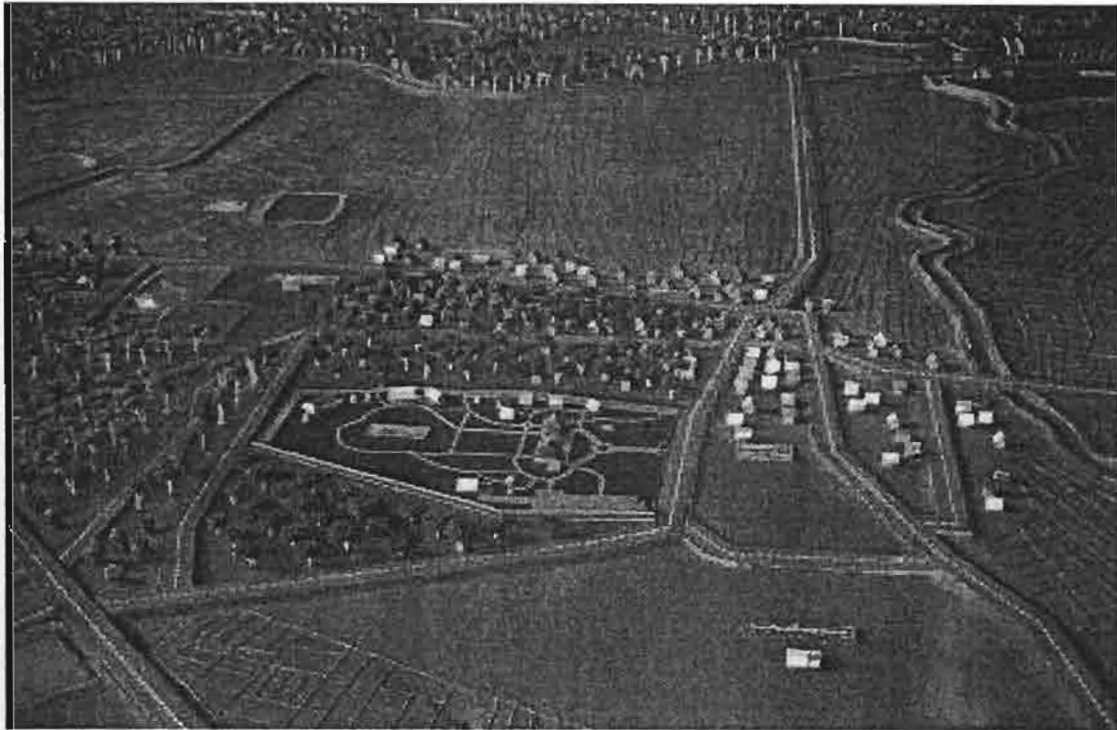
สามารถสรุปคำตอบของคำถามการวิจัยข้อที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในกลุ่มจังหวัด อีสานใต้มีอยู่ที่ใดบ้าง เพื่อให้ทราบที่มา ที่อยู่ และจำนวนแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในกลุ่มจังหวัด อีสานใต้ได้ว่า ที่มาของหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ นั้น เริ่มประมาณปลายศตวรรษที่ 18-20 จากหลักฐาน มีการยืนยันอย่างเด่นชัดว่า ชาวภูมิมิถิ่นภูมิลำเนาเดิมอยู่ทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว และทางตะวันออกเฉียงเหนือของสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยในปัจจุบัน แต่เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเกิดสงครามหลายครั้ง จึงทำให้อาณาจักรที่มีชาวภูม อาศัยอยู่ล่มสลาย ตั้งแต่นั้นมาประชากรชาวภูมก็ได้อพยพข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งหลักแหล่ง อยู่ทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และชาวภูมเหล่านี้เองคือ บรรพบุรุษ ของชาวไทย-ภูม ในประเทศไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดวิธีการเลี้ยงช้างมายังลูกหลานในปัจจุบัน

จากการ ศึกษาพบที่อยู่ของหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ดังนี้คือ จ.ชัยภูมิพบช้างที่ ต.ตลาดแร้ง อ.บ้านเขว้า จำนวน 2 เชือก ต.บ้านค่าย อ.เมือง จำนวน 4 เชือก รวมพบช้างที่ จ.ชัยภูมิทั้งสิ้นจำนวน 6 เชือก จ.สุรินทร์ พบช้างที่ต.เมืองสิงห์ อ.จอมพระ จำนวน 7 เชือก ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จำนวน 18 เชือก ต.กระโพ อ.ท่าตูม จำนวน 46 เชือก ต.แกใหญ่ อ.เมือง จำนวน 9 เชือก ต.ในเมือง อ.เมือง จำนวน 2 เชือก ต.ศรีณรงค์และต.ชุมพล อ.ชุมพลบุรี จำนวน 2 เชือก รวมพบช้างที่ จ.สุรินทร์ทั้งสิ้นจำนวน 85 เชือก และจ.บุรีรัมย์ พบช้างที่ต.สตึก ต.นิคม ต.หนองใหญ่ และต.ท่าม่วง อ.สตึก จำนวน 82 เชือก ต.หนองคู อ.ลำปลายมาศ จำนวน 2 เชือก รวมพบช้างที่ จ.บุรีรัมย์ ทั้งสิ้นจำนวน 84 เชือก รวมพบช้างที่อยู่ในพื้นที่อีสานใต้ในขณะสำรวจจำนวน 175 เชือก

ภาพที่ 4.1 แผนที่แสดงแหล่งที่พบการเลี้ยงช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ สำรวจใน พ.ศ. 2549

ในส่วนของจำนวนแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างในอีสานใต้ที่พบมีจำนวน 1 แหล่งคือหมู่บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ซึ่งประเมินจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังนี้คือ ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลาดการท่องเที่ยว ความพร้อมทางการท่องเที่ยว และการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.2 แบบจำลองศูนย์ศึกษา บ้านตากกลาง อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์

4.2.2 คำถามการวิจัยข้อ 2 การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างกลุ่มอีสานใต้มีจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคเป็นอย่างไร

โดยการศึกษากลุ่มตัวอย่างประชากร คือ พื้นที่ที่พบการเลี้ยง ช้าง ได้แก่ จ.ชัยภูมิ จ.สุรินทร์ และจ.บุรีรัมย์ เลือกศึกษาจากประชากรโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากการพบช้างและการเลี้ยงช้างในพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบว่าการสำรวจในแต่ละพื้นที่มีหรือไม่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค ของพื้นที่ในแต่ละแห่งแบบสอบถามความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างในอีสานใต้ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านข้างในอีสานใต้ เพื่อในทราบถึงความคิดเห็นและผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาออกตามจังหวัดที่พบการเลี้ยงช้างอยู่ในพื้นที่คือ จ.ชัยภูมิ จ.สุรินทร์ และจ.บุรีรัมย์ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอรายละเอียด ดังต่อไปนี้คือ

4.2.2.1 ตารางแสดงข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านที่พบการเลี้ยงช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้
 ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านที่พบการเลี้ยงช้างในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้าง	จ.ชัยภูมิ		จ.สุรินทร์					จ.บุรีรัมย์		
	อ.บ้านเขว้า	อ.เมือง	อ.จอมพระ	อ.เขวาสินรินทร์	อ.ท่าตูม	อ.เมือง	อ.ชุมพลบุรี	อ.สตึก	อ.ลำปลายมาศ	อ.นาสาร
ทรัพยากรท่องเที่ยว										
1. ด้านธรรมชาติ เช่น น้ำตก ถ้ำ	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	✓	
2. ด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับช้าง										
2.1 สืบค้นได้จากหนังสือ	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-
2.2 พิพิธภัณฑ์	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-
2.3 ความรู้ช้างอาวโธ	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
2.4 ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่	-	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓	
3. ด้านวัฒนธรรม เช่น ประเพณีเทศกาล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ความพร้อมทางการท่องเที่ยว										
1. โครงสร้างพื้นฐาน										
1.1 ไฟฟ้า	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
1.2 ประปา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
1.3 การสื่อสาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
1.4 ความสามารถกำจัดขยะ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
1.5 สถานพยาบาล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
2. การบริการ										
2.1 ที่พัก	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-
2.2 อาหาร	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-
2.3 เครื่องดื่ม	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-
2.4 ชองที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	
2.5 ที่จอดรถ	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-
2.6 ห้องสุขาสาธารณะ	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-
3. ข้อมูลข่าวสาร										
3.1 หนังสือแนะนำสถานที่	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-
3.2 แผ่นพับ	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-
3.3 แผนที่	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-
3.4 การอบรมนำเที่ยว	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) แสดงข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านที่พบการเลี้ยงช้างในกลุ่มจังหวัด
อีสานใต้

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้าง	จ.ชัยภูมิ		จ.สุรินทร์					จ.บุรีรัมย์	
	อ.บ้านเขว้า	อ.เมือง	อ.จอมพระ	อ.เขวาสิน รินทร์	อ.ท่าตูม	อ.เมือง	อ.ชุมพลบุรี	อ.สตึก	อ.ลำปลาย มาศ
4. สถานที่/สิ่งแวดล้อม									
4.2 การจัดที่อยู่ของช้าง	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
4.3 ความสะอาดของบริเวณ โดยรอบ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.4 ความสะอาดของโรงเรือน/ ตัวอาคาร	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.5 อาคารบริการนักท่องเที่ยว <u>การเข้าถึง</u>	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
1. ความสะดวกในการเข้าถึง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
2. เข้าถึงได้ทุกฤดู	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. บริการรถสาธารณะ	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓

จากตารางข้างต้น พบว่าความพร้อมพื้นฐานของหมู่บ้านช้างในจังหวัดอีสานใต้ทั้ง 3 จังหวัด 9 อำเภอ มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ความพร้อมทางการท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความสามารถกำจัดขยะปฏิภูมิล สถานพยาบาล และ ด้านการบริการในส่วนของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมในการเข้าถึง สถานที่หมู่บ้านช้าง ซึ่งสามารถจำแนกความพร้อมในแต่ละด้านของแต่ละจังหวัดได้ดังนี้

(1) จ.ชัยภูมิ

อ.บ้านเขว้า มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ และ ด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความสามารถกำจัดขยะปฏิภูมิล สถานพยาบาล ในด้านการบริการเกี่ยวกับของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมือง ในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผนที่ และความพร้อมในการเข้าถึง สถานที่หมู่บ้านช้าง แต่ไม่มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการสืบค้นหาข้อมูลจากหนังสือ จากพื้นที่ ความรู้ช้างอาวุโส และจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และ ไม่มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านการบริการเกี่ยวกับที่พักอาหารและเครื่องดื่ม ในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือแนะนำสถานที่ แผนที่ และการอบรมนำเที่ยว นอกจากนี้ยังไม่พร้อมในด้าน สถานที่หรือสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง ความสะอาดขอบบริเวณโดยรอบ ความสะอาดของโรงเรือนหรือตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยว

อ.เมือง มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับช้างในเรื่องการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ จากพื้นที่ และจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความสามารถกำจัดขยะปฏิภูมิต่างสถานพยาบาล ในด้านการบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก หรือสินค้าพื้นเมือง ในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือแนะนำสถานที่ แผ่นพับ แผนที่ และการอบรมนำเที่ยว นอกจากนี้ยังมีความพร้อมในการเข้าถึงสถานที่หมู่บ้านช้าง แต่ไม่มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความรู้อาฮุโธ และยังไม่พร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง ความสะอาดของบริเวณโดยรอบ ความสะอาดของโรงเรียนหรือตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยว

(2) จ.สุรินทร์

อ.จอมพระ มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับช้างในเรื่องการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ และด้านวัฒนธรรม และยังมีความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความสามารถกำจัดขยะปฏิภูมิต่างสถานพยาบาล ในด้านการบริการเกี่ยวกับของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมในการเข้าถึงสถานที่หมู่บ้านช้าง แต่ไม่มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการสืบค้นหาข้อมูลจากพื้นที่ความรู้อาฮุโธ และจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และไม่มีความพร้อมทาง การท่องเที่ยวในด้านการบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร และเครื่องดื่ม ในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ หนังสือแนะนำสถานที่ แผ่นพับ แผนที่ และการอบรมนำเที่ยว นอกจากนี้ยังไม่พร้อมในด้านสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง ความสะอาดของบริเวณโดยรอบ ความสะอาดของโรงเรียนหรือตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยว

อ.เขวาสินรินทร์ มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับช้างจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่และด้านวัฒนธรรม และยังมีความพร้อมทางการท่องเที่ยว ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความสามารถกำจัดขยะปฏิภูมิต่างสถานพยาบาล และในด้านการบริการเกี่ยวกับของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมในการเข้าถึงสถานที่หมู่บ้านช้าง แต่ไม่มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการสืบค้นหาข้อมูลจากหนังสือ จากพื้นที่ และความรู้อาฮุโธ และ ไม่มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านการบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร และเครื่องดื่ม ในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือแนะนำสถานที่ แผ่นพับ แผนที่ และการอบรมนำเที่ยว นอกจากนี้ยังไม่พร้อมในด้านสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง ความสะอาดของบริเวณโดยรอบ ความสะอาดของโรงเรียนหรือตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยว

อ.ท่าตูม มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับช้างในเรื่องการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ จากพื้นที่ ความรู้อาฮุโธ และจาก

ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีความพร้อมทางการท่องเที่ยว ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความสามารถกำจัดขยะปฏิภูมิล สถานพยาบาล ในด้านการบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมือง ในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือแนะนำสถานที่ แผ่นพับ แผนที่ และการอบรมนำเที่ยว และในด้านสถานที่/สิ่งแวดลอมเกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมในการเข้าถึงสถานที่หมู่บ้านช้าง แต่ไม่มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านสถานที่หรือสิ่งแวดลอมเกี่ยวกับความสะดวกของบริเวณโดยรอบ ความสะดวกของโรงเรียนหรือตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยว

อ.เมือง มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรม และยังมี ความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความสามารถ กำจัดขยะปฏิภูมิล สถานพยาบาล ในด้านการบริการเกี่ยวกับของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมือง ในด้าน ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือแนะนำสถานที่ แผ่นพับ แผนที่ และการอบรมนำเที่ยว นอกจากนี้ยังมี ความพร้อมในการเข้าถึงสถานที่หมู่บ้านช้าง แต่ไม่มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้าน ธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับการสืบค้นหาข้อมูลจากหนังสือ จากพื้นที่ ความรู้ช้างอาวโธ และผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และไม่มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านการบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร และเครื่องดื่ม นอกจากนี้ยังไม่พร้อมในด้านสถานที่/สิ่งแวดลอมเกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง ความสะดวกของ บริเวณโดยรอบ ความสะดวกของโรงเรียน/ตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยว

อ.ชุมพลบุรี มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรม และยังมีความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความ สามารถ กำจัดขยะปฏิภูมิล สถานพยาบาล นอกจากนี้ยังมีความพร้อมในการเข้าถึงสถานที่หมู่บ้านช้าง แต่ไม่มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ การสืบค้นหา ข้อมูลจากหนังสือ จากพื้นที่ ความรู้ช้างอาวโธ และผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และไม่มีความพร้อมทาง การท่องเที่ยวในด้านการบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม และ ของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง ในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือแนะนำสถานที่ แผ่นพับ แผนที่ และการอบรมนำเที่ยว นอกจากนี้ ยังไม่พร้อมในด้านสถานที่หรือสิ่งแวดลอมเกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง ความสะดวกของบริเวณ โดยรอบความสะดวกของโรงเรียนหรือตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยว

(3) จ.บุรีรัมย์

อ.สตึก มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ด้าน ประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับช้างจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ด้านวัฒนธรรม และยังมีความพร้อมทาง การท่องเที่ยว ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความสามารถกำจัดขยะปฏิภูมิล สถานพยาบาล และในด้านการบริการเกี่ยวกับของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมือง นอกจากนี้ยังมี ความพร้อมในการเข้าถึงสถานที่หมู่บ้านช้าง แต่ไม่มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยว ในด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการสืบค้นหาข้อมูลจากหนังสือ จากพื้นที่ และความรู้ช้างอาวโธ และไม่มีความพร้อมทางการท่องเที่ยว ในด้านการบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร และเครื่องดื่ม

ในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือแนะนำสถานที่ แผ่นพับ แผนที่ และการอบรมนำเที่ยว นอกจากนี้ยังไม่พร้อมในด้านสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง ความสะอาดของบริเวณโดยรอบ ความสะอาดของโรงเรียนหรือตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยว

อ.ลำปลายมาศ มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับช้างจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และด้านวัฒนธรรม และยังมีความพร้อมทางการท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ความสามารถกำจัดขยะปฏิภูลสถานพยาบาล และในด้านการบริการเกี่ยวกับของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมในการเข้าถึงสถานที่หมู่บ้านช้าง แต่ไม่มีความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการสืบค้นหาข้อมูลจากหนังสือ จากพื้นที่ และความรู้ช้างอาวุโส และไม่มีความพร้อมทางการท่องเที่ยว ในด้านการบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร และเครื่องดื่ม ในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือแนะนำ สถานที่ แผ่นพับ แผนที่ และการอบรมนำเที่ยว นอกจากนี้ยังไม่พร้อมในด้านสถานที่หรือสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง ความสะอาดของบริเวณโดยรอบ ความสะอาดของโรงเรียนหรือตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยว

4.2.2.2 การจำแนกความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้

จากการจำแนกความพร้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว ความพร้อมทางการท่องเที่ยวและการเข้าถึงสถานที่หมู่บ้านช้างของแต่ละอำเภอ ผู้วิจัยจึงขอจำแนกความพร้อมแต่ละด้าน ของอำเภอที่มีความพร้อมในด้านนั้นๆ ที่เหมือนกันดังนี้

(1) ความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติมีความพร้อม 6 อำเภอ ยกเว้น อ.เขวาสินรินทร์ อ.เมือง และอ.ชุมพลบุรี ของ จ.สุรินทร์

(2) ความพร้อมทางทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์

ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่มี ความพร้อมอยู่ 5 อำเภอ คือ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ อ.เขวาสินรินทร์ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ และอ.สตึก อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์

การสืบค้นข้อมูลได้จากหนังสือมีอยู่ 3 อำเภอ คือ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ และอ.จอมพระ อ.เมือง จ.สุรินทร์

การสืบค้นข้อมูลได้จากพื้นที่มีอยู่ 2 อำเภอ คือ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ และอ.ท่าตูม จ.สุรินทร์

(3) ความพร้อมทางการท่องเที่ยวด้านข้อมูลข่าวสาร

แผนที่มีความพร้อมอยู่ 4 อำเภอ คือ อ.บ้านแซ้ว อ.เมือง ของจ.ชัยภูมิ และอ.ท่าตูม อ.เมือง ของจ.สุรินทร์

หนังสือแนะนำสถานที่ แผ่นพับและการอบรมนำเที่ยวมีความพร้อมอยู่ 3 อำเภอ คือ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ และอ.ท่าตูม อ.เมือง จ.สุรินทร์

(4) ความพร้อมทางการท่องเที่ยวด้านการบริการเกี่ยวกับ ที่พัก ร้านอาหาร เครื่องดื่ม มีความพร้อมอยู่ 2 อำเภอ คือ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ และอ.ท่าตูม จ.สุรินทร์

(5) ความพร้อมทางการท่องเที่ยวด้านสถานที่ หรือ สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดที่อยู่ของช้าง มีความพร้อมอยู่เพียงอย่างเดียว คือ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์

(6) ส่วนความพร้อมทางการท่องเที่ยวด้านสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับความสะดวกบริเวณโดยรอบ ความสะดวกของโรงเรียนหรือตัวอาคาร และอาคารบริการนักท่องเที่ยวพบว่าทั้ง 3 จังหวัด 9 อำเภอ ยังไม่มีความพร้อมทางด้านที่กล่าวมา

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ มีความพร้อมทั้งทางทรัพยากรท่องเที่ยว ความพร้อมทางการท่องเที่ยวและการเข้าถึงของสถานที่ และที่สำคัญมีสถานที่ในการจัด ที่อยู่ของช้างที่สมบูรณ์มากที่สุดที่จะสามารถพัฒนามุ่บ้านช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานได้

4.2.2.3 การสอบถามความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานได้

จากการสอบถามความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง จากนักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านช้างแหล่งนี้และได้สอบถามถึงความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างจากประชาชนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ได้รายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว การวิเคราะห์ค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานได้ ของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 380 คน (ภาคผนวก ข) พบว่า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยว

ด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย 140 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 และเป็นเพศหญิง 226 คน คิดเป็นร้อยละ 61.7 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.6 และอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.1 การศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 35.6 มีรายได้อยู่ระหว่างต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.1 รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.7 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35.9 รองลงมาคือประกอบอาชีพค้าขายหรือมีธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 21.6 และโดยส่วนใหญ่เดินทางมาจากจังหวัดสุรินทร์ คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาคือมาจาก จ.บุรีรัมย์ คิดเป็นร้อยละ 15.3

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่อยากเดินทางมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง คิดเป็นร้อยละ 97.6 ซึ่งจะเดินทางมาท่องเที่ยว 1 ครั้ง / ปี คิดเป็นร้อยละ 56.8 รองลงมาคือ 2 - 5 ครั้ง / ปี คิดเป็นร้อยละ 30.3 โดยจะมาเที่ยวชมในระยะเวลาเช้าคิดเป็นร้อยละ 53.0 รองลงมาคือช่วงกลางวัน คิดเป็นร้อยละ 38.0 ส่วนใหญ่จะมา

ในช่วงวันหยุด (เสาร์ - อาทิตย์) คิดเป็นร้อยละ 84.2 ซึ่งจะเดินทางมากับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 59.7 รองลงมาคือ เดินทางมากับกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 33.7 และจะเดินทางโดยรถส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 86.8 นอกจากนี้มูลเหตุที่ทำให้ตัดสินใจมาเที่ยวหมู่บ้านช้างคือความสนใจเฉพาะตน รองลงมาคือ คำบอกเล่าของเพื่อนหรือญาติ และการประชาสัมพันธ์จากสื่อต่างๆ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ของนักท่องเที่ยว

ด้านสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกรอบ ๆ ความสะอาดของบริเวณโดยรอบ ความสะอาดของโรงเรียนและตัวอาคาร การจัดที่อยู่ของช้าง แหล่งน้ำกินหรือใช้ภายในการจัดการด้านขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และการจัดการด้านการระบายน้ำทั้งภายในอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านโครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสะอาดของถนนเข้าสู่หมู่บ้านช้าง อยู่ในระดับมาก ส่วนความเพียงพอของที่จอดรถ ความเพียงพอของห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว อาคารรองรับนักท่องเที่ยว การจัดที่นั่งพักสำหรับนักท่องเที่ยว ความเพียงพอของถังขยะ และการจัดสถานพยาบาล อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านกิจกรรมการแสดงมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนของการแสดงช้าง การจัดที่นั่งชมการแสดง ชนิดหรือประเภทกิจกรรมที่ต้องการ เช่น การขี่ช้างชมธรรมชาติ การขี่ช้างว่ายน้ำ การขี่ช้างชมหมู่บ้าน ช้างเตะฟุตบอล การวิ่งแข่งช้าง และการดูวิถีชีวิตของคนกับเลี้ยงช้าง อยู่ในระดับมาก ส่วนระยะเวลาการแสดงช้าง และการจัดลานแสดงอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านบริการมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร้านขายของที่ระลึก การมีสัญญาณโทรศัพท์ที่ชัดเจน มาตรฐานการรักษาความปลอดภัยของคนกับช้าง และบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างกระตือรือร้น และเข้มแข็ง อยู่ในระดับมาก ส่วนร้านอาหาร ที่พักแรม การขายอาหารช้าง ความสะอาดรวดเร็วในการให้บริการ และการจัดสรรบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านข้อมูลข่าวสารมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับควรมีการจัดอบรมการนำเที่ยวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง การจัดทำคู่มือหรือหนังสือแนะนำแหล่งท่องเที่ยว การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ การจัดทำป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยว การมีศูนย์บริการข้อมูล และการมีอินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง มีความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ในด้านกิจกรรมการแสดง และด้านข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการได้ทำกิจกรรมร่วมกับช้าง

และการแสดงของช้าง และส่วนใหญ่อยากให้มีการจัดทำข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือ แผ่นพับ ป้ายบอกทาง ให้กับชุมชนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ และนักท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อความต้องการ ส่วนความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ในด้านสถานที่หรือสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ด้านโครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง และด้านบริการ อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากสถานที่ เช่น ที่นั่งพัก ห้องน้ำ ร้านอาหาร หรือสาธารณูปโภคต่างๆ ยังไม่เพียงพอ และไม่สะอาดพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

(2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบริษัทนำเที่ยว การเก็บข้อมูลในส่วนนี้เก็บไม่ได้ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่กำลังดำเนินการวิจัยเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ตรงกับวันหยุดยาว จึงไม่พบบริษัทนำเที่ยวพานักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม แต่อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษา บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ทราบว่ามีบริษัทนำเที่ยวพานักท่องเที่ยวมาแต่ทางศูนย์ศึกษาไม่ได้บันทึกรายละเอียดของบริษัทไว้

(3) กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ความรู้ช้าง และเจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์ผลค่ามัธยฐานและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับทัศนคติในด้านข้อมูลส่วนตัว และด้านผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ความรู้ และเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง จำนวน 95 คน (ภาคผนวก ข) พบว่า

ส่วนที่ 1 มุลส่วนตัวของประชากรของประชาชนในพื้นที่ ความรู้ช้าง

ด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย 47 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.5 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมาคือ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.4 การศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.7 มีรายได้อยู่ระหว่าง 3,500 - 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 63.2 ซึ่งมีอาชีพเป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 41.1 และมีความเกี่ยวข้องกับช้างหรือแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างระหว่าง 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.0

ส่วนที่ 2 ผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ของประชาชนในพื้นที่ ความรู้ช้าง

ด้านสังคมกลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในการเกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร อยู่ในระดับมาก และในการทำให้ประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในการทำให้เกิดการขัดแย้งขึ้นในชุมชน ทำให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้น และคนต่างถิ่นมาแย่งงาน อยู่ในระดับน้อย

ด้านเศรษฐกิจกลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในด้านการทำให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ การทำให้คนในพื้นที่หันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การทำให้คนในพื้นที่มีฐานะ

ทางเศรษฐกิจดีขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพที่หลากหลาย อยู่ในระดับมาก ส่วนการทำให้คนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านสิ่งแวดล้อมกลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในด้านการทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การทำให้เกิดมลภาวะด้านต่าง ๆ เช่น ชยะ น้ำเสีย การทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพ และการทำให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อสร้างต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการทำให้ชุมชนเกิดความแออัดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย

ด้านการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในด้านการจัดการท่องเที่ยวได้รับความร่วมมือจากทั้งฝ่ายรัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวน้อยเกินไป การขาดการส่งเสริมด้านการตลาดหรือมีน้อยเกินไป การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง การสนับสนุนจากภาคเอกชนไม่ต่อเนื่อง และการขาดการสนับสนุนความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านวัฒนธรรมกลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในด้านการเกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีเป็นเชิงพาณิชย์ การเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเป็นแบบคนเมือง เช่น การแต่งกาย การกิน และยานพาหนะ การขาดผู้นำเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวไม่ซึมซับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว การทำให้เกิดการเลี้ยงช้างแบบทรมาน และการทำให้คุณค่าของวัฒนธรรม ความเชื่อของการเลี้ยงช้างลดคุณค่าไป อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการทำให้ภาษาท้องถิ่นลดความสำคัญลง ประชาชนในท้องถิ่นใช้ภาษาอื่นติดต่อดังกันอยู่ในระดับน้อย

จากผลการวิเคราะห์จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประชากร ที่เป็นประชาชนในพื้นที่ความรู้อย่าง มีทัศนคติต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้างในอีสานใต้ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมสนับสนุน และ ด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างอยู่ในระหว่าง การดำเนินการพัฒนาให้มีสภาพแวดล้อม และทัศนียภาพให้ดีขึ้น จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนยังไม่มากนัก นอกจากการทำให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค ด้านการจ้างงาน การประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ฐานะทางเศรษฐกิจ และการเกิดอาชีพที่หลากหลายจากการ มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองโดยตรงเพิ่มมากขึ้น

(4) เจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์ผลค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับทัศนคติ

ในด้านข้อมูลส่วนตัว และด้านผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง จำนวน 3 คน (ภาคผนวก ข) พบว่า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง

ด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย 3 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 100 การศึกษาค้นคว้าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 66.7 รายได้อยู่ระหว่าง 3,500 - 5,000 บาท 5,001 - 10,000 บาท และ 10,001 - 15,000 คิดเป็นร้อยละ 33.3 ซึ่งมีอาชีพเป็นเจ้าหน้าที่หรือพนักงาน คิดเป็นร้อยละ 100 และมีความเกี่ยวข้องกับช้างหรือแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างระหว่าง 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ ระหว่าง 21 - 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3

ส่วนที่ 2 ผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง

ด้านสังคม กลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในการเกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร และในการทำให้ประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมาก ส่วนในการทำให้เกิดการขัดแย้งขึ้นในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้การทำให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้นและคนต่างถิ่นมาแย่งงาน อยู่ในระดับน้อย

ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในด้านการทำให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ การทำให้คนในพื้นที่หันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และการทำให้คนในพื้นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น อยู่ในระดับมาก ส่วนการทำให้คนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมน้อยลง และการท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพที่หลากหลาย อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้การท่องเที่ยวทำให้เกิด การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม อยู่ในระดับน้อย

ด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในด้านการทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การทำให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อสร้างต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยว และการทำให้ชุมชนเกิดความแออัดบริเวณแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการทำให้เกิดมลภาวะด้านต่างๆ เช่น ขยะ น้ำเสีย และการทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพ อยู่ในระดับน้อย

ด้านการส่งเสริมสนับสนุน กลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในด้านการจัดการท่องเที่ยวได้รับความร่วมมือจากทั้งฝ่ายรัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวน้อยเกินไป และการขาดการสนับสนุน ความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้การขาดการส่งเสริมด้านการตลาด

หรือมีน้อยเกินไป การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง การสนับสนุนจากภาคเอกชนไม่ต่อเนื่อง อยู่ในระดับน้อย

ด้านวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับการส่งผลในด้านการเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเป็นแบบคนเมือง เช่น การแต่งกาย การกิน และยานพาหนะ การทำให้เกิดการเลี้ยงช้างแบบทุนนิยม และการทำให้คุณค่าของวัฒนธรรม ความเชื่อของการเลี้ยงช้างลดคุณค่าไป อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีเป็นเชิงพาณิชย์ การทำให้ภาษาท้องถิ่นลดความสำคัญลง ประชาชนในท้องถิ่นใช้ภาษาอื่นติดสัมพันธ์กัน และการขาดผู้นำที่ยาวทำให้นักท่องเที่ยวไม่ซึมซับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อย

จากผลการวิเคราะห์จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง มีทัศนคติต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานได้ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการส่งเสริมสนับสนุน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับน้อย

4.2.3 คำถามการวิจัยข้อ 3 การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานได้มีแนวทางเป็นอย่างไร

จากการสอบถามความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างจากนักท่องเที่ยวบริษัทนำเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านช้าง และได้สอบถามถึงความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างจากประชาชนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านช้าง และการจากสำรวจข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านที่พบการเลี้ยงช้างในอีสานได้ อีกทั้งการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา จากประชาชนในพื้นที่ คือ เจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ควาญช้าง ครอบครัวยุวบ้านตากกลาง ผู้จัดการวังช้าง แลพเนียด ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านที่พบการเลี้ยงช้างในกลุ่มอีสานใต้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.3.1 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านธรรมชาติ จากการศึกษาลำดับพบว่าในหมู่บ้านที่พบการเลี้ยงช้างในกลุ่มอีสานใต้มีพื้นที่ป่าไม้ลดน้อยลงจากเดิม ป่าบางแห่งเป็นป่าสวนบุคคลที่มักนิยมใช้ปลูกต้นยูคาลิปตัส จึงให้ทำเลสด่านที่ไม่เหมาะกับการเลี้ยงช้างส่งผลให้ช้างมีอาหารไม่เพียงพอต่อประชากรช้าง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการปลูกป่า รักษาแหล่งน้ำ เพื่อรักษาสภาพพื้นที่ให้ช้างได้มีอาหารและที่อยู่ตามธรรมชาติ

(2) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งรวบรวมเนื้อหา ความรู้ทางด้านประวัติความเป็นมาของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นควรมีการรวบรวมเอกสาร

หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนกับช้าง วิถีชีวิต ชนบทธรรมเนียม ประเพณี

4.2.3.2 แนวทางการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายและจำนวน นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว จัดทำรายการท่องเที่ยว โดยเน้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่าง แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

4.2.3.3 แนวทางการพัฒนาด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านสถานที่หรือสภาพแวดล้อม ควรการจัดสภาพแวดล้อมภายนอก รอบๆ ให้สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รักษาความสะอาดของสถานที่และสิ่งแวดลอม เพิ่มการปลูกหญ้าให้ดูเขียวชอุ่ม พื้นที่โดยรอบความจัดเป็นสวนปลูกต้นไม้ให้สวยงาม จัดที่นั่งพัก หรือสถานที่ถ่ายรูประหว่างชมการแสดงเพิ่มขึ้น อีกทั้งควรสร้างให้มีความมั่นคง ปลอดภัย

(2) ตัวอาคารและโรงเรือน ควรจัดให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้างและ ความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น มีความชัดเจนด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อีกทั้งควรจัดทำกำแพงแดก ในให้ช้าง เนื่องจากอากาศที่ร้อนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูร้อน

(3) สินค้าที่นำมาจำหน่าย ควรเพิ่มร้านขายของที่ระลึกให้มากขึ้น และควร เน้นสินค้าพื้นเมืองเฉพาะในท้องถิ่นของตนเอง ที่นักท่องเที่ยวไม่สามารถหาซื้อได้จากแหล่งอื่น เพื่อเป็นการส่งเสริมสินค้าพื้นเมืองและเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวอีก

4.2.4 คำถามการวิจัยข้อที่ 4 การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่ม อีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมียุทธศาสตร์พึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างไร

ในตอบคำถามการวิจัยในข้อนี้้น ผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามการวิจัยทั้ง 3 ข้อ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ พบว่าในภาคอีสานตอนใต้มีสายสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่น กับสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย โดยแสดงให้เห็นได้จากเส้นทางสัญจรทางบกที่เชื่อมโยง ระหว่างกัน ดังนั้นจึงขอนำเสนอ รูปแบบการท่องเที่ยวโดยใช้เส้นทางที่เชื่อมโยงกับสาธารณรัฐกัมพูชา ประชาธิปไตยกับภาคอีสานใต้ของประเทศไทย ดังนี้

(1) การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสัญจรโบราณของชาวเขมร ซึ่งในสมัยโบราณ พาหนะที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ ได้แก่ วัว ม้า และช้าง

(2) การเดินทางท่องเที่ยวตามรอยการจารกรรมโบราณวัตถุเขมร ซึ่งเป็นการจำลอง เส้นทางขนำส่งโบราณวัตถุเขมรออกนอกประเทศ ดังที่ทราบภาคอีสานใต้ของประเทศไทย ถือว่าเป็นเส้นทางหนึ่งที่นักจารกรรมนิยมลักลอบขโมยโบราณวัตถุผ่านทางมา

(3) การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ ซึ่งปรากฏศาสนสถานที่มี รูปแบบทางศิลปกรรมลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันระหว่างศาสนสถานในภาคอีสานใต้ของ ประเทศไทยกับศาสนสถานในสาธารณรัฐกัมพูชา

(1) จ.ชัยภูมิพบช้างที่ อ.บ้านเขว้า จำนวน 2 เชือก และอ.เมือง จำนวน 4 เชือก รวมพบช้างที่ จ.ชัยภูมิทั้งสิ้นจำนวน 6 เชือก

(2) จ.สุรินทร์ พบช้างที่ อ.จอมพระ จำนวน 7 เชือก อ.เขวาสินรินทร์ จำนวน 18 เชือก อ.ท่าตูม จำนวน 46 เชือก อ.เมือง จำนวน 11 เชือก อ.ชุมพลบุรี จำนวน 2 เชือก รวมพบช้างที่ จ.สุรินทร์ทั้งสิ้นจำนวน 84 เชือก

(3) จ.บุรีรัมย์ พบช้างที่ อ.สตึก จำนวน 82 เชือก และอ.ลำปลายมาศ จำนวน 2 เชือก รวมพบช้างที่ จ.บุรีรัมย์ ทั้งสิ้นจำนวน 84 เชือก

จากการสำรวจพื้นที่ที่พบการเลี้ยงช้างในอีสานใต้ของผู้วิจัย ในปี พ.ศ. 2549 พบช้างรวมทั้งสิ้นจำนวน 175 เชือก

4.3.1.3 จำนวนแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ที่พบมีจำนวน 1 แหล่งคือ หมู่บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ซึ่งผู้วิจัยประเมินจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังนี้คือ ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลาดการท่องเที่ยว ความพร้อมทางการท่องเที่ยว และการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของบริษัท ทิม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ที่ได้ทำการศึกษาความเหมาะสมโครงการสร้างโลกใหม่ให้ช้างไทย (2543:12) ได้กล่าวว่า ศูนย์คชศึกษา บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ มีบทบาทหน้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างครบวงจรที่เป็นสากลระดับนานาชาติ ด้านศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับช้าง วิถีชีวิตของคนกับช้างและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.3.2 คำถามการวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้มี จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค อย่างไร

ผู้วิจัยได้การนำเสนอผลการศึกษาโดยแบ่งออกตามจังหวัด ที่พบการเลี้ยงช้างอยู่ในพื้นที่ ดังนี้คือ

4.3.2.1 จ.ชัยภูมิ

(1) อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ

จุดอ่อนของ อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ เนื่องจากในชุมชนนี้ มีการพบเพียงผู้เลี้ยงช้าง คือ นายคำหาญ พรหมสิทธิ์ ที่เลี้ยงช้างจากความสนใจ และความชื่นชอบของตนเอง ดังนั้นใน ชุมชนนี้ จึงไม่มีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวกับช้าง ในด้านสถานที่นั้น ไม่มีสถานที่เลี้ยงช้างทำเล สถานที่ไม่เหมาะกับการเลี้ยงช้าง อาหารไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเลี้ยงช้าง และรายได้ไม่เพียงพอในการเลี้ยงช้าง ประกอบกับพื้นที่นี้ยังไม่มีการจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว จึงไม่มีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในด้านต่างๆ เช่น นักท่องเที่ยว การบริการ ข้อมูลข่าวสาร สถานที่หรือสิ่งแวดล้อม

จุดแข็งของ อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ ในพื้นที่นี้ มีทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นโบราณสถานแบบขอมชื่อ "กู่แดง" อีกทั้ง ยังมีประเพณีที่เรียกว่า "งานฉลองกู่แดง" นิยมทำกันในเดือน

เมษายน ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำของทุกปี โดยมีมหรสพ ทำบุญตักบาตร จุดบั้งไฟ แห่ภู แห่นางสงกรานต์ รอบหมู่บ้านแล้ว ไปสงน้ำที่ภู เพื่อเป็นการสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้านให้อยู่ดีมีสุข มีความเจริญในหมู่บ้าน ตลอดจน มีการรำผีฟ้า เล่นนางอั้ง นางมวย นางดั่ง ส่วนสินค้าของที่ระลึกนั้นมีสินค้าพื้นเมืองของกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP ประเภทผ้าไหม ที่นับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมของหมู่บ้านและมีผลิตภัณฑ์สาโท ด้านสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นี้มีแม่น้ำชีไหลผ่านรอบหมู่บ้าน ตลอดจนมีพื้นที่ป่าสาธารณะจำนวน 1 แห่ง มีน้ำตกตาดสำหรับการเข้าถึง ความสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงได้ทุกฤดู ด้วยรถยนต์ จักรยานยนต์ ถนนลาดยาง หรือคอนกรีต มีระยะทางจาก อ.เมืองไปยัง อ.บ้านเขว้า เพียง 13 กิโลเมตร

โอกาสของ อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ เนื่องจากมีโบราณสถานแบบขอม และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน ประกอบกับการเข้าถึงมีความสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงได้ทุกฤดูกาล สามารถ แวะเที่ยว ศาลเจ้าพ่อพระยาแล อ.เมืองชัยภูมิ แบบต่อเนื่องได้เพราะพื้นที่อยู่ต่อเนื่องกันระยะทางเดินทางเพียง 13 กิโลเมตร

อุปสรรค ของ อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ คือไม่มีสถานที่เลี้ยงช้าง ทำเลสถานที่ไม่เหมาะกับการเลี้ยงช้าง อาหารไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเลี้ยงช้าง และรายได้ไม่เพียงพอในการเลี้ยงช้าง อีกทั้งในชุมชนขาดประวัติความเป็นมาที่สามารถสืบค้นเกี่ยวกับช้างได้จากหนังสือพื้นที่ พิพิธภัณฑสถาน วรรณกรรม วรรณคดี และผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่

(2) อ.เมือง จ.ชัยภูมิ

จุดอ่อนของ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ ในพื้นที่นี้มีการจัดแสดงช้างให้นักท่องเที่ยวเฉพาะช่วงเทศกาลงานเจ้าพ่อพระยาแล ทางด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับช้างนั้น จะมีความเชื่อที่แตกต่างจาก จ.สุรินทร์ ในเรื่องของการนับถือผี ชาว จ.ชัยภูมิ จะมีการนับถือผีผู้หญิงจะสังเกตได้จากการที่ผู้หญิงสามารถขึ้นขี่คอช้างได้ (ศึกษา วรรณคดี, วรรณกรรม, 8 เมษายน 2550) จึงทำให้ความเคร่งครัดในพิธีกรรมไม่เคร่งครัดเท่าที่ จ.สุรินทร์ ที่นับถือผีผู้ชาย ในด้านสถานที่นั้น ไม่มีสถานที่เลี้ยงช้าง ทำเลสถานที่ไม่เหมาะกับการเลี้ยงช้าง อาหารไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเลี้ยงช้าง และรายได้ไม่เพียงพอในการเลี้ยงช้าง ตลอดจนไม่มีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในด้านต่างๆ เช่น นักท่องเที่ยว การบริการ ข้อมูลข่าวสาร สถานที่หรือสิ่งแวดล้อม

จุดแข็ง ของ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ มีในด้านทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านของประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับช้าง คือสถานที่แห่งนี้เคยเป็นค่ายทหาร ค่ายกองช้างหลวงของเจ้าพ่อพระยาแล และมีประเพณีที่เรียกว่า "โรงปะกำช้าง" โดยมีความเชื่อว่าจะไปไหนก็ตามต้องมีการเซ่นไหว้ผีโรงปะกำช้าง ให้ช่วยคุ้มครองช้างและนำเอาเชือก และหนังไปไหว้ไว้ในโรงผีโรงปะกำเพื่อเอาไผ่ผูกช้างให้ปลอดภัย (สุวัฒน์ เดิมศักดิ์, ทองดี พงษ์วิเศษ, ทองดี พรหมสิทธิ์, สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2549) และมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ฯลฯ อีกทั้งยังทางภาครัฐ เอกชน ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและทราบว่า จ.ชัยภูมิ เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับช้าง อีกประการชุมชนนี้มีความรู้

ความสามารถในการฝึกช้างเพื่อแสดงคล้ายๆ กับการแสดงละครสัตว์ (กองทุนสัตว์ป่าโลก สำนักงานประเทศไทย, 2543:27)

โอกาสของ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ นั้นมีความได้เปรียบทางด้านของ ประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับช้าง คือสถานที่แห่งนี้เคยเป็นค่ายทหาร ค่ายกองช้างหลวง ของเจ้าพ่อพระยาแล และมีประเพณีที่เรียกว่า "โรงปะกำช้าง" ทางภาครัฐ เอกชน ได้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารจนกระทั่ง นักท่องเที่ยวได้รู้จัก และทราบว่า จ.ชัยภูมิ เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับช้าง

อุปสรรคของ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ คือไม่มีสถานที่เลี้ยงช้าง ทำเลสถานที่ ไม่เหมาะกับการเลี้ยงช้าง อาหารไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเลี้ยงช้าง และรายได้ไม่ เพียงพอ ในการเลี้ยงช้าง จึงทำให้ต้องพาช้างออกนอกพื้นที่ เพื่อให้คนกับช้างสามารถดำเนินชีวิตได้ และความไม่เคร่งครัดในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้าง (ศีกฤทธิ์ ขาวละมัย, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2550)

จากข้อมูลเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนา พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นข้อมูล ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อหาโอกาส และอุปสรรค และการวิเคราะห์ภายใน เพื่อหาจุดอ่อน และจุดแข็งของการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในจังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

การกำหนดข้อโอกาสและอุปสรรคในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดตาม ผลกระทบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างอีสานใต้ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านส่งเสริมสนับสนุน และด้านวัฒนธรรม เป็นไปดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้าน
ช้างในอีสานใต้ ของ จ.ชัยภูมิ

ตัวแปร	โอกาส	อุปสรรค
1. ด้านสังคม		
1.1 เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร	√	
1.2 ทำให้ประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น	√	
1.3 ทำให้เกิดการขัดแย้งขึ้นในชุมชน		√
1.4 ทำให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้น		√
1.5 คนต่างถิ่นมาแย่งงาน		√
2. ด้านเศรษฐกิจ		
2.1 เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ	√	
2.2 คนในพื้นที่หันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	√	
2.3 คนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมน้อยลง		√
2.4 คนในพื้นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น	√	
2.5 การท่องเที่ยวทำให้มีอาชีพที่หลากหลาย	√	
2.6 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม		√
3. ด้านสิ่งแวดล้อม		
3.1 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	√	
3.2 ทำให้เกิดมลภาวะด้านต่าง ๆ เช่น ขยะ น้ำเสีย		√
3.3 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพ	√	
3.4 ทำให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อสร้างต่างๆ เพื่อการท่องเที่ยว		√
3.5 เกิดชุมชนแออัดบริเวณแหล่งท่องเที่ยว		√

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
หมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ของจังหวัดชัยภูมิ

ตัวแปร	โอกาส	อุปสรรค
4. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน		
4.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวน้อยเกินไป		√
4.2 การจัดการท่องเที่ยวได้รับความร่วมมือจากทั้งฝ่ายรัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น	√	
4.3 ขาดการส่งเสริมด้านการตลาดหรือมีน้อยเกินไป		√
4.4 การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง		√
4.5 การสนับสนุนจากภาคเอกชนไม่ต่อเนื่อง		√
4.6 ขาดการสนับสนุน ความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น		√
5. ด้านวัฒนธรรม		
5.1 เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีเป็นเชิงพาณิชย์		√
5.2 เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเป็นแบบคนเมือง เช่น การแต่งกาย การกิน และยานพาหนะ		√
5.3 ทำให้ภาษาท้องถิ่นลดความสำคัญลง ประชาชนในท้องถิ่นใช้ภาษาอื่นติดต่อสัมพันธ์กัน		√
5.4 ขาดผู้นำเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวไม่ซึมซับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว		√
5.5 ทำให้เกิดการเลียงช้างแบบทุนนิยม		√
5.6 ทำให้คุณค่าของวัฒนธรรม ความเชื่อของการเลี้ยงช้างลดคุณค่าไป		√